

ŠKOLSKÉ KNIŽNICE AKO INFORMAČNÉ A KULTÚRNE CENTRÁ ŠKÔL

Slovenská pedagogická knižnica v Bratislave
2007

Zostavila Rozália Cenigová

Školské knižnice ako informačné a kultúrne centrá škôl

1. Medzinárodná konferencia

Slovenská pedagogická knižnica v Bratislave
2007

<http://www.spgk.sk>

© Slovenská pedagogická knižnica v Bratislave, 2007

ISBN 978 – 80 – 969716 – 6 – 4

EAN 9788096971664

Ďakujeme podpredsedovi vlády Slovenskej republiky a ministrovi školstva Jánovi Mikolajovi za prevzatie záštity nad 1. medzinárodnou konferenciou *Školské knižnice ako informačné a kultúrne centrá škôl*.

Vyslovujeme mu aj úprimnú vďaku za jeho osobný záujem a podporu rozvoja školských knižníc na Slovensku.

OBSAH

PROGRAM MEDZINÁRODNEJ KONFERENCIE	7
ÚVOD	9
I. ANALÝZA STAVU ŠKOLSKÝCH KNIŽNÍC	11
<i>Rozália Cenigová</i> Analýza stavu školských knižníc za rok 2006	13
II. FUNKCIE A ÚLOHY ŠKOLSKÝCH KNIŽNÍC	23
<i>Ludmila Čumplová</i> Virtuálny centrum pro školní knihovny	25
<i>Jana Nejezchlebová</i> Informační a studijní centrum školy – nová funkce školní knihovny	29
III. ČITATEĽSKÁ A INFORMAČNÁ GRAMOTNOSŤ ŽIAKOV	35
<i>Ludmila Hrdináková</i> Čitateľská gramotnosť ako kľúčová kompetencia informačnej gramotnosti	37
<i>Elena Sakálová</i> Informačná gramotnosť žiakov základných škôl	51
IV. VZDELÁVANIE ŠKOLSKÝCH KNIHOVNÍKOV	63
<i>Jozef Stanislav</i> Profesijný rozvoj školských knihovníkov	65
<i>Viera Stankovičová</i> Vzdelávanie školských knihovníkov v MPC Banská Bystrica	69
V. PREMENY KLASICKÝCH ŠKOLSKÝCH KNIŽNÍC NA MULTIFUNKČNÉ ŠKOLSKÉ KNIŽNICE	75
<i>Michal Jancura</i> Premeny školskej knižnice v Základnej škole s materskou školou Lomné	77
<i>Daniela Vystrčilová</i> Využitie multimediálnej knižnice v Základnej škole Škultétyho v Topoľčanoch	79
<i>Danica Janišová</i> Činnosť školskej knižnice v Základnej škole v Turzovke – Bukovine	85
Príloha č. 1 Smernica Ministerstva školstva Slovenskej republiky č. 8/2006-R o činnosti školských knižníc	89
Príloha č. 2 Štatút školskej knižnice	99
Príloha č. 3 Činnosť školských knižníc v roku 2006 na stredných školách v Bratislave....	105
Príloha č. 4 Vyhodnotenie 2. ročníka „Súťaže o najzaujímavejšie podujatie školskej knižnice“ k Medzinárodnému dňu školských knižníc 23. októbra 2006	119

Program medzinárodnej konferencie

09.00 – 10.00	Prezentácia
10.00 – 10.20	Otvorenie medzinárodnej konferencie
10.20 – 10.40	Analýza stavu školských knižníc za rok 2006 Rozália Cenigová, Slovenská pedagogická knižnica
10.40 – 11.00	Virtuální centrum pro školní knihovny Ludmila Čumplová, Národní pedagogická knihovna Komenského Praha
11.00 – 11.20	Informační a studijní centrum školy – nová funkce školní knihovny Jana Nejezchlebová, Moravská zemská knihovna Brno
11.20 – 11.40	Čitateľská gramotnosť ako kľúčová kompetencia informačnej gramotnosti Ľudmila Hrdináková, Katedra knižničnej a informačnej vedy FF UK
11.40 – 12.00	Informačná gramotnosť žiakov základných škôl Elena Sakálová, Katedra knižničnej a informačnej vedy FF UK
12.00 – 13.00	Obedňajšia prestávka
13.00 – 13.20	Profesijný rozvoj školských knihovníkov Jozef Stanislav, Metodicko-pedagogické centrum Prešov
13.20 – 13.40	Vzdelávanie školských knihovníkov v MPC Banská Bystrica Viera Stankovičová, Metodicko-pedagogické centrum Banská Bystrica
13.40 – 14.00	Premeny školskej knižnice v Základnej škole s materskou školou Lomné Michal Jancura, Základná škola s materskou školou Lomné
14.00 – 14.20	Využitie multimediálnej knižnice v Základnej škole Škultétyho v Topoľčanoch Daniela Vystrčilová, Základná škola Škultétyho v Topoľčanoch
14.20 – 14.40	Činnosť školskej knižnice v Základnej škole v Turzovke – Bukovine Danica Janišová, Základná škola, Turzovka – Bukovina
14.40 – 15.00	Diskusia
15.00	Záver konferencie

ÚVOD

Prvý ročník medzinárodnej konferencie *Školské knižnice ako informačné a kultúrne centrá škôl* zorganizovala Slovenská pedagogická knižnica pod záštitou podpredsedu vlády Slovenskej republiky a ministra školstva Jána Mikolaja dňa 16. mája 2007 v prednáškovej sále Univerzitnej knižnice v Bratislave.

Medzinárodnej konferencie sa zúčastnilo viac ako sto školských knihovníkov z celého Slovenska a ďalší zástupcovia odbornej pedagogickej a knihovníckej verejnosti.

Organizáciou medzinárodnej konferencie sme sa snažili rozvinúť užšiu spoluprácu slovenských a českých odborníkov z pedagogickej a knihovníckej oblasti a prispieť tak k prehĺbeniu poznatkov o činnosti školských knižníc. Medzinárodná konferencia nám pomohla charakterizovať špecifiká a úskalia činnosti školských knižníc, nadviazať nové pracovné kontakty, odovzdať si skúsenosti a vzájomne sa obohatiť o nové informácie.

Príspevky v zborníku sú rozdelené do piatich častí.

I. časť je zameraná na analýzu stavu školských knižníc za rok 2006. Podrobne informuje o počte škôl a školských knižníc, knižničnom фонде, používateľoch, výpožičkách, podujatiach pre používateľov, informačných technológiách, personálnom zabezpečení a financovaní školských knižníc. Uzatvára ju prehľad o činnosti Slovenskej pedagogickej knižnice ako metodického centra pre školské knižnice v Slovenskej republike.

II. časť predstavuje projekt „*Centrum pre školské knižnice*“, ktorého cieľom je pomoc školám v Českej republike pri premene školských knižníc na študijné a informačné centrá škôl. Rozoberá nové funkcie a úlohy školských knižníc.

III. časť popisuje čitateľskú a informačnú gramotnosť. Uzatvárajú ju štandardy informačnej gramotnosti pre jednotlivé ročníky I. stupňa základnej školy.

IV. časť informuje o možnostiach ďalšieho zvyšovania stupňa odbornej knihovníckej spôsobilosti v rámci ďalšieho vzdelávania školských knihovníkov v metodicko-pedagogických centrách. Konkrétne popisuje projekt „*Školská knižnica – vzdelávacie, informačné a dokumentačné centrum školy*“ v Metodicko-pedagogickom centre v Prešove a projekt „*Práca v školskej knižnici*“ v Metodicko-pedagogickom centre v Banskej Bystrici.

V. časť uvádza premeny klasických školských knižníc na multifunkčné školské knižnice na základných školách v Lomnom, Topoľčanoch a Turzovke – Bukovine.

Obsah zborníka uzatvárajú nasledujúce prílohy: smernica Ministerstva školstva Slovenskej republiky č. 8/2006-R o činnosti školských knižníc; štatút školskej knižnice; štatistické vyhodnotenie dotazníka „*Činnosť školských knižníc v roku 2006 na stredných školách v Bratislave*“; vyhodnotenie 2. ročníka „*Súťaže o najzaujímavejšie podujatie školskej knižnice*“ k Medzinárodnému dňu školských knižníc 23. októbra 2006.

Rozália Cenigová

I. Analýza stavu školských knižníc na Slovensku

ANALÝZA STAVU ŠKOLSKÝCH KNIŽNÍC ZA ROK 2006

Rozália Cenigová

Základným východiskovým materiálom pre spracovanie analýzy stavu školských knižníc za rok 2006 boli štatistické údaje, ktoré školské knižnice uviedli vo Výkaze o školskej knižnici podľa stavu k 31. 12. 2006 a ktoré spracoval Ústav informácií a prognóz školstva v Bratislave.

POČET ŠKÔL A ŠKOLSKÝCH KNIŽNÍC

Podľa štatistických výkazov bolo v sledovanom období na 3 039 základných a stredných školách 5 273 školských knižníc (tabuľka č. 1). Na niektorých základných a stredných školách pôsobilo niekoľko druhov školských knižníc, napríklad žiacka knižnica pre I. stupeň, žiacka knižnica pre II. stupeň a učiteľská knižnica, alebo žiacka knižnica a učiteľská knižnica. Oproti roku 2005 ubudlo 210 školských knižníc na 66 základných a stredných školách. Tieto školy boli buď zrušené, alebo zlúčené na združené školy. Ako pozoruhodnú informáciu je potrebné uviesť, že v **Zozname knižníc Slovenskej republiky**, ktorý vedie Ministerstvo kultúry Slovenskej republiky od 1. júla 2000, je evidovaných len **2 045 školských knižníc**. **Ostatní zriaďovatelia školských knižníc si nespĺnili povinnosť oznámiť ministerstvu kultúry ich zriadenie v zmysle § 12 zákona č. 183/2000 Z. z. o knižniciach, o doplnení zákona Slovenskej národnej rady č. 27/1997 Zb. o štátnej pamiatkovej starostlivosti a o zmene a doplnení zákona č. 68/1997 Z. z. o Matici slovenskej v znení zákona č. 416/2001 Z. z.**

Tabuľka č. 1 Počet škôl a školských knižníc

Ukazovateľ		2005	2006
Počet škôl		3 105	3 039
Počet knižníc		5 483	5 273
v tom	žiacke	2 132	2 032
	učiteľské	2 044	1 953
	zlúčené	1 236	1 223
	integrované s verejnou knižnicou	18	16
	pobočka verejnej knižnice v škole	53	49

KNIŽNIČNÝ FOND

K 31. 12. 2006 bolo v školských knižniciach zaevidovaných spolu 9 313 216 knižničných jednotiek (tabuľka č. 2). Počet knižničných jednotiek po prepočítaní na 1 registrovaného používateľa bol 22,37 zväzkov a na 1 potenciálneho používateľa bol 10,40 zväzkov. Počet dochádzajúcich periodík po prepočítaní na 1 školskú knižnicu bol 3,01 titulov.

Školské knižnice dopĺňovali knižničné fondy formou nákupu, knižnými darmi a bezodplatným prevodom. Niektoré školské knižnice vo svojich štatistických výkazoch

nesprávne uvádzali, že získavajú knižničné jednotky aj formou povinného výtlačku. Povinný výtlačok dostávajú podľa zákona č. 212/1997 Z. z. o povinných výtlačkoch len vopred určené knižnice; školské knižnice medzi ne nepatria. Ročný prírastok po prepočítaní na 1 registrovaného používateľa bol 0,35 zväzku, dokonca sa oproti roku 2005 znížil (0,40 zväzku). Táto skutočnosť je naďalej v hlbokom rozpore s odporúčaním Modelu školskej knižnice, ktorý považuje z hľadiska ročného prírastku za vhodné, aby školská knižnica získala celkom 3 zväzky na jedného používateľa. Pretrvávajúci nízky ročný prírastok knižničných jednotiek je takisto v úplnom protiklade s úlohou školskej knižnice – budovať knižničný fond, ktorý má slúžiť na prípravu, riadenie a uskutočnenie výchovno-vzdelávacieho procesu, a neustále ho aktualizovať.

Je potrebné poznamenať, že ročný prírastok knižničných dokumentov sa zvýšil po prvé, pomocou programu na financovanie rozvojových projektov školských knižníc „Elektronizácia a revitalizácia školských knižníc 2006“, na ktorý Ministerstvo školstva Slovenskej republiky z rozpočtu kapitoly na rok 2006 vyčlenilo finančné prostriedky vo výške 5 miliónov korún a v rámci ktorého boli 53 školským knižniciam pridelené finančné prostriedky aj na oživenie akvizičnej činnosti. Po druhé, pomocou finančného príspevku podpredsedu vlády Slovenskej republiky a ministra školstva Jána Mikolaja, v rámci ktorého boli 8 školským knižniciam, výhercom 2. ročníka „Súťaže o najzaujímavejšie podujatie školskej knižnice“ k Medzinárodnému dňu školských knižníc 23. októbra 2006, pridelené finančné prostriedky na nákup kníh v sume 140 tisíc korún.

Oproti roku 2005 ubudlo až 233 400 knižničných jednotiek v dôsledku zrušenia spomínaných 210 školských knižníc a len 4 981 knižničných jednotiek ubudlo z dôvodu vyradovania knižničných jednotiek. Počet knižničných jednotiek spracovaných automatizovane tvoril len 2,61 % z celkového počtu evidovaných knižničných jednotiek. Táto skutočnosť je dôsledkom ešte stále nedostatočného počítačového vybavenia školských knižníc spolu s absenciou knižničných softvérov. Dá sa očakávať, že k 31. 12. 2007 sa počet knižničných jednotiek spracovaných automatizovane zvýši vďaka spomínanému grantovému programu Ministerstva školstva Slovenskej republiky, v rámci ktorého si školské knižnice okrem počítačov zakúpili aj knižničné softvéry.

Tabuľka č. 2 Knižničný fond

<i>Ukazovateľ</i>		2005	2006
Počet knižničných jednotiek		9 551 597	9 313 216
v tom	knihy a zviazané periodiká	9 431 269	9 209 959
	audiovizuálne dokumenty	28 697	28 883
	elektronické dokumenty	5 416	8 037
	iné dokumenty	86 215	66 337
Počet titulov dochádzajúcich periodík		16 526	17 077
Ročný prírastok knižničných jednotiek		170 692	145 815
Úbytky knižničných jednotiek		120 621	125 602
Knižničné jednotky spracované automatizovane		238 688	243 088

POČET POUŽÍVATEĽOV

Na základe uvedených kvantitatívnych ukazovateľov v tabuľke č. 3 možno konštatovať, že počet registrovaných používateľov tvorí 46,47 % z počtu potenciálnych používateľov. Oproti roku 2005 je to len minimálny nárast o niekoľko promile (46,14 %). Percento registrovaných používateľov z radov žiakov je ešte nižšie, konkrétne 45,24 %. Toto zistenie nie je vôbec pozitívne. Odzrkadľuje nielen neuspokojivé priestorové, technické a technologické vybavenie školských knižníc, ale aj nízky počet výpožičných hodín, nedostatočnú aktualizáciu knižničného fondu, slabú propagáciu knižnično-informačných služieb a mizivý počet hodín informačnej výchovy. Dá sa predpokladať, že mnohí žiaci spolu so svojimi učiteľmi sú registrovanými používateľmi iných typov knižníc, napríklad verejných, vedeckých a podobne.

Tabuľka č. 3 Počet používateľov

<i>Ukazovateľ</i>	2005	2006
Registrovaní používatelia	420 586	416 144
z toho žiaci	358 627	355 798
Potenciálni používatelia	911 437	895 495
z toho žiaci	805 833	786 390

VÝPOŽIČKY

Na základe tabuľkového spracovania kvantitatívnych údajov o počte poskytnutých výpožičiek (tabuľka č. 4) a po prepočítaní celkového počtu výpožičiek na 1 registrovaného používateľa, ktorý bol 3,58 výpožičiek, možno konštatovať, že tento výsledok je vcelku pozitívny. Zaujímavo pôsobí prepočítanie výpožičiek odbornej a krásnej literatúry pre učiteľov s počtom registrovaných používateľov z radov učiteľov a výpožičiek odbornej a krásnej literatúry pre žiakov s počtom registrovaných používateľov z radov žiakov. Na 1 registrovaného učiteľa pripadlo 6,97 výpožičiek a na 1 registrovaného žiaka 2,74 výpožičiek.

Tabuľka č. 4 Výpožičky

<i>Ukazovateľ</i>			2005	2006
Výpožičky			1 560 573	1 493 226
z toho literatúra	pre učiteľov	odborná	318 352	320 802
		krásna	112 614	100 027
	pre žiakov	odborná	196 772	185 625
		krásna	818 047	790 727
Medziknižničná výpožičná služba iným knižniciam			117	41
Medziknižničná výpožičná služba z iných knižníc			655	663
Poskytnuté registrované bibliografické informácie			4 481	3 428
Počet vypracovaných bibliografií a rešerší			5 148	4 466

PODUJATIA PRE POUŽÍVATEĽOV

Školské knižnice realizovali popri výpožičkách aj vzdelávacie a kultúrno-spoločenské podujatia pre svojich používateľov, odborné kurzy, semináre a podobne (tabuľka č. 5). V rámci vzdelávacích podujatí uskutočňovali informačnú výchovu žiakov, ktorej obsahom bolo poskytovanie informácií o školskej knižnici, jej zmysle, knižnično-informačných službách, knižničnom fonde, o službách iných knižníc a informačných inštitúcií. Školskí knihovníci učili žiakov orientovať sa v množstve informácií, snažili sa zdokonaľiť ich zručnosti vo vyhľadávaní informácií v primárnych a sekundárnych informačných zdrojoch a podobne. Informačnú výchovu realizovali formou exkurzie žiakov v školskej knižnici, takisto v inom type knižnice (najčastejšie vo verejnej knižnici, v menšej miere vo vedeckej knižnici), spolupracovali s učiteľmi vo vyučovaní jednotlivých predmetov i v rámci vyučovacej hodiny v školskej knižnici. Na základe porovnania počtu podujatí k informačnej výchove s počtom školských knižníc (1,06 podujatia informačnej výchovy na 1 školskú knižnicu) možno povedať, že pomerne nízke číslo nepriamo vypovedá o nedostatočnej miere profesionalizácie školských knižníc a absencii nových textových, audiovizuálnych a elektronických pomôcok pre informačnú výchovu vo vyučovaní a knižničnej praxi. Je potrebné dodať, že v budúcnosti bude mať toto číslo stúpajúcu tendenciu. Dôkazom tohto optimistického očakávania je porovnanie celkového počtu podujatí k informačnej výchove s rokom 2005. I napriek tomu, že v roku 2006 zaniklo už spomínaných 210 školských knižníc, počet podujatí bol vyšší o 872.

Tabuľka č. 5 Podujatia pre používateľov

<i>Ukazovateľ</i>	2005	2006
Vzdelávacie a kultúrno-spoločenské podujatia pre používateľov	11 128	12 192
z toho akcie informačnej výchovy	4 721	5 593
Odborné kurzy, porady, semináre	3 234	4 760
Edičná činnosť	2 168	3 528

INFORMAČNÉ TECHNOLOGIE

Reálny obraz procesu informatizácie a internetizácie školských knižníc je znázornený v tabuľke č. 6. Na základe uvedených kvantitatívnych ukazovateľov možno povedať, že proces informatizácie a internetizácie školských knižníc celkovo výrazne zaostáva. Dôkazom sú nasledujúce údaje, ktoré boli získané po prepočítaní počtu školských knižníc s počtom počítačov v školských knižniciach, s počtom počítačov s pripojením na internet a na intranet. Zistenie, že na 1 počítač pripadá 5,98 školských knižníc, a teda na 1 školskú knižnicu pripadá 0,16 počítača, je alarmujúce. Je v protiklade s odporúčaním Modelu školskej knižnice, ktorý navrhuje, aby výpočtovú techniku tvoril 1 počítač pre školského knihovníka a minimálne 5 – 15 počítačov pre používateľov školskej knižnice. S nízkym stupňom informatizácie súvisí aj zaostávanie procesu ich internetizácie. Na 1 počítač s pripojením na internet školy pripadlo 7,80 školských knižníc. Školské knižnice väčšinou využívali akademickú sieť SANET, na ktoré sú pripojené základné a stredné školy v rámci projektu Infovek. Na 1 počítač s pripojením na intranet školy pripadlo až 34,01 školských knižníc. Po porovnaní spomínaných údajov s rokom 2005 sa dá opäť očakávať, že počet počítačov v školských knižniciach (aj s pripojením na internet a na intranet) bude mať stúpajúcu tendenciu.

Presvedčivým faktom je opäť nárast počítačov (192), počítačov s pripojením na internet (247) a na intranet (58) i napriek tomu, že v roku 2006 prestalo fungovať 210 školských knižníc.

Je potrebné zdôrazniť, že k pozitívnej zmene prispelo Ministerstvo školstva Slovenskej republiky realizovaním už spomínaného grantového programu „Elektronizácia a revitalizácia školských knižníc 2006“. Súčasťou realizácie vybraných rozvojových projektov školských knižníc v rámci elektronizácie bolo predovšetkým zakúpenie komplexnej počítačovej zostavy, knižničného softvéru, tlačiarne a pripojenie školskej knižnice na internet školy.

Zavedením internetu na školy sa informačne zabezpečil vyučovací proces a jeho možným využívaním v školských knižniciach sa zase skvalitní poskytovanie knižnično-informačných služieb, umožní sa ich používateľom využívanie plných textov prostredníctvom počítačových sietí, zlepši sa práca školských knihovníkov a umožní sa im zvyšovať si kvalifikáciu aj prostredníctvom elektronického vzdelávania, ktoré Slovenská pedagogická knižnica v spolupráci s Metodicko-pedagogickým centrom v Prešove zavedie od školského roku 2007/2008.

Tabuľka č. 6 Informačné technológie

<i>Ukazovateľ</i>		<i>2005</i>	<i>2006</i>
Počet serverov v knižniciach		79	134
Počet počítačových staníc v knižniciach		689	881
z toho	s pripojením na internet	429	676
	prístupných používateľom	488	587
	prístupných používateľom s pripojením na internet	334	482
	s pripojením na intranet	97	155

PERSONÁLNE ZABEZPEČENIE ŠKOLSKÝCH KNIŽNÍC

Kvantitatívne ukazovatele personálneho zabezpečenia školských knižníc (tabuľka č. 7) ukazujú, že prevláda počet zamestnancov bez odborného knihovníckeho vzdelania. Možno povedať, že v školských knižniciach existuje nižšia úroveň profesionálneho zabezpečenia ich činnosti. Táto skutočnosť je takisto v rozpore s odporúčaním Modelu školskej knižnice, ktoré v súvislosti s požadovanou úrovňou vzdelania školského knihovníka uvádza nielen poznanie základných odborných termínov a odborných pracovných postupov, ale aj ich efektívne využívanie, vykonávanie špecializovaných úkonov, poskytovanie praktických inštrukcií používateľom a podobne.

Stupeň odborného knihovníckeho vzdelávania si školskí knihovníci zvyšovali v sledovanom období v Metodicko-pedagogickom centre Prešov v rámci špecializačného inovačného štúdia (projekt Školská knižnica – vzdelávacie, informačné a dokumentačné centrum školy) a v Metodicko-pedagogickom centre Banská Bystrica v rámci cyklického vzdelávania (projekt Práca v školskej knižnici).

Školskí knihovníci využívali metodické a odborné poradenstvo Slovenskej pedagogickej knižnice.

Osobitne je potrebné vyzdvihnúť spoluprácu školských knihovníkov s miestnymi knižnicami pri príprave spoločného podujatia k Medzinárodnému dňu školských knižníc. Viaceré školské a miestne knižnice zorganizovali spoločné besedy so spisovateľmi, literárne kvízy, exkurzie či dokonca vyučovacie hodiny v priestoroch knižnice. Napríklad školská knižnica na Základnej škole v Turzovke – Bukovine uskutočnila spoločné podujatie s Mestskou knižnicou v Turzovke pre žiakov 2. až 4. ročníka. Žiaci besedovali s kysuckým spisovateľom Antonom Pajonkom. Takisto knihovníčky z Mestskej knižnice pre mládež v Košiciach pripravili v spolupráci so školskou knižnicou na Základnej škole Staničnej v Košiciach pre žiakov 4. ročníkov besedu venovanú tvorbe spisovateľa Ľubomíra Feldeka. Pozoruhodná je aj spolupráca školskej knižnice na I. Základnej škole v Prievidzi s Mestskou knižnicou v Prievidzi, ktorá má dokonca vypracovaný „Rámcový plán návštev a spolupráce s knižnicou pre I. a II. stupeň“.

Tabuľka č. 7 Personálne zabezpečenie školských knižníc

<i>Ukazovateľ</i>		2005	2006
Počet zamestnancov (fyzické osoby)		2 658	2 552
v tom	bez odborného vzdelania	2 488	2 381
	so základným knihovníckym vzdelaním (kvalifikačný kurz)	130	134
	s odborným knihovníckym vzdelaním (VŠ, SOŠ)	40	37
Počet zamestnancov (prepočítaný na plný úväzok)		122,5	135,2

FINANCOVANIE ŠKOLSKÝCH KNIŽNÍC

Financovanie školských knižníc zabezpečovali ich v zriaďovatelia v súlade s § 12 ods. 2 písm. d) zákona č. 183/2000 Z. z. o knižniciach a takisto aj s § 2 zákona č. 597/2003 Z. z. o financovaní základných, stredných škôl a školských zariadení v znení neskorších predpisov. Celkový objem finančných nákladov vynaložených na činnosť školských knižníc (tabuľka č. 8) bol pomerne nízky. Dôkazom sú finančné náklady po prepočítaní buď na činnosť 1 školskej knižnice, alebo finančné náklady na nákup knižničného fondu na 1 školskú knižnicu, na 1 knižničný dokument, na 1 potenciálneho používateľa a na 1 registrovaného používateľa v porovnaní s odporúčaním Modelu školskej knižnice. Finančné náklady na činnosť 1 školskej knižnice činili len sumu 4 410,53 Sk. Uvádzané finančné náklady na nákup knižničného fondu v porovnaní s Modelom školskej knižnice, ktorý odporúča na 1 žiaka školy vyčleniť z rozpočtu školy 50,- Sk až 100,- Sk na dopĺňovanie knižničného fondu vrátane prístupu k vonkajším databázam, poukazujú na pretrvávajúce hlboké podhodnotenie tejto oblasti. Takisto ročné mzdové ohodnotenie 1 školského knihovníka po prepočítaní bolo veľmi nízke, činilo len sumu 2 290,73 Sk. Toto mzdové ohodnotenie vyjadruje nedocenenie jeho práce vo výchovno-vzdelávacom procese školy.

Tabuľka č. 8 Financovanie školských knižníc

Ukazovateľ		2005	2006
Finančné náklady na činnosť školských knižníc		21 009 421	23 256 768
z toho	mzdové náklady	5 948 341	5 845 965
	nákup knižničného fondu	14 119 942	15 677 708
z toho	na 1 školskú knižnicu	2 575	2 973
	na 1 knižničný dokument	212,18	197,92
	na 1 potenciálneho používateľa	15,49	17,50
	na 1 registrovaného používateľa	33,57	37,67

ČINNOSŤ SLOVENSKEJ PEDAGOGICKEJ KNIŽNICE AKO METODICKÉHO CENTRA ŠKOLSKÝCH KNIŽNÍC

Slovenská pedagogická knižnica je poverená metodickým riadením školských knižníc v oblasti tvorby metodických materiálov a odborného poradenstva. Svoje strategické poslanie v roku 2006 plnila najmä:

- formou odborných konzultácií pre školských knihovníkov pri riešení odborných problémov a vypracovaním metodických materiálov pre činnosť školských knižníc,
- sprístupňovaním aktuálnych informácií v rámci samostatnej linky pre školské knižnice na webovej stránke Slovenskej pedagogickej knižnice (www.spgk.sk/kniznice.html),
- distribúciou Príručky pre knihovníka malej knižnice,
- spoluprácou s Ministerstvom školstva Slovenskej republiky pri príprave návrhu smernice č.8/2006-R o činnosti školských knižníc,
*Právoplatnosťou tejto smernice (1. máj 2006) sa zrušili Smernice Ministerstva školstva SSR z 31. júla 1979 č. 3767/1979-21 o školských knižniciach a Metodické pokyny Ministerstva školstva SSR z 12. mája 1980 č. 18697/1979-21 o práci školských knižníc a informatickej výchove žiakov a učiteľov, ktoré vtedajšie ministerstvo vydalo s cieľom posilniť kompetencie školských knižníc a prehľbiť metódy a účinnosť práce školských knižníc a informatickú výchovu žiakov.
Smernica upravuje podrobnosti o zriaďovaní, zrušovaní, zlučovaní, činnosti a prevádzke školských knižníc.*
- spoluprácou s Ministerstvom školstva Slovenskej republiky pri príprave, administrácii a hodnotení programu na financovanie rozvojových projektov školských knižníc „Elektronizácia a revitalizácia školských knižníc 2006“,
Cieľom tohto programu bolo podporiť aktivity zamerané na elektronizáciu vnútorných knižničných procesov, kooperáciu a výmenu informácií s inými knižnicami, aplikáciu informačných a komunikačných technológií, skvalitnenie knižnično-informačných služieb žiakom, pedagogickým zamestnancom, nepedagogickým zamestnancom školy, prípadne členom miestnej komunity, zvyšovanie čitateľskej kultúry žiakov, oživenie akvizičnej činnosti, sprístupnenie čiastkových fondov a ochranu knižničného fondu v školských knižniciach. Do pilotného programu sa zapojilo 259 školských knižníc na

základných a stredných školách. Pri hodnotení rozvojových projektov sa okrem iného posudzovala ich využiteľnosť vo výchovno-vzdelávacej činnosti, spoluúčasť žiakov, rodičov a miestneho obyvateľstva a odborníkov v predmetnej oblasti na realizácii rozvojových projektov, ekonomická efektívnosť, kreativita a inovatívne prvky rozvojových projektov. Povinnosťou 53 vybraných školských knižníc bolo zrealizovať rozvojové projekty, na ktoré Ministerstvo školstva Slovenskej republiky vyčlenilo sumu 5 miliónov korún, v období od 1. októbra do 31. decembra 2006.

- spoluprácou s Ministerstvom kultúry Slovenskej republiky a Slovenskou národnou knižnicou pri príprave koncepčných materiálov pre školské knižnice,
- spoluprácou s Katedrou knižničnej a informačnej vedy Filozofickej fakulty Univerzity Komenského v Bratislave pri uskutočnení dotazníkového prieskumu o činnosti školských knižníc na 78 stredných školách v Bratislave,
Cieľom dotazníkového prieskumu bolo vykonať čiastočnú analýzu kvalitatívnych ukazovateľov činnosti školských knižníc a poukázať na najzákladnejšie potreby školských knihovníkov pri riešení otázok skvalitnenia ich knižničnej práce. Otázky uvedené v dotazníku boli navrhnuté v zhode s metodickým odporúčaním Model školskej knižnice a rozdelené na oblasť knižničného fondu, knižnično-informačných služieb, informačnej výchovy, informačných technológií, technického zabezpečenia, priestorového vybavenia, kvalifikácie školského knihovníka, financovania a rôzne.
- spoluprácou s verejnými knižnicami v oblasti poskytovania poradenských služieb s výkonom knižničnej činnosti v školských knižniciach,
- spoluprácou s metodicko-pedagogickými centrami a krajskými školskými úradmi pri propagácii grantového programu, súťaže a podujatí pre školské knižnice,
- spoluprácou s Metodicko-pedagogickým centrom Banská Bystrica na príprave návrhu kariérneho rastu učiteľa – školského knihovníka,
- prípravou, realizáciou a vyhodnotením 2. ročníka „Súťaže o najzaujímavejšie podujatie školskej knižnice“ k Medzinárodnému dňu školských knižníc 23. októbra 2006 na tému Čítanie. Poznávanie. Konanie, ktorá sa uskutočnila pod záštitou podpredsedu vlády Slovenskej republiky a ministra školstva Slovenskej republiky Jána Míkolaja,
Do súťaže sa prihlásilo 201 školských knižníc, z toho 162 školských knižníc na základných školách a 39 školských knižníc na stredných školách. Odborná komisia hodnotila každé podujatie v troch kategóriách. V prvej hodnotila, či bolo podujatie v súlade s témou súťaže. V druhej kategórii posudzovala originalitu a vtipnosť realizovaného podujatia. V tretej kategórii brala do úvahy úroveň popisu podujatia po formálnej stránke. Ministerstvo školstva Slovenskej republiky venovalo 8 víťazom súťaže 140 tisíc korún na zakúpenie kníh do knižničného fondu. Zvláštne ocenenie vybranému podujatiu udelila Slovenská asociácia knižníc, a to knihy podľa vlastného výberu v hodnote 10 tisíc korún. Školské knižnice v rámci súťaže v hojnom počte pripravili literárne súťaže, vedomostné kvízy, knižničné jarmoky, čitateľské maratóny, literárne relácie do školských rozhlasov, čítanie vlastnej tvorby žiakov, predstavovanie literárnych hrdinov v dobových kostýmoch, ilustrovanie rozprávok, návštevy kníhkupectiev či návštevy obecných a mestských knižníc. Mnohé školské knižnice zorganizovali deň otvorených dverí vo svojich knižniciach, na ktorý pozývali rodičov

a starých rodičov svojich žiakov, ako aj ďalších členov miestnej komunity. Viaceré školské knižnice uskutočnili buď besedy s regionálnymi spisovateľmi, alebo pripravili literárne prechádzky s cieľom spoznať život a dielo významných osobností v ich regióne.

- prípravou a realizáciou odborných seminárov (prezentácií vhodných knižničných softvérov pre školské knižnice),
- prípravou odborného kurzu „Vzdelávanie školských knihovníkov“ vo forme elektronického vzdelávania,
Cieľom elektronického kurzu je, aby sa školský knihovník na základe štúdia šiestich lekcií vedel zorientovať v právnych a odborných otázkach, ktoré sa týkajú zriadenia, prevádzky a činnosti školskej knižnice.
- odborným pripomienkovaním knižnično-informačného softvéru pre malé a stredné knižnice (KIS MaSK),
- podporou portálov Otvorená škola (pilier Školské knižnice) a Moderná škola,
- publikačnej činnosti o činnosti školských knižníc v odborných knihovníckych periodikách.

ADRESA A E-MAIL

Mgr. Rozália Cenigová
metodička pre školské knižnice
Slovenská pedagogická knižnica
Hálova č. 6
851 01 Bratislava
Slovenská republika
e-mail: rozalia.cenigova@spgk.sk

II. Funkcie a úlohy školských knižníc

VIRTUÁLNÍ CENTRUM PRO ŠKOLNÍ KNIHOVNY

Ludmila Čumplová

Změny ve vyučovacím procesu, rámcové vzdělávací programy a jejich aplikace na konkrétní podmínky škol, především příprava školních vzdělávacích programů, vyžadují změny v práci učitelů, mění roli učitele od „vševěda“ na průvodce žáka vzděláním a kladou nové požadavky na informační zabezpečení vyučovacího procesu. Škola se otevírá skutečnému světu a v souvislosti s tím by se měla změnit i role školní knihovny ze sbírky knih převážně zabezpečující společnou četbu žáka na centrum zabezpečující informace pro vyučování.

Školní knihovna jako studijní a informační centrum školy by se měla stát informačním zázemím školy a zprostředkovávat učitelům i žákům jak klasické dokumenty, které ve školních knihovnách jsou (knihy a časopisy), tak informace v elektronické podobě, které lze získat prostřednictvím internetu, napomáhat k získání čtenářské i informační gramotnosti žáků, vytvářet podmínky k návykům soustavného sebevzdělávání. Tyto činnosti však nemůže nezajistit ani nejdokonaleji vybavená knihovna bez odborného pracovníka s knihovnickým a pedagogickým vzděláním – knihovníka

O školních knihovnách víme, že existují, jejich postavení je však z hlediska legislativy nevyjasněné. Zřizovateli škol a tedy i školních knihoven, jsou obce (u základních škol) a kraje (u středních škol) a ministerstvo školství se zatím jejich legislativou nezabývá. Zákon 257/2001 Sb. o knihovnách a poskytování veřejných knihovnických služeb (knihovní zákon) školní knihovny nezmiňuje, školský zákon zná jen knihovní služby. Přesto se na základě školského zákona každoročně sbírají statistické údaje o školních knihovnách.

Podle vyhlášky 108/2005 Sb. o školských výchovných a ubytovacích zařízeních a školských účelových zařízeních je školní knihovna jedním z typů školského účelového zařízení, avšak v praxi nejsou školní knihovny samostatně vedeny jako zařízení v rejstříku. Legislativní vymezení vyhláškou (kromě toho, že školní knihovna je účelovým zařízením) neexistuje a není ani metodický pokyn, který by se týkal školních knihoven.

Pro potřeby statistického zjišťování je školní knihovna definována z hlediska majetkového následovně:

„Školní knihovna je sbírka knih a jiných dokumentů v klasické i elektronické podobě, evidovaná v majetku školy, určená k rozvoji čtenářství a k rozšíření a doplnění učiva. Za školní knihovnu je považováno i studijní a informační centrum školy. Je-li učitelská knihovna evidována samostatně, údaje za žákovskou i učitelskou knihovnu se sčítají.“ Legislativní vymezení vyhláškou (kromě toho, že se má jednat o účelové zařízení) neexistuje a není mi známa ani existence nějakého metodického pokynu, který by se týkal knihoven.

Podle posledního sčítání statistických údajů o školních knihovnách za školní rok 2005/2006 je z celkového počtu 4 204 školních knihoven evidováno na Ministerstvu kultury 33 knihoven, které poskytují veřejné knihovnické služby jako základní knihovny. Řada dalších knihoven má již profesionálního knihovníka, většinu knihoven však i nadále vedou učitelé.

Národní pedagogická knihovna Komenského byla v rámci předchozího knihovnického zákona pověřena metodickou péčí o školní knihovny. Spolupracovala s kabinety pro práci s knihou, které byly metodickými středisky školského systému v krajích a okresech. Na počátku

devadesátých let byla všechna školská metodická pracoviště zrušena. Metodické pracoviště v NPKK bylo zrušeno v roce 1993, od té doby jsou školním knihovnám poskytovány konzultace v rámci personálních možností knihovny.

Protože považujeme situaci školních knihoven za nekoncepční, problematickou a nedořešenou, požádali jsme v roce 2006 MŠMT ČR o financování projektu Centrum pro školní knihovny. Vzhledem k širokému tématickému záběru se na řešení projektu podílel tým řešitelů složený z odborníků, kteří problematiku školních knihoven znají, ať již z dlouholetých zkušeností v oblasti metodické práce v knihovnách a spolupráce se školními knihovnami nebo ve školních knihovnách sami pracují.

Cílem projektu je zprostředkovat ředitelům a učitelům dostatek informací o zřizování a vedení školní knihovny jako studijního a informačního centra školy a vytvořit tak podmínky pro přeměnu školních knihoven na studijní a informační centra školy, která by získávala a zprostředkovávala potřebné informace jak pro žáky, tak i pro učitele. Informace o náplni práce školní knihovny může zároveň sloužit i v oblasti veřejných knihoven,

Převážná část škol je připojena na internet, proto je možné využít tohoto prostředí a vytvořit webové stránky pro školní knihovny, které by obsahovaly všechny informace potřebné pro budování a vedení školní knihovny, informace pro učitele z oblasti pedagogiky a školství, výchovy ke čtenářství, informace o kvalitní dětské četbě a novinkách literatury pro děti a mládež, včetně odkazů na již existující zajímavé webové stránky. Součástí stránek pro školní knihovny je i diskusní fórum s možností interaktivní komunikace.

Prostředí webu i zvolený software umožňují:

1. připsat svůj názor nebo komentář k jakémukoliv článku zveřejněnému na webových stránkách pro školní knihovny,
2. v diskusním fóru se zeptat na cokoli z praxe knihovníka/pracovníka informačního centra školy,
3. uchovávat a dále rozvíjet jednotlivá témata diskusního fóra, takže odpovědi na otázky, které se často opakují, jsou stále k dispozici,
4. systém, který je základem webové stránky, umožňuje živě reagovat na požadavky a zároveň zajišťuje korektnost – pomůže zamezit případným negativním jevům spojeným s volným přístupem, např. umístování nevhodných odkazů na reklamní či jiné stránky internetu.

Potřeba informací se zaváděním školních vzdělávacích programů zvyšuje a nelze ji uspokojit pouze na základě knižního fondu klasické, i když dobře vybavené školní knihovny.

Informace pro žáky, ale především pro učitele se vyskytují ve vnějším prostředí školy a školní knihovna by měla být bránou těchto informací.

Jedním z producentů informací určených pedagogům je i Národní pedagogická knihovna Komenského (NPKK), jejíž hlavní funkcí je poskytovat odborné informace pro další vzdělávání pedagogických pracovníků. K tomu získává informační prameny, které zpracovává do databází a zpřístupňuje na svých webových stránkách www.npkk.cz. Od 2. pololetí roku 2006 zavedla novinkovou službu z knižní i časopisecké odborné literatury s navazující službou elektronické Pedagogické knihovny(e-PK), která umožňuje pedagogům získat plný text článku. Pro knihovny pracující s dětmi a mládeží zveřejňuje i informace o nově vycházející kvalitní dětské literatuře.

Při tvorbě webových stránek zaměřených na podporu školních knihoven jsme měli na mysli především pomoc **ředitelům** základních a středních škol při rozhodování o tom zda a jak ve škole vytvoří nový typ pracovny – školní knihovnu, respektive studijní a informační centrum školy, **učitelům** a dalším pracovníkům školy, kteří mají na starosti vedení školní knihovny a často si s odbornou stránkou vedení školní knihovnou nevědí rady, případně i **profesionálním knihovníkům**, kteří jsou, nebo se právě stali knihovníky školní knihovny nebo vedoucími studijního a informačního centra školy a hledají cesty, jak tuto práci dělat co nejlépe.

Zároveň by se tyto stránky měly stát virtuální **příručkou pro školní knihovny a informační centra škol**. Její základ nabízíme v tomto projektu, ale na jejím zkvalitňování a doplňování bychom rádi pokračovali ve spolupráci se všemi, kteří ve školních knihovnách a informačních centrech pracují. A protože školní knihovny procházejí neustálými změnami v souladu s měnícími se potřebami svých uživatelů, chtěli bychom v práci na tomto projektu pokračovat.

ADRESA A E-MAIL

Mgr. Ludmila Čumplová
Národní pedagogická knihovna Komenského
Mikulandská 5
116 74 Praha 1
Česká republika
e-mail: cumplova@npkk.cz

INFORMAČNÍ A STUDIJNÍ CENTRUM ŠKOLY – NOVÁ FUNKCE ŠKOLNÍ KNIHOVNY

Jana Nejezchlebová

ÚVOD

Spolupráce škol a veřejných knihoven je samozřejmostí, oboustrannou nezbytností. Škola vychovává vzdělané lidi na různých úrovních odbornosti, kteří potřebují knihy, dokumenty, informace. Žák – student je "objektem" zájmu veřejné knihovny nejen jako současný čtenář dětského oddělení, ale posléze i oddělení pro dospělé, kdy se stává i po ukončení školní docházky či dalšího studia stálým uživatelem knihoven. Tedy měl by se stát.

V současné době to však již nestačí. Stejně tak nestačí požadavkům a novým směrům výchovně vzdělávacích programů škol tradiční školní knihovna se základní doplňující četbou. **K tomu, abychom odpovídajícím způsobem a v rozsahu požadovaném informační společností 21. století rozvíjeli a podporovali informační gramotnost dětí a mladých lidí je třeba cílevědomé, promyšlené a především systematické práce škol a knihoven všech druhů. Především moderních školních knihoven a veřejných knihoven.**

I. MORAVSKÁ ZEMSKÁ KNIHOVNA V BRNĚ A PODPORA KNIHOVEN ZÁKLADNÍCH A STŘEDNÍCH ŠKOL

Moravská zemská knihovna v Brně je ústřední knihovnou Jihomoravského kraje, univerzální vědeckou knihovnou, kulturním a odborným zařízením.

Posláním Moravské zemské knihovny v Brně je veškerou svou činností, systematickým budováním knihovního fondu a jeho aktivním využíváním a další knihovnickou, bibliografickou a informační činností přispívat k rozvoji kultury, vzdělávání, výchovy, vědy, techniky a hospodářství, ke zvyšování odborné úrovně občanů.

Své poslání plní knihovna především tím, že shromažďuje a uchovává domácí literaturu, systematicky buduje univerzální fond vědecké, odborné, populárně naučné literatury a beletrie (ze zákona získává povinný výtisk české produkce), zpřístupňuje své fondy uživatelům, zajišťuje nejrůznější typy knihovnických a informačních služeb pro uživatele (meziknihovní služby, přístup k elektronickým databázím, zpracování rešerší z klasických i elektronických zdrojů), řeší teoretické i praktické otázky z oblasti knihovnictví, bibliografie a informatizace. Plní funkci krajské knihovny pro veřejné i odborné knihovny Jihomoravského kraje.

Knihovnické vzdělávání pro vedoucí školních knihoven

Moravská zemská knihovna také poskytuje již tradičně **odbornou pomoc a podporu** školním knihovnám. Semináře s problematikou změn v činnosti školních knihoven a rozšiřování jejich služeb na úroveň informačního a studijního centra školy se pravidelně konají již několik let. Jedná se o snahu informovat učitele, kteří vedou školní knihovny o všem novém v oblasti knihovnictví, poskytnout jim základní vědomosti a dovednosti pro

práci ve školní knihovně. Velmi důležitá je i výměna zkušeností a navazování kontaktů, což umožňují **dvoudenní semináře** pro knihovníky školních a veřejných knihoven, zaměřené tematicky a poskytující více časového prostoru pro tyto odborné diskuse. Semináře daly impuls k organizaci **celorepublikové konference Informační gramotnost – vědomosti a dovednosti pro život**, která se uskutečnila poprvé v roce 2002 a stala se z ní tradice. V roce 2006 se uskutečnil 5. ročník konference, tentokrát dvoudenní. První den probíhá tradiční konference v MZK a druhý den prakticky zaměřené jednání knihovníků a odborníků v prostředí vybrané knihovny v městě Brně. Od roku 2000 spolupracuje MZK s Pedagogickým centrem Brno, v současné době Národním institutem pro další vzdělávání – pobočka Brno a se Střediskem služeb školám Brno a připravuje akreditované (MŠMT ČR) **knihovnické kurzy specializované na práci informačních a studijních center škol**. Moravská zemská knihovna v Brně tyto specializované kurzy pro učitele pořádá od roku 1997. Kurz probíhá formou čtyř jednodenních soustředění 1× za týden, celkem 28 vyučovacích hodin v prostorách MZK a ve vybraných knihovnách, přednášky, prezentace vedou odborníci z vysokých škol, VOŠIS a MZK, dalších knihoven. Moravská zemská knihovna tak chce pomoci školám a jejich knihovnám vytvořit odborné předpoklady pro vybudování moderně koncipované školní knihovny, oživit knihovnu stávající, iniciovat rozšíření činnosti a služeb školní knihovny tak, aby mohla plnit funkce informačního a studijního centra školy. Zprostředkovat učitelům vedoucím školní knihovnu stručné, souhrnné informace, informační dovednosti a návyky nezbytné pro vedení funkční, odborně organizované knihovny, která je schopná pracovat (nezbytné je ovšem materiální a technické vybavení) a plnit další funkce vyplývající z náplně informačního a studijního centra školy. Účastníci kurzů se seznámí také s moderními automatizovanými knihovnami (veřejnými i vysokoškolskými) a poznají tak prostředí, ve kterém budou pracovat jejich žáci a studenti.

Spolupráce a podpora školních knihoven s veřejnými knihovnami

Svaz knihovníků a informačních pracovníků ČR má několik odborných sekcí. Patří k nim **Sekce vzdělávání**, jejímiž členy jsou zástupci krajských knihoven, některých veřejných a odborných knihoven. Činnost sekce řídí Mgr. Zlata Houšková (Národní knihovna ČR) a členové koordinují svou vzdělávací činnost, odbornou podporu knihovnám národního systému ČR. Jednají i o podpoře a odborné pomoci školním knihovnám. Zejména krajské knihovny organizují odborné semináře, vzdělávací kurzy a výměny zkušeností pro knihovníky a učitele, kteří vedou školní knihovny. Městské knihovny ve svých regionech spolupracují tradičně se školami, ale neodmítají odborné konzultace i praktickou pomoc školním knihovnám. V roce 2003 byla také založena odborná sekce **Klub školních knihoven**, která usiluje o získání podpory pro školní knihovny ze strany MŠMT ČR, o zlepšení či lépe vytvoření legislativního rámce pro vlastní existenci a práci školních knihoven – informačních a studijních center škol.

II. UČEBNICE NESTAČÍ – INFORMAČNÍ A STUDIJNÍ CENTRUM ŠKOLY

Informace se stávají životně důležitou potřebou, zvyšuje se jejich užitná hodnota. Stále více pozornosti je věnováno poznatkům, vědomostem, jejich přenosu a využitelnosti, přístupu k nim a institucím, které je zprostředkovávají. Občanský princip rovného přístupu k informacím přináší změny ve vzdělávání (školním i mimoškolním) i v práci vzdělávacích institucí. Mladí lidé se potřebují naučit jak využívat knihovnicko informační systémy a služby i moderní informační technologie. Návyk průběžné práce s informacemi, práce s knihou je

nezbytný pro sílící trendy celoživotního vzdělávání občanů. Jsou to cíle zasahující všechny knihovny a měnící jejich koordinaci a kooperaci i v oblasti informační výchovy.

2.1 Mění se školní knihovny? Jaká je nová funkce školní knihovny?

S moderními metodami výuky musí nezbytně souviset i změna v práci školní knihovny, která se transformuje v informační a studijní centrum školy. Co to znamená – školní knihovna nebo informační a studijní centrum školy? Tato terminologická nevytříbenost a častá různá pojmenování školní knihovny vznikla z požadavků rozvíjející se informační společnosti na rozšíření služeb knihoven, tedy i školních knihoven. Současně tyto požadavky podporují a dále rychlým tempem rozšiřují technické možnosti, které současné knihovny a opět i školní knihovny mají. Primární fond dokumentů je ve školní knihovně základem, který je rozšířen o nové možnosti práce s informacemi. Školní knihovna s automatizovaným provozem (zpracováním fondu, výpůjčním procesem) vybavená počítači, umožňující přístup do vlastního katalogu i katalogů dalších knihoven, vyhledávání informací na Internetu, práci s multimediálními nosiči a elektronickými databázemi se tak stává vyhledávaným informačním centrem školy.

Změny v organizaci a práci školní knihovny vyžadují:

- spojit dílčí knihovny ve škole tak, aby z kvalitního fondu jedné knihovny mohly být poskytovány služby celému společenství školy,
- zajistit maximální přístupnost knihovny,
- hlavní důraz (v souladu se zaměřením a možnostmi školy) klást na prezenční služby,
- vytvořit z knihovny místo pro tvořivou aktivní práci žáků i učitelů s informacemi a literaturou v klasické i elektronické formě,
- získat pro práci a záměry knihovny co největší podporu ředitelství a pedagogického sboru, s nímž je třeba spolupracovat v oblasti akvizice a využívání literatury a ostatních dokumentů, a tím integrovat knihovnu do celého vyučovacího procesu školy,
- podporovat potřebu a učit jak (!!!) s informacemi pracovat, vést k alternativnímu přístupu ke knize,
- praktickou systematickou činností vytvářet u žáků (i učitelů) dovednosti a návyky pro práci s informacemi.

Informační a studijní centrum školy se může pro školu stát:

- **Centrem pro čtení** – besedy, diskuse o přečteném, čtení nahlas, místo pro práci s textem, hra s jazykem, podpora čtení s porozuměním,
- **Informačním centrem** – informace v tradiční i elektronické formě, informace z celé školy, z regionu, ale i mezioborové evropské projekty, výměna informací se školami v zahraničí,
- **Komunikačním centrem** v rámci školy – hry, výstavy, aktivity spontánně vzniklých skupin žáků různých tříd,
- **Kulturním centrem** – umělecké formy, tvořivé hry, volný čas.

2.2 Informační výchova v knihovnách

Informační výchovu dětí a mládeže od jejího zavádění ve veřejných knihovnách v 70. letech provází téměř průběžně výrazné kvalitativní změny. Knihovnické lekce pro žáky základních i středních škol byly stále více zaměřovány na výchovu k práci s informacemi, tzn. seznámení

s činností knihovny, informačními pracovišti v regionu, práci s informačními prameny, vyhledávání informací i jejich zpracování. Knihovníci se snažili působit na učitele, aby žáci přicházeli do knihoven na exkurze i na lekce práce s informacemi připraveni již z výuky, aby knihovna mohla doplnit a na základě praktického procvičení zdokonalit tyto znalosti a dovednosti.

Od 90. let probíhají s rozvojem informačních a komunikačních technologií, jejich dostupností v knihovnách, náročnými požadavky společnosti, moderním technickým a prostorovým vybavením a s tím souvisejícími změnami v práci všech druhů knihoven zcela razantní změny i v přístupu a pojetí informační výchovy a informačního vzdělávání. Přesněji řečeno, snažíme se o to, aby tyto změny zejména v prostředí školních knihoven probíhaly a ne zcela a dost rychle se nám to daří.

Bylo nutné zvládnout počítačovou gramotnost, kterou však nelze (v České republice zejména v pojetí výukových programů a vlastní výuky k tomu došlo a velmi složitě se tento chybný přístup vysvětloval a měnil) zaměňovat s informační gramotností, která je širší a obecnější. Počítačová gramotnost je nutnou podmínkou ke zvládnutí gramotnosti informační, ale jak vyplývá z předešlého, zdaleka to nestačí.

Informační gramotnost je nesporně jedním z hlavních faktorů, který ovlivňuje přístup uživatelů k informacím. Jedná se o schopnost porozumět a užívat informace získané v rozmanitých formátech ze širokého spektra zdrojů tak, jak jsou prezentovány prostřednictvím počítačů i klasických tištěných dokumentů. Informační gramotnost neznamená jen schopnost využívání knihoven a jejich informačních fondů, ale jde o schopnost orientovat se v nejrůznějších informačních zdrojích, umět formulovat informační potřebu a konkrétní informační požadavek, vyhledat odpovídající informace, vyhodnotit je a použít pro řešení dané situace, problému.

Prostředím, kde tyto znalosti a dovednosti lze získat jsou právě knihovny, veřejné i školní, a motivace a prostor pro uplatnění získaných a zpracovaných informací, znalostí ve výuce, tedy v denním programu školy.

III MARKETINGOVÉ METODY V PRÁCI ŠKOLNÍ KNIHOVNY?

Co má tento termín společného se školní knihovnou? A proč ne? Public relations – to je (zjednodušeně) vytvoření pozitivního vztahu veřejnosti, ve školní knihovně tedy interních vztahů (vedení školy, pedagogický sbor) i externích (zřizovatelé školy, rodiče, okolí školy). Knihovna je součástí školy, pomáhá a někdy může mít i zásadní význam při vytváření její „image“. Předpokladem je:

- znalost požadavků žáků a pedagogů,
- informování společenství školy o činnosti knihovny,
- vizuální působení knihovny,
- orientační systém v knihovně,
- prezentace knihovny v regionálním i odborném tisku,
- prezentace knihovny na www stránkách školy.

Koncepce školní knihovny (informačního a studijního centra školy)

„Marketingový přístup školy se projevuje v její kultuře, která se manifestuje jak vně, tak i uvnitř školy, jak materiálně, tak nemateriálně, v tvorbě studijních programů, formách a metodách výuky, ve vztazích s rodiči, praxí a širokou veřejností ...“

Na školní knihovnu, která je součástí školy, se vztahují obdobná kritéria. Aby mohla plnit svou funkci, vyplývající z požadavků výuky, zajišťovat a podporovat informační vzdělávání studentů, vychovávat je k práci s informacemi je třeba zhodnotit její současnou situaci, postavení ve škole. Analyzovat prostředí, ve kterém pracuje, silné a slabé stránky činnosti, možnosti a stanovit postup, jak dál.

Marketingovou koncepci, její metody a postup ředitelé škol velmi dobře znají, používají v praxi, chtěla jsem naznačit, že lze tento postup velmi efektivně použít i při uvažování o změnách v práci školní knihovny. Mění se požadavky společnosti, z toho vyplývají stále změny výuky, metod, také studenti jsou jiní, ale změny jsou i v možnostech, které školní knihovna má a může, pokud bude na to připravena a bude mít vůli, využívat. Tedy to známé prostředí není tak jednoduché a „čitelné“, jak jsme o tom často přesvědčeni. Tento postup vyžaduje podrobné znalosti o škole, pomoc vedení školy i učitelů, studentů, je třeba zjistit s jakou podporou můžeme počítat, očekávání od knihovny, to vše je velmi cenné pro práci informačního centra, které bude ne vyčleněným pracovištěm „na konci chodby“, ale plnohodnotnou součástí vyučovacího procesu školy.

MÍSTO ZÁVĚRU

Neustále se zvyšuje objem informačních zdrojů, odborné informace jsou rychle a dostupně publikovány elektronicky, také knihovny vystavují elektronické katalogy a umožňují tak přístup ke svým fondům, využívání nejrůznějších informačních databází. Knihovny se zejména v posledních letech výrazně mění, rozšiřují a zkvalitňují knihovnické a informační služby. To však současně vyžaduje "změnit" i uživatele (od těch nejmenších v dětských odděleních) a vést je k tomu, aby tyto služby plně využívali, lépe řečeno, aby o těchto službách věděli a uměli je využívat pro svou profesi i své celoživotní vzdělávání...

Snahou knihovníků by měla být kontinuita práce knihoven, veřejných, školních (na základních a středních školách), vysokoškolských. Tak, abychom věděli o své práci, znali prostředí, v jakém pracujeme, možnosti pro poskytování služeb, informační výchovy a vzdělávání a vedli společně a systematicky, promyšleně svého čtenáře-žáka „úskalím“ od čtenářské gramotnosti k plnohodnotné gramotnosti informační, tedy k tomu, aby byl schopen využít z množství informací 21. století ty podstatné pro svůj život.

LITERATURA:

Informační gramotnost. Sborníky příspěvků z konferencí konaných v Moravské zemské knihovně v letech 2002 – 2006. MZK Brno.

Jakubíková, Dagmar. Marketing školy. Technická univerzita v Liberci, Liberec 2001. 54 s. ISBN 80-7083-460-9

ADRESA A E-MAIL

Mgr. Jana Nejezchlebová
Moravská zemská knihovna
Kounicova 65a
601 87 Brno
Česká republika
e-mail: jananej@mzk.cz

III. Čitateľská a informačná gramotnosť žiakov

ČITATELSKÁ GRAMOTNOSŤ AKO KLÚČOVÁ KOMPETENCIA INFORMAČNEJ GRAMOTNOSTI

Eudmila Hrdináková

1 JE MOŽNÁ INFORMAČNÁ GRAMOTNOSŤ BEZ ČITATELSKEJ GRAMOTNOSTI?

Jednou zo základných úloh súčasnej spoločnosti a vzdelávacích systémov je príprava človeka na život v informačnej spoločnosti. Jej súčasťou sú nesporne moderné informačné a komunikačné technológie, ktoré zásadným spôsobom menia povahu práce a organizáciu výroby. Vzhľadom na prudký rozvoj IKT a potrebu ich rýchlej implementácie do našej spoločnosti a škôl sa sústreďuje v mnohých prípadoch záujem práve na technologické zručnosti a technologickú gramotnosť. Treba si však uvedomiť, že informačné a komunikačné technológie sú len zlomkom nastupujúcej éry, ktorá sa označuje ako informačná. Nielen nové technológie a počítače, nielen internet a nové médiá, ale hlavne informácie a informačné zdroje sú jej zásadnou charakteristickou črtou.

Informačná spoločnosť je charakterizovaná aj ako znalostná, teda na poznatkoch a informáciách založená spoločnosť (knowledge-based society, knowledge society). Jej podstatou je “znalostná ekonomika, v ktorej zohráva prioritnú úlohu práve schopnosť ekonomických subjektov zhodnotiť svoj **kapitál znalostí**, t. j. vytváranie pridanej hodnoty vďaka zužitkovaniu spoločne získaných vedomostí a skúseností a ich ďalšie rozvíjanie a výmena s ostatnými” (Informačná, [2005]). Strategickým základom existencie v informačnej spoločnosti sa stáva “mať informácie” a existenčnou je teda schopnosť identifikovať a získať ich, intelektuálne spracovať, efektívne ich využiť a zhodnocovať. A to nie je možné bez čitateľskej gramotnosti na vysokej úrovni.

Úzky a existenčný vzťah informačnej a čitateľskej gramotnosti odzrkadľuje aj definícia vytvorená v rámci Asociácie amerických knižníc – ALA, ktorá bola zverejnená v roku 1989 v správe Komisie pre informačnú gramotnosť: “Na dosiahnutie informačnej gramotnosti musí byť človek schopný rozoznať, kedy potrebuje informácie, a ďalej vyhľadať ich, vyhodnotiť a efektívne využiť. Informačne gramotní ľudia sa naučili, ako sa učiť. Vedia, ako sa učiť, pretože vedia, ako sú znalosti organizované, ako je možné informácie vyhľadať a vedia ich využiť tak, aby sa z nich mohli učiť ďalší. Sú to ľudia pripravení na celoživotné vzdelávanie, pretože môžu vždy nájsť informácie potrebné na realizáciu určitého rozhodnutia, či na vyriešenie nejakej úlohy.” (Landová, 2002).

Už letný pohľad na definíciu naznačuje, že informačná gramotnosť nie je možná bez adekvátnej aktívnej a funkčnej čitateľskej gramotnosti, teda bez schopnosti čítať, porozumieť textu a intelektuálne spracovávať získané informácie.

Uvedená definícia je logicky fundamentálnym princípom aktuálnych koncepcií a tendencií moderných vzdelávacích systémov, ktorými sú: orientácia na celoživotné vzdelávanie, orientácia na kriticky mysliaceho človeka a kritickú prácu so zdrojmi, a s tým súvisiace resource-based learning, problémovo orientované vzdelávanie a orientácia na formovanie a vzdelávanie tvorivého človeka.

1.1 Čitateľské kompetencie – zásadná súčasť štandardov informačnej gramotnosti

Kompetencie informačne gramotného človeka podrobne popisujú štandardy informačnej gramotnosti. Štandard kompetencií informačnej gramotnosti pre vyššie vzdelávanie (Information, 2005)¹ predkladá 5 čiastkových štandardov, v rámci ktorých ďalej podrobne explikuje výkony a čiastkové výkony. Tým veľmi podrobne a detailne špecifikuje, čo by mal vedieť a dokázať informačne gramotný človek. A vonkoncom to nie sú schopnosti, zručnosti a vedomosti týkajúce sa len práce s počítačom alebo práce v sieťovom prostredí.

Pri podrobnej analýze štandardu zistíme, že v rámci piatich čiastkových štandardov je špecifikovaných 87 čiastkových výkonov, resp. kompetencií informačne gramotného človeka. Tie možno rozdeliť do niekoľkých kategórií:

- kompetencie, ktoré sú súčasťou **technologickej gramotnosti** (súvisia so schopnosťou pracovať s technológiami a aktívne ich využívať, ako aj konštruovať prostredníctvom týchto zručností nové zdroje na nových médiách) a v rámci nej aj kompetencie,
- **sieťovej gramotnosti** (ktorá obsahuje schopnosti pracovať v sieťovom prostredí, pracovať s vyhľadávacími nástrojmi),
- **bibliografickej gramotnosti** – schopnosti prieskumu v sekundárnych zdrojoch a vyhľadávania primárnych zdrojov prostredníctvom sekundárnych zdrojov,
- kompetencie **čitateľskej gramotnosti**, kde ide o:
 - schopnosti čítania a porozumenia,
 - kritického hodnotenia, porovnávania a diferenciacie informácií: z hľadiska relevantnosti, novosti, odbornosti, presnosti, aktuálnosti a ďalších parciálnych hľadísk,
 - schopnosti intelektuálneho spracovávanía informácií na úrovni: extrahovania, kumulácie, integrácie a zhodnocovania informácií, odvodzovania,
 - a ďalej schopnosti formulovania nových hypotéz, myšlienok, schopnosti vytvárania nových adekvátnych obsahov pre rozličné účely,
 - schopnosti rozpoznávania a kritického hodnotenia nepravdivých, zavádzajúcich, nesprávnych, nepresných, neodborných, škodlivých a pod. informácií,
 - schopnosti neustáleho nadobúdania poznatkov nielen z odboru, ale i poznatkov o zdrojoch a informačnom prostredí, IKT i metódach výskumu,
 - schopnosti formulovania a hodnotenia svojich informačných potrieb a požiadaviek,
- kompetencie, ktoré sú jadrom **mediálnej gramotnosti**, kde ide najmä o kompetencie týkajúce sa schopnosti využívania zdrojov rozličných formátov a médií, hodnotenia mediálnych obsahov, ale i schopnosti mediálnej kreativity ako aktívnej tvorby médií, prezentácií a mediálnych obsahov, čo sa logicky nezaobíde bez čitateľských kompetencií,
- kompetencie **globálnej gramotnosti** súvisiace so schopnosťou využívať informačné zdroje so zahraničia a adekvátne komunikovať odborné informácie so zahraničnou odbornou verejnosťou, participovať v medzinárodnej odbornej komunikácii a medzinárodnom vedeckom výskume,
- kompetencie **komunikačnej gramotnosti** v zmysle schopností aktívne a adekvátnou formou komunikovať a prezentovať informácie,

¹ Štandard je revidovaný ACRL komisiou pre štandardy a schválený Radou riaditeľov Asociácie školských a VŠ knižníc (Association of College and Research Libraries – ACRL) 18. januára 2000 (stretnutie American Library Association v San Antonio – Texas). Štandard bol schválený American Association for Higher Education (October 1999) a Council of Independent Colleges (February 2004).

- **sociálne kompetencie a zodpovednosť**, ktoré predstavujú akúsi etickú nadstavbu pri využívaní, pretváraní, hodnotení, ale aj tvorbe informácií.

Základnou kompetenciou informačnej gramotnosti by mala byť schopnosť orientovať sa v zdrojoch, či už sú to tradičné alebo digitálne a sieťové, písomné či zvukové a audiovizuálne, textové alebo fakty usporiadané v tabuľkách. Informačne gramotný človek by mal vedieť overovať vierohodnosť informačných zdrojov, konfrontovať ich a ohodnotiť vzhľadom na doporučenia autorít (tzv. impaktový faktor). Súčasťou informačnej gramotnosti by malo byť zmysluplne interpretovať nadobudnuté informácie, využívať ich vo svojom živote a vytvárať nové kvalitné informácie a zdroje.

Informačne gramotný človek by mal tiež ovládať možnosti sieťovej komunikácie a sieťových zdrojov, na to však musí mať nielen elementárne zručnosti práce s hardwarovými a softwarovými prostriedkami, musí preniknúť aj do iných problémov informačného prostredia: do problémov etiky mediálnych obsahov, ktoré nesú niekedy negatívny, mätúci, príp. aj spoločensky škodlivý a závadný obsah.

Podrobný rozbor výkonov a nárokov informačnej gramotnosti a komparácia s kompetenciami rozličných gramotností naznačujú, že:

- informačná gramotnosť je výsledkom integrácie mnohých základných kompetencií potrebných pre život v rodiacej sa informačnej spoločnosti, neexistuje informačná gramotnosť ako taká, teda "čistá" a nezávislá od iných kompetencií a gramotností,
- keďže sa informačná spoločnosť zásadným spôsobom mení z hľadiska technologického, musí informačne gramotný človek disponovať kompetenciami spadajúcimi do oblastí technologickej gramotnosti (IKT-gramotnosti), sieťovej gramotnosti (online gramotnosti), e-gramotnosti, digitálnej gramotnosti a pod., ktorými sa ale v žiadnom prípade informačná gramotnosť nevyčerpáva,
- informačná gramotnosť súvisí s ďalšími kompetenciami, ako: bibliografická gramotnosť, mediálna gramotnosť, komunikačná gramotnosť, globálna gramotnosť, sociálne a ďalšie kompetencie,
- mnohé z jednotlivých kompetencií sa nedajú jednoznačne zaradiť, stoja na prieniku dvoch alebo viacerých oblastí gramotností,
- **klúčovou kompetenciou v rámci informačnej gramotnosti je čitateľská a literárna gramotnosť**,
- **čitateľská gramotnosť je základným nástrojom získavania poznatkov v rámci ostatných gramotností**, t. j. je základom mnohých iných gramotností (iba ak vie človek čítať, môže sa zdokonaľovať v oblasti médií, informačných technológií a pod.).

Je teda možná informačná gramotnosť bez čitateľskej gramotnosti? Podobne sa pýta Elsa Ramirez, keď kladie otázku: Môže existovať informačná spoločnosť bez čitateľov? Otázku vzťahuje na kritický problém znižujúcej sa čitateľskej úrovne mladej generácie. Tento problém sa ukazuje ešte naliehavejšie, ak si uvedomíme, že čitateľské zručnosti na seba viažu schopnosť vzdelávať sa. Elsa Ramirez konštatuje, že čítanie kladie existenčný rámec pre schopnosti získavania, porozumenia a začleňovania nových informácií do poznatkovej štruktúry človeka, a tým predurčuje jeho schopnosti a možnosti aktívne participovať na vzdelávacích procesoch formálnych v základných, stredných a na vysokých školách, ako aj na vzdelávacích procesoch v informačnej spoločnosti, ale i v neformálnych procesoch v rámci celoživotného vzdelávania sa (Ramirez, 2002, s. 7).

Z predchádzajúceho vidíme, že vytváranie a formovanie informačnej spoločnosti nie je len automatizácia, computerizácia, digitalizácia, elektronizácia a internetizácia spoločnosti. Je to formovanie učiacej sa spoločnosti, formovanie spoločnosti, v ktorej sa zdokonaľuje mechanizmus produkcie vedeckých a výskumných poznatkov narastá význam informácií, v ktorej sa stupňuje potreba ich funkčného využívania v praxi a v neposlednom rade, v ktorej tak narastá význam moderného poňatia vzdelávacích procesov. A to všetko je nemožné bez na prvý pohľad jednoduchej schopnosti čítať...

2 ČITATEĽSKÁ GRAMOTNOSŤ V MODERNEJ SPOLOČNOSTI

2.1 Historicko-genetický pohľad na čitateľskú gramotnosť

Čitateľská gramotnosť (“reading literacy”) je jednou z existenčných gramotností a jednou zo základných kompetencií súčasného človeka.

Pojem čitateľská gramotnosť nie je v našej spoločnosti nový, no v historickom kontexte nie je ani pevne definovaný a nemenný. Neexistuje definícia, ktorá by sa používala vždy, všade a všetkými, a ktorá by vyčerpala všetky jeho aspekty. Obsah a význam pojmu čitateľská gramotnosť sa modifikuje v súlade so zmenami a požiadavkami spoločnosti.

Historický a fundamentálny rámec gramotnosti človeka tvoria základné schopnosti písať a čítať. Predpoklady gramotnosti ľudstva vytvoril vynález kníhtlače Johannom Guttenbergom v druhej polovici 15. storočia a plnohodnotne sa tento aspekt ľudských schopností a možností začal rozvíjať až v 18. a 19. storočí s demokratizačnými zmenami a postupným rozširovaním všeobecného základného školského vzdelania, ktorého hlavnou doménou bola gramotnosť širokých vrstiev spoločnosti. Na našom území to bolo koncom 18. storočia v rámci školských reforiem Márie Terézie a Jozefa II. Gramotný bol v tomto období vlastne každý človek, kto si vedel prečítať základné úradné dokumenty a vedel sa podpísať.

Kognitívno-psychologické nároky na schopnosti spojené s gramotnosťou boli v počiatočnom období triviálne, obmedzené na techniku čítania, recitáciu známeho textu, odpovedanie na jednoduché otázky, reprodukovanie textu. Nevyžadovalo sa posudzovanie a hodnotenie textov, dedukovanie na základe textu a pochybovanie o texte bolo dokonca nežiaduce. Negramotný bol len ten, kto sa nevedel podpísať na úradnom dokumente. Určitým všeobecným trendom bolo preferovanie chlapcov vo vzdelávaní a formovaní gramotnosti (Hrdináková, 2005).

Na prelome 19. a 20. storočia sa stala gramotnosť predpokladom širšieho vzdelávania, vzdelanie už nebolo zamerané výsostne na náboženský rozmer. I nároky na schopnosti písania sa neporovnateľne rozšírili, schopnosť podpísať sa bez požiadavky vytvárania väčších logických textov bola nepostačujúca. V tomto období sa odborníci začali zaujímať i o otázky gramotnosti verzus negramotnosti, resp. analfabetizmu, ako i otázku individuálnych dispozícií naučiť sa čítať.

Od druhej polovice 20. storočia sa pozornosť odborníkov na čítanie začala bližšie sústreďovať aj na iný aspekt schopností čítať a písať. Pedagogické skúsenosti začali akcentovať problém porozumenia, resp. neporozumenia prečítaného a výskumy sa začali orientovať na technické zručnosti, ale hlavne súvisiace intelektuálne činnosti spojené s čítaním a písaním. Do popredia tak vystúpili dve základné charakteristiky čitateľskej gramotnosti v zmysle:

- čítať (prečítať) neznamená len technicky pospájať písmená a artikulovať ich, ale aj prečítanému porozumieť a prečítané intelektuálne spracovať (tzv. čítanie s porozumením),
- písať (napísať) neznamená len technicky pospájať písmenká a znázorniť ich, ale aj koncipovať text.

Čitateľská gramotnosť sa v súvislosti so schopnosťou vytvárať, teda konštruovať a logicky koncipovať písomné, resp. literárne útvary označuje ako **literárna gramotnosť**. Od 70. rokov 20. storočia sa v súvislosti so schopnosťou (resp. neschopnosťou) aktívne využívať kompetencie čitateľskej gramotnosti vo svojom študijnom, profesionálnom, či osobnom živote hovorí o **funkčnej gramotnosti**.

Ak je súčasná spoločnosť orientovaná na informačnú spoločnosť, znalostnú spoločnosť a ekonomiku, na celoživotné vzdelávanie sa, je zrejmé, že nepostačuje historické chápanie pojmu čitateľská gramotnosť ako schopnosti čítať a písať. Zdá sa, že nepostačuje ani chápanie čitateľskej gramotnosti ako čítania s porozumením. Tradičné poňatie nadobúda v súčasnosti ďalšie rozmery a aspekty: schopnosť samostatne, permanentne a systematicky nadobúdať poznatky a informácie, vedieť ich kriticky ohodnotiť, natrvalo ich zaradiť do svojej poznatkovej štruktúry a vedieť ich využiť v odborných a profesijných, ale i civilných životných situáciách na rozličné účely.

Prvok jednoduchého technického procesu čítania (a písania) sa tak rozšíril o prvky intelektuálneho charakteru v zmysle porozumenia prečítaného a najnovšie aj o schopnosti kritického hodnotenia a funkčného uplatňovania a využívania prečítaného, teda informácií. Svetové organizácie kladú do popredia aspekt funkčnosti čítania a využiteľnosti získaných poznatkov². Podľa ich koncepcií je čítanie stále viac využívané ako nástroj na dosahovanie ďalších cieľov, ktoré sú kľúčom k úspechom v pracovnom i osobnom živote.

Čitateľská gramotnosť v zmysle špecifického chápania spôsobilosti čítať, je v súčasnosti hodnotená ako základná kompetencia, bez ktorej nemožno dosiahnuť všetky ďalšie kompetencie. Stala sa fundamentálnym základom pre dosiahnutie funkčnej gramotnosti človeka ako komplexu kompetencií pre akékoľvek uplatnenie sa človeka v súčasnej spoločnosti.

Hlavná pozornosť dnešného rozšíreného chápania pojmu sa orientuje na: poznanie, znalosti, informácie, ale i porozumenie, chápanie, návyky, na efektívne fungovanie a plnohodnotné uplatnenie sa v spoločnosti.

Podľa odborníkov medzi funkčnou gramotnosťou a funkčnou negramotnosťou je veľmi dynamická hranica. Názory a prieskumy dokladujú, že ak nebude človek permanentne dopĺňať svoje znalosti, schopnosti, zručnosti, môže sa v súčasnosti stať za 5-10 rokov funkčne negramotným (Hrdináková, Sakálová, 2006). Týka sa to tak technologických zručností, ako aj aspektu dynamického rozvoja informačného prostredia a exponenciálneho nárastu informácií a informačných zdrojov. Z toho vyplýva potreba celoživotného vzdelávania sa, ktorej existenčnou podstatou je práve čitateľská gramotnosť. Výskumy potvrdzujú, že nedostatočná

² UNESCO: Education for all, Information for all;
 IALS - International Adult Literacy Survey: <<http://www.nald.ca/nls/ials/ialsreps/ialsbk1.htm>>,
 SIALS - Second International Adult Literacy Survey: <<http://www.nvf.cz/oe.cd/cz/zprava.htm>>,
 OSN: Dekáda gramotnosti 2003-2012 (United Nations Literacy Decade),
 Monitoriny PIRLS a PISA a mnohé ďalšie.

čitateľská gramotnosť a informačná gramotnosť vedie k problémom pri štúdiu a uplatňovaní sa na trhu práce.

Funkčná čitateľská gramotnosť si vyžaduje dnes porozumieť mnohým typom textov štruktúrovaným i neštruktúrovaným, v rozličných formátoch a formách, na rozličných médiách a tak **si recipročne vyžaduje mnohé kompetencie technologickej, mediálnej a iných gramotností.**

2.2 Charakteristika čitateľskej gramotnosti

Vyspelý kultúrny svet považuje čitateľskú gramotnosť za súčasť národného bohatstva a národnej bázy kvalitných ľudských zdrojov. O veľkom záujme vyspelých krajín o otázky čítania a úrovne čitateľskej gramotnosti svedčia monitoringy a sociologické prieskumy, ktoré pravidelne sledujú a porovnávajú čitateľskú gramotnosť v rozličných regiónoch sveta. Najvýznamnejšie a najrozsiahlšie prieskumy čitateľskej gramotnosti sú obsiahnuté v najvýznamnejších medzinárodných výskumoch výsledkov vzdelávania PIRLS³ (9-10 roční žiaci) a PISA⁴ (15 roční študenti), do ktorých sa zapája i Slovensko, treba však upozorniť, že nie s uspokojivými výsledkami, a tak je u nás problematika rozvoja čitateľskej gramotnosti pre novú informačnú a znalostnú spoločnosť nanajvýš aktuálna.

Medzinárodná asociácia pre hodnotenie výsledkov vzdelávania – IEA, ktorá zastrešuje monitoring PIRLS, považuje čitateľskú gramotnosť za základ osobnostného rozvoja a intelektuálneho rastu človeka. Čitateľskú gramotnosť definuje nasledovne ako jednu “z najdôležitejších nadobudnutých schopností študentov, ktorú si budujú počas mladšieho školského veku, je základom výučby a učenia sa všetkých predmetov, môže byť využívaná na relax (zábavu a rekreačné účely) a osobný rast a umožňuje ľuďom zapájať sa do života určitej komunity a celej spoločnosti”. Okrem toho IEA chápe pod pojmom čitateľská gramotnosť i “schopnosť porozumieť požadovaným jazykovým formám a vedieť ich aktívne používať, schopnosť hodnotiť text” (Mullis, 2001).

V tom zmysle je čitateľská gramotnosť definovaná a vyjadrená nielen ako púhe porozumenie textu, ale ako schopnosť práce s textom zameraná na jeho praktickú aplikáciu čitateľom a schopnosť tvorby nových informácií.

Ak by sme mali podrobnejšie špecifikovať **čitateľské schopnosti a zručnosti** (kompetencie), treba zdôrazniť, že tie sú veľmi zložitým komplexom hlavne intelektuálnych činností a procesov a zahŕňajú konkrétne:

- techniku čítania ako proces identifikácie písmen a technickej syntézy do slov a viet,
- techniku písania ako proces zaznamenávania textu,
- schopnosť a proces porozumenia textu,
- schopnosť zapamätať si a reprodukovať text a myšlienky uvedené v texte,
- schopnosť sústrediť sa a nadobudnúť potrebnú informáciu,
- schopnosť identifikovať dielčie informácie uvedené v texte (čitateľ vyhľadáva informácie explicitne uvedené v texte),

³ PIRLS (Progress in International Reading Literacy Study), zastrešovaný IEA – Medzinárodnou asociáciou pre hodnotenie výsledkov vzdelávania: <<http://timss.bc.edu/pirls2001.html>>, <<http://nces.ed.gov/surveys/pirls/>>

⁴ PISA Programme for International Student Assessment: 15 roční študenti, cyklicky realizovaný v krajinách OECD a partnerských krajinách pod záštitou OECD a ACER (Austrálska rada pre výskum vo vzdelávaní): <<http://pisaweb.acer.edu.au>>, <<http://www.pisa.oecd.org>>),

- schopnosť hľadať a vyhľadať špecifické myšlienky, definície, alebo fakty,
- schopnosť vyvodiť hlavnú myšlienku, tvrdenia v texte a ich väzbu,
- schopnosť extrahovať, ale aj rozvíjať text,
- schopnosť vyvodiť poučenie, záver, poslanie,
- schopnosť logicky spájať do súvislostí (fakty, javy, deje),
- schopnosť porovnať protiklady informácií v texte,
- schopnosť hodnotiť postavy, javy, deje, protiklady a protirečenia,
- schopnosť vyjadrovať a formovať svoje sociálne postoje,
- schopnosť hodnotiť a analyzovať text z hľadiska obsahu, ale aj foriem, t.j. reflektovanie štruktúry textu, jazykových a literárnych prostriedkov,
- schopnosť integrovať myšlienky a konštruovať význam nad rámec textu,
- schopnosť dedukovať na základe textu, kedy čitateľ vyvodzuje myšlienky, informácie a súvislosti medzi nimi, ktoré nie sú explicitne formulované v texte, z textu vyplývajú, alebo s ním súvisia,
- schopnosť vytvárať úsudky a charakteristiky prečítaného,
- schopnosť hľadať skryté významy a súvislosti,
- schopnosť interpretovať myšlienky a informácie – čitateľ pri interpretácii dáva do súvislostí myšlienky textu, integruje informácie textu s predchádzajúcimi poznatkami a vedomosťami; začleňuje informácie a myšlienky do osobného poznatkového systému, rozpoznanie hlavnej myšlienky, tézy a charakteristík,
- interpretáciu hlavnej myšlienky pre prax,
- schopnosť tvorby nových textových útvarov (jej základom sú predchádzajúce čitateľské skúsenosti),
- využívanie informácií v praxi (Obrancová, 2004, Lesňák, 1991).

Ako vidíme z uvedeného prehľadu, väčšina z uvedených kompetencií idú ďaleko za jednoduché schopnosti techniky čítania a písania.

Ďalej možno konštatovať, že mnohé kompetencie sú obsiahnuté v štandardoch informačnej gramotnosti a sú nevyhnutné pre kvalifikovanú prácu s informáciami.

Na tomto mieste stojí za zmienku pohľad Zdeňka Jonáka, podľa ktorého by sme určitú skupinu uvedených kompetencií mohli pomenovať pridanou hodnotou informačnej gramotnosti, ktorá podľa neho spočíva práve “v schopnosti integrovať získané informácie ako neusporiadané informácie do systému usporiadaných vedomostí a skúseností žiaka” (Jonák, 2006).

2.3 Úrovně funkčnej čitateľskej gramotnosti

PISA vo svojej rámcovej špecifikácii charakterizuje čitateľskú gramotnosť ako interaktívny a konštruktívny proces (Mullis, 2001). V tomto zmysle je čitateľská gramotnosť nielen získavanie, nadobúdanie a osvojovanie si informácií. Rozlišuje 3 parametre čitateľskej gramotnosti. Schopnosť získavania a osvojovania informácií je prvým z parametrov, druhým parametrom je schopnosť kritického hodnotenia a konfrontácie informácií a tretí parameter akcentuje tvorivý rozmer čitateľskej gramotnosti a predstavuje schopnosti aktívne tvoriť nové texty, obsahy, myšlienky, informácie.

V tomto zmysle možno rozlišovať **3 úrovne funkčnej čitateľskej gramotnosti**, z ktorej prvá je úroveň **adaptácie** a predstavuje pasívne zvládanie techniky čítania, čítania s porozumením, teda základných čitateľských kompetencií (“survival literacy”) s minimálnou škálou schopností nadobúdania informácií. Druhou, významnejšou úrovňou je úroveň čitateľskej gramotnosti ako **sebarozvojovej aktivity** so schopnosťami samostatného a aktívneho vzdelávania sa na základe čitateľských kompetencií. Obsahuje i schopnosti samostatnej, kritickej a hodnotiacej práce s odbornými textami, s informáciami a rozličnými informačnými zdrojmi. Kvalitatívne najvyššou úrovňou je čitateľská gramotnosť ako **aktívna tvorba a produkcia** textov – literárnych útvarov (Zápotočná, 2004). Funkčná čitateľská gramotnosť teda presahuje pasívnu recepciu umeleckých a náučných textov, vyžaduje aktívnu tvorbu (písanie) nových textov. V tomto zmysle sa niekedy hovorí o literárnej gramotnosti ako o “schopnosti koncipovať písomné, resp. literárne útvary” (Hrdináková, 2005).

V súvislosti s úrovňou čitateľskej gramotnosti je nevyhnutné akceptovať individuálno-vývinový aspekt jedinca a kontinuum vývoja čitateľskej gramotnosti, podľa ktorého je formovanie čitateľskej gramotnosti postupným celoživotným procesom. Je logický predpoklad, že tretiu úroveň nedosiahne človek tým, že sa naučí techniku čítania, ani tým, že dosiahne určitý vek a vo svojej podstate ani tým, že absolvuje určitý stupeň základného vzdelania. Ale jednoducho tým, že úspešne zvládne prvé dve úrovne čitateľskej gramotnosti.

S ohľadom na individuálny vývojový aspekt a individuálne dispozície ľudí je zásadný princíp **postupnosti a kontinuitnosti nadobúdania kompetencií** (vedomostí, zručností, schopností) čitateľskej gramotnosti a postupného **formovania relevantného správania** čitateľa v informačnom prostredí.

V rámci tohto dlhodobého procesu rozlišujeme potom **etapy vývoja čitateľskej gramotnosti**: etapa pregramotnosti, kedy sa formujú mnohé z čitateľských kompetencií okrem techniky čítania, obdobie raného školského veku (6-10 rokov), ktoré predstavuje obdobie nadobúdania a zdokonaľovania techniky čítania a čítania s porozumením, etapa staršieho školského veku (10-14 rokov), ktorá upevňuje nadobudnuté kompetencie a rozvíja schopnosti aktívneho uplatňovania čitateľskej a funkčnej gramotnosti (2. úroveň ČG). V etape adolescencie (14 a vyššie) vie človek čítať s porozumením, vie analyzovať a hodnotiť texty a informácie, vie si vybrať relevantné informácie. V tomto období sa formuje a zdokonaľuje aktívna gramotnosť, ako aktívna tvorba a produkcia, ktorá speje k rozvinutej literárnej gramotnosti (3. úroveň ČG). Rozvíja sa i funkčný aspekt o sociálne relevantné a samostatné uplatňovanie čítania v istom kultúrnom prostredí, v odbore, pri štúdiu, v prospech vlastného individuálneho rozvoja, ale aj v skupinových a spoločenských aktivitách v prospech rozvoja spoločnosti (Zápotočná, 2004). V rámci tohto obdobia sa človek formuje na zrelého čitateľa.

Názory odborníkov a hlavne výskumy PIRLS a PISA smerujú k tomu, že ku kvalitnej a funkčnej čitateľskej gramotnosti dospeje človek len postupným a dlhodobým nadobúdaním čitateľských skúseností (t. j. dlhodobým opakovaným čítaním) už od predčitateľského veku, čím postupne zdokonaľuje a priberá jednotlivé schopnosti a zručnosti čitateľskej gramotnosti. Aktívne usmerňovanie a formovanie čitateľskej gramotnosti si vyžaduje vypracovanie štandardu čitateľskej gramotnosti podrobne spracovaného až na úroveň jednotlivých výkonov a indikátorov ich hodnotenia vo všetkých troch parametroch pre všetky vekové obdobia a etapy ako základný metodický materiál.

2.5 Štruktúrálny model čitateľskej gramotnosti

Z hľadiska komplexného pohľadu však treba upozorniť, že nielen čítanie samotné je obsahom čitateľskej gramotnosti. **Štruktúrálny model** informačnej gramotnosti špecifikuje jej vnútorné komponenty, medzi ktoré patria: literárne vedomosti, vlastné čitateľské schopnosti a zručnosti, ktoré realizujú recepciu a percepciu diela, ale aj motivácie čítania, čitateľské návyky, čitateľské záujmy, ktorých súčasťou sú čitateľské potreby, preferencie a čitateľský vkus a v neposlednom rade aj hodnotové postoje čitateľa k literatúre, k jednotlivým dielam, k čítaniu vôbec (Hrdináková, 2005, s. 130, Sakálová, 1999, s. 27).

Podľa odborníkov na informačné správanie človeka (Steinerová, 2005) sú práve emócie, postoje, hodnoty a motivácie tie, ktoré určujú jeho informačné a nesporne aj čitateľské správanie. Práve na základe emócií, postojov a dobrých, resp. zlých čitateľských skúseností sa človek rozhoduje o tom, čo si vyberie na čítanie, akú literatúru, aký, titul, akého autora a koniec koncov či bude alebo nebude čítať vôbec.

A práve táto oblasť je niekedy dospelými dosť často zanedbávaná. Vo vyspelých kultúrnych krajinách sú rozvíjané programy podpory čítania prostredníctvom zaujímavých projektov, kampaní, knižníc a rodinného čítania. Je to logické. Veď najväčšie šance ovplyvniť uvedené aspekty čitateľskej gramotnosti má práve priestor mimo vzdelávacích systémov a školy: rodinné prostredie a rodičia, neformálne skupiny kamarátov, rovesníkov a spolužiakov, ale v neposlednom rade aj knižnica.

KNIŽNICE A PODPORA ČITATEĽSKEJ A INFORMAČNEJ GRAMOTNOSTI

Už v roku 1987 sa v USA konalo sympóziu, ktoré sa nieslo v znamení výzvy “Libraries and the Search for Academic Excellence”. Rokovanie sympózia formulovalo závery, ktoré vytýčili požiadavku, aby boli knižnice plnohodnotne integrované do vzdelávacieho procesu. Významné je, že na základe týchto cieľov plénum vyzdvihlo myšlienku, že i knihovníci a informační pracovníci by sa mali aktívne zapojiť do vzdelávacích procesov.

V roku 1989 publikovala Komisia pre informačnú gramotnosť ALA (ALA Presidential Committee on Information Literacy) správu, ktorá poukazuje na nevyhnutnosť vypracovania nového modelu vyučovania založeného na zdrojoch – “resource-based learning”, ktorý by mal byť postavený na samostatnej kritickej práci so zdrojmi, príprave študentov na riešenie problémov a na celoživotné vzdelávanie, v duchu koncepcie “kritického myslenia”. A tu sa otvára priestor pre moderné knižnice ako integrálnu súčasť informačného prostredia. Veď kto iný, ak nie knižnica, ktorej podstatou existencie sú informácie, informačné zdroje a dokumenty, by mal spolu s učiteľmi spolupracovať na príprave človeka na samostatné štúdium, na celoživotné vzdelávanie? Kto iný by mal nevyhnutne participovať na zvyšovaní informačnej a čitateľskej gramotnosti?

V kontexte nových modelov vzdelávania je treba rozhodne odpovedať na otázky metodiky informačnej a čitateľskej gramotnosti, ich prepojenosti a naviazanosti na iné kompetencie moderného človeka, ako aj otázky úloh modernej knižnice v novej informačnej spoločnosti a v nových vzdelávacích koncepciách a programoch.

3 VÝSKUM ČITATELSKEJ GRAMOTNOSTI 9 – 10 ROČNÝCH DETÍ

Predchádzajúci text jednoznačne zdôvodňuje fakt, že v rámci niekoľkoročného riešenia výskumnej úlohy VEGA 1/2481/05, ktorú realizuje Katedra knižničnej a informačnej vedy FiFUK v Bratislave je logicky začlenená aj čiastková úloha gramotnosti školopovinných detí v našich geografických podmienkach (Hrdináková, Sakálová, 2006).

Zameriava sa na kontextové podmienky a faktory čítania detí, ale v prvom rade sa snaží skúmať úroveň čitateľskej gramotnosti vzhľadom na čítanie odborných textov i čítanie beletrie.

Prieskum sa realizuje v detských oddeleniach verejných knižníc a v základných školách vo vekovej kategórii 9-10 ročných detí, ktoré by mali disponovať schopnosťami 1. úrovne a čiastočne aj 2. úrovne. Napriek tomu, že čiastková úloha je stále v štádiu riešenia a spracovania výsledkov, čiastkové výsledky jednoznačne naznačujú, že:

- úroveň intelektuálneho spracovania textov a informácií sa v dlhodobom časovom horizonte znižuje,
- úroveň intelektuálneho spracovania populárno-náučných textov je vyššia ako spracovania umeleckých textov,
- deti uprednostňujú čítanie populárno-náučných textov,
- status čítania ako takého sa u detí znižuje,
- čítanie ako voľnočasová aktivita má klesajúcu tendenciu a popularitu u detí,
- úroveň čitateľskej gramotnosti detí v mestách je väčšia ako detí na dedinách,
- dievčatá čítajú viac ako chlapci,
- z hľadiska úrovne čítania je tendencia adaptácie na klesajúcu úroveň výkonov žiakov.

Čo sa týka práce s knihou v školách, výsledky prieskumu naznačujú, že:

- na školách prevládajú tradičné formy výchovy a vzdelávania v oblasti čitateľskej gramotnosti,
- práca s literatúrou na školách má v porovnaní so zahraničím nízku úroveň,
- školy a vzdelávací systém nevyužívajú možnosti k tomu, aby nahradili rodinné čitateľské zázemie v prípade, že chýba,
- školy nevyužívajú netradičné a pútavé formy práce s knihou a informačnými zdrojmi, nevytvárajú dostatočné motivácie pre čítanie a prácu s literatúrou,
- školy nedostatočne využívajú knižnice pre samostatnú prácu s informačnými zdrojmi a umeleckou literatúrou.

Z hľadiska vzťahu čítania, informačných zdrojov a technologického kontextu prieskum identifikuje, že:

- väčšina detí má prístup k počítaču,
- deti v tomto veku uprednostňujú PC hry pred internetom,
- IKT a sieťové prostredie nie sú dostatočne využívané na kvalitnú prípravu v zmysle resource-based learning, kritického myslenia a problémovo orientovaného vzdelávania,
- pozornosť sa stále upriamuje viac na technologické zručnosti ako na intelektuálnu prácu s informačnými zdrojmi na vyššej úrovni.

Z hľadiska vzťahu rodičov a čítania výskum poukazuje na nasledujúce skutočnosti:

- rodičia sa iba zriedkavo starajú o to, čo deti čítajú,
- knihy kupujú deťom zriedkavo,
- nedostatok motivácií a kladných čitateľských príkladov zo strany rodičov a dospelých.

V rámci konfrontácie čiastkových výsledkov výskumu so širšími kontextovými faktormi je nevyhnutné konštatovať, že na Slovensku chýbajú niektoré základné piliere širšieho spoločenského, politického a legislatívneho rámca pre vzdelávanie moderného človeka pre informačnú a znalostnú spoločnosť.

4 AKO ĎALEJ?

V závere predchádzajúcej kapitoly sme načrtli, že v porovnaní s vyspelejšími krajinami má Slovensko v rozvoji podmienok pre informačnú a čitateľskú gramotnosť a vzdelávanie značné rezervy. Nedostatky však nemožno hľadať len v školách, knižniciach, či čitateľoch, resp. nečitateľoch samotných. Tieto nás v konečnom dôsledku i tak dovedú k nedostatkom (v niektorých prípadoch až absencii) základných pilierov, o ktoré sa musí opierať vzdelávanie čitateľskej a informačnej gramotnosti. V nasledujúcej časti sa pokúsime stručne formulovať základné z nich:

- Z hľadiska našej témy by bola žiaduca podrobná expertízna analýza základných kompetencií technologickej, informačnej, mediálnej, čitateľskej, literárnej a ďalších súvisiacich gramotností, ktorá by precizovala ich prekrývajúce sa i špecifické kompetencie, a na základe ktorej by sa koncipovala spoločná stratégia a špecifické stratégie vzdelávania základných civilizačných kompetencií človeka pre informačnú spoločnosť.
- Vypracovanie podrobných štandardov informačnej gramotnosti pre jednotlivé vekové stupne, ktoré zahrnú aj kompetencie čitateľskej gramotnosti (intelektuálna práca s informačnými zdrojmi).
- Vypracovanie komplexného sumárneho štandardu čitateľskej gramotnosti, ktorého súčasťou by boli detailne rozpracované štandardy čitateľskej gramotnosti pre všetky vekové kategórie a všetky parametre čitateľskej (literárnej) gramotnosti. Spoločenská podpora knihy a čítania. Vo vyspelých krajinách sú realizované programy podpory čítania, napr.⁵: National Literacy Trust vo Veľkej Británii, Reading Is Fundamental (RIF) v USA, Deutschland liest vor v Nemecku, Celé Česko čte dětem v Česku atď. V niektorých je podpora čítania koncipovaná na celospoločenskej úrovni ako komplexná štátom podporovaná politika v oblasti čítania (USA, Francúzsko, Austrália). V poslednom čase sa v osnovách stredných a vysokých škôl mnohých vyspelých krajín sveta objavil špeciálny predmet typu: čítanie a informačná kultúra.
- Nový školský zákon, ktorý by odbremenil vzdelávacie systémy od povinnosti učiť enormné objemy faktov a otvoril cestu pre tvorivé vzdelávacie prostredie.
- Aplikácia nových moderných postupov vzdelávania založených na koncepciách: kritické myslenie, tvorivo-orientované vzdelávanie, problémovo-orientované vzdelávanie a resource-based learning.
- Spoločenská a finančná podpora školských a verejných knižníc ako integrovanej súčasti novej informačnej spoločnosti.
- Integrácia knižníc a knihovníkov do vyučovacieho procesu ako nevyhnutnej súčasti moderného informačného prostredia a moderného vzdelávania.
- Podpora statusu profesie učiteľa a knihovníka.

⁵ Veľká Británia: National Literacy Trust www.literacytrust.org.uk

USA: Reading Is Fundamental (RIF) <http://www.rif.org/>

Nemecko: Deutschland liest vor http://www.deutschland-liest-vor.de/forum/initiativen_6.html

Česko: Celé Česko čte dětem <http://www.celeceskoctedetem.cz/> atď.

- Vypracovanie metodík ohľadom nových netradičných foriem práce s knihou, literatúrou a informačnými zdrojmi.
- Vypracovanie atraktívnych motivačných stratégií na podporu čítania detí a mládeže.
- Podpora rodinného a rodičovského čítania.

Tieto a ďalšie opatrenia by vytvorili základný rámec pre kvalitné a funkčné vzdelávanie čitateľskej a informačnej gramotnosti, zreteľne by nastolili nevyhnutnosť komplementárneho vzdelávania informačnej a čitateľskej gramotnosti a vytvorili základné prostredie pre vzdelávanie informačne gramotného človeka v plnom rozsahu.

LITERATÚRA:

ČECHÁK, V. Národní fórum o znalostní ekonomice. In: *Akademický bulletin* [online], 2004, č. 4. 6. [cit. 2007-05-01]. Dostupné na internete: <http://abicko.avcr.cz/bulletin_txt_show_clanek.php?Cislo=06/2004&Poradi=03>.

GABAL, I.; HELŠUSOVÁ, L. (2003): Analysis Consulting. Jak čtou české děti? Stručná zpráva o výsledcích analýzy. Dostupné na: <www.gac.cz/documents/ctenarstvi_pressLHV.doc>.

Hrdináková, L. 2005. Informačná gramotnosť a informačné vzdelávanie. In: *Informačné a komunikačné technológie vo vzdelávaní* [online]. Bratislava : Stimul, 2005. [cit. 2006-05-01]. 152 s. Dostupné na: <<http://www.fphil.uniba.sk/iktv/IKTV.pdf>>. ISBN 80-88982-97-9

Hrdináková, L. – Sakálová, E. 2006. Problémy čitateľskej a informačnej gramotnosti detí : východiská, problémy a hypotézy výskumu. In: *Využívanie informácií v informačnej spoločnosti: zborník z medzinárodnej konferencie Bratislava, Slovenská republika, 10. – 11. októbra 2006*. Bratislava : Centrum VTI, 2006. ISBN 80 85165 92 9. S 97-108.

Informačná spoločnosť, elektronická Európa, elektronické Slovensko. Úrad vlády Slovenskej republiky, [2005] [cit. 2005-09-10]. Dostupné na internete: <<http://www.vlada.gov.sk/dzurinda/agenda/tema09.php3>>.

Information Literacy Competency Standards for Higher Education [online]. 2005. ALA, ACRL – a division of the American Library Association, ©2005, Last Revised: March 22, 2007 [cit. 2007-04-28]. Dostupné na internete: <<http://www.ala.org/ala/acrl/acrlstandards/informationliteracycompetency.htm>>.

Jonák, Z. 2006. Čtenářská versus informační gramotnost. Podporují se nebo jsou ve sporu? In: *Metodický portál RVP* [online], 6. 12. 2006 [cit. 2007-05-06]. Dostupné na: <<http://www.rvp.cz/clanek/1040>>.

Landová, H. 2002. Informační gramotnost - náš problém(?). In: *Ikaros* [online]. 2002, roč. 6, č. 8 [cit. 2007-04-28]. Dostupný na internete: <<http://www.ikaros.cz/node/1024>>. URN-NBN:cz-ik1024. ISSN 1212-5075

Lesňák, R. 1991. *Horizonty čitateľskej kultúry*. Bratislava : Slovenský spisovateľ, 1991. 232 s.

Mullis, V.S. et al. 2001. *Framework and Specifications for PIRLS Assessment 2001* [online]. Amsterdam : IEA – International Association for the Evaluation of Educational Achievement

; Boston : PIRLS International Study Center, © 2000, 2001 [cit. 2007-05-01]. Dostupné na: <http://isc.bc.edu/pirls2001i/pdf/PIRLS_frame2.pdf>.

Obrancová, E. – Heldová, D. – Lukačková, Z. – Sklenárová, I. 2004. *Čitateľská gramotnosť žiakov 4. ročníka ZŠ : Výsledky medzinárodnej štúdie PIRLS 2001*. Bratislava : Štátny pedagogický ústav, 2004. 57 s.

Ramirez, E. 2002. "Reading, Information Literacy, and Information Culture," July 2002, White Paper prepared for UNESCO, the U.S. National Commission on Libraries and Information Science, and the National Forum on Information Literacy, for use at the Information Literacy Meeting of Experts, Prague, The Czech Republic. Dostupné na: <<http://www.nclis.gov/libinter/infolitconf&meet/papers/ramirez-fullpaper.pdf>>.

Razrabotka zanjatij po RKMČP. 2005-2006. In: *PEDSOVET.ORG* [online], 2005-2006 [cit. 2006-07-12]. Dostupné na internete: <<http://pedsovet.org/forum/index.php?act=Attach&type=post&id=472>>.

Sakálová, Elena – Matthaidesová, M. 1999. Práca s informáciami na základných a stredných školách. Metodická príručka. In: *Školské knižnice*, č. 132 – 133. Bratislava : ÚIPŠ, 1999.
Steinerová, J. 2005. Informačné správanie : Pohľady informačnej vedy. Bratislava: CVTI SR, 2005. 189 s. ISBN 80-85165-90-2

Šušol, J. – Hrdináková, L. – Rankov, P. 2005. *Informačné a komunikačné technológie vo vzdelávaní* [elektronický učebný text]. Bratislava : Stimul, 2005 [cit. 2006-05-01]. 152 s. Dostupné na: <<http://www.fphil.uniba.sk/iktv/IKTV.pdf>>. ISBN 80-88982-97-9

Zápotočná, O. 2004. Kultúrna gramotnosť v sociálnopsychologických súvislostiach. Bratislava : ALBUM, 2004. 122 s. ISBN 80-968667-3-7

Poznámka: *Príspevok bol spracovaný v rámci riešenia výskumnej úlohy VEGA 1/2481/05*

ADRESA A E-MAIL

PhDr. Ľudmila Hrdináková
Katedra knižničnej a informačnej vedy
Filozofická fakulta Univerzity Komenského
Gondova ul. 2
818 01 Bratislava 16
Slovenská republika
e-mail: hrdinakova@fphil.uniba.sk

INFORMAČNÁ GRAMOTNOSŤ ŽIAKOV ZÁKLADNÝCH ŠKÔL

Elena Sakálová

PREČO POTREBUJEME INFORMAČNÚ GRAMOTNOSŤ

Informačná spoločnosť sa najčastejšie charakterizuje ako učiaca sa spoločnosť. Základným predpokladom jej rozvoja je jediniec, schopný permanentného vzdelávania. Prudký nárast vedomostí a informácií, uložený v sústavne sa zvyšujúcom počte zdrojov, spojený s rozmachom informačných a komunikačných technológií kladie čoraz vyššie nároky na kompetencie každého jedinca a to tak v edukačných procesoch ako aj pri výkone profesie.

V 90-tych rokoch minulého a v prvých rokoch tohto storočia sa čoraz častejšie stretávame s pojmom kľúčové kompetencie človeka, medzi ktoré o. i. patria i komunikačné schopnosti a schopnosti potrebné pre prácu s informáciami a informačnými technológiami. Nie je to však problematika nová, mení sa iba terminológia a čiastočne aj obsah termínov v súvislosti s charakterom spoločenského vývinu. Na tento fakt je potrebné upozorniť, pretože veľmi často nepoznáme fakty, aktivity a dokumenty z nedávneho obdobia a pritom máme z čoho vychádzať. Treba sa však vyvarovať chybných postupov, ktorých sme sa dopustili, inovovať potrebné a realizovať správne postupy.

Na potrebu zmien v obsahu vzdelávania upozorňovali odborníci vo svete i u nás doma už pred niekoľkými desaťročiami.

Tendencie spoločenského rozvoja rozpracúvané v 60-tych a 70-tych rokoch minulého storočia upozorňovali na potrebu prípravy jedinca na prácu s informáciami a informačnými zdrojmi. Problematika sa riešila v súvislosti s vlnou školských reforiem, ktorých podstatou boli zmeny v obsahu a didaktike vzdelávania.

Tieto tendencie sa čiastočne prejavili i v reforme výchovno-vzdelávacieho systému v bývalej ČSFR v polovici 70-tych rokov. Označovali sa ako informatizácia výchovno-vzdelávacieho procesu a vyznačovali sa technokratickým chápaním, t. j. implementáciou výpočtovej techniky do vyučovacieho procesu a nadobúdaním schopností žiakov pracovať s výpočtovou technikou. Požiadavky odborníkov knižnično-informačných disciplín na komplexné chápanie informačnej výchovy a jej integráciu do vyučovacieho procesu neboli akceptované.

V oblasti knižnično-informačných disciplín v SR sa už od začiatku 70-tych rokov postupne formovalo teoretické chápanie obsahu, cieľov a metód informačnej výchovy a jej začlenenia do vyučovacieho procesu. Približne do roku 1980 sa informačná výchova spravidla označovala nejednotne, najčastejšie však pojмами knižnícko-bibliografická príprava a informatická výchova. Obsahové vymedzenie oboch pojmov malo aditívny charakter.

Informatická výchova detí a mládeže sa realizovala zväčša v ľudových knižniciach, mimo vyučovacieho procesu. V knižničnej praxi existovalo množstvo metodických materiálov na podporu jej realizácie.

Začiatkom 80-tych rokov prichádza k určitému kvalitatívnemu prelomu. Používajú sa termíny infromatická výchova a infromatická príprava, ktoré sa chápu ako systematický proces, zameraný na sprostredkovanie sústavy vedomostí z metodiky poznávacieho procesu, ktoré umožňujú získať, spracúvať a využívať informácie. Infromatická výchova sa začína chápať ako integrálna súčasť vyučovacieho procesu. V Matici slovenskej vychádza rámcový program infromatickej výchovy žiakov MŠ a ZŠ (Sakálová 1981), ktorý obsahuje ciele, úlohy, formy a metódy infromačnej výchovy v rozpracovaní na konkrétne vyučovacie predmety.

Implementáciu infromatickej výchovy plne podporujú aj legislatívne úpravy v rezorte školstva, predovšetkým Smernice o činnosti školských knižníc a metodické pokyny k nim, ktoré stanovujú infromatickú výchovu ako jednu z hlavných úloh školskej knižnice a určujú postupy pri jej realizácii (Smernica 1979, Metodické pokyny 1980).Aj osnovy vyučovania slovenského jazyka a literatúry v niektorých ročníkoch ZŠ a na SŠ obsahujú aspoň parciálne úlohy infromačnej výchovy.

Metodická činnosť sa zameriava na vzdelávanie detských a školských knihovníkov v oblasti infromačnej výchovy. V knižničnej praxi sa prevažne využívajú audiovizuálne pomôcky vydávané SNK MS (Sakálová 1984 – 1988), ale i početné materiály ďalších knižničných pracovníkov.

V roku 1990 vychádza v SPN metodická príručka pre učiteľov k práci s informáciami vo vyučovaní na základných a stredných školách (Sakálová, E. – Smetáček, V. 1990).

V 90-tych rokoch sa pre označenie problematiky definitívne ustáľuje pojem infromačná výchova. Infromačná výchova sa chápe ako integrálna zložka výchovno-vzdelávacieho procesu a je zameraná na vytváranie zodpovedajúcich modelov infromačného správania žiakov. Teória infromačnej výchovy (Sakálová 1992) obsahuje teoreticko-metodologické otázky implementácie obsahu a metód infromačnej výchovy do edukačného procesu, vymedzuje jej základné podmienky a rozpracúva model (štandardy) infromačnej kvalifikácie a správania žiakov základných a stredných škôl. Model vyjadruje mieru kompetencií žiaka na použitie infromačných metód a postupov:

- v procese čítania a v poznávaní,
- infromačnom zabezpečení jeho vzdelávacích a kultúrnych aktivít,
- tvorivom poznávacom procese.

Štruktúru modelu tvoria infromačné vedomosti, schopnosti, postoje, záujmy, návyky a metódy. Obsahová štruktúra modelu vychádza z kontextu celkového intelektuálneho vývinu dieťaťa a mladého človeka od 3 do 18 rokov.

Koncom 90-tych rokov sa snahy odbornej verejnosti pod vedením SPK zameriavajú na komplexné riešenie otázok aktivizácie školských knižníc a infromačnej výchovy. Inovuje sa obsah infromačnej výchovy pre edukačný proces (Sakálová, E. – Matthaidesová, M. 1999), infromačná výchova sa stáva jednou z ťažiskových úloh stratégie rozvoja slovenského knihovníctva (Návrh stratégie 2001), problematiku školskej knižnice a jej funkcií v edukačnom procese definuje Zákon o knižniciach..., Ministerstvo školstva SR schvaľuje Model školskej knižnice (rozpracovaný podľa Smerníc IFLA UNESCO pre školské knižnice) ako odporúčajúci materiál pre prax a finančne podporuje projekty, zamerané na aktivizáciu a infromatizáciu školských knižníc.

Je evidentné, že problematika infromačnej výchovy a infromačnej gramotnosti nie je na Slovensku nová. Vyššie spomenuté materiály poskytujú priestor pre jej komplexnú realizáciu.

Napriek tomu konštatujeme základné nedostatky v čitateľskej gramotnosti žiakov, ktorá tvorí bázu informačnej gramotnosti. Potvrdzujú to výsledky medzinárodného výskumu PIRLS a PISA, ktoré upozorňujú na základné nedostatky v čitateľskej gramotnosti žiakov 4. ročníka ZŠ i 15 ročných žiakov. Obdobné zistenia potvrdzujú predbežné výsledky výskumu VEGA, ktorý sa rieši na KKIV FiFUK.

Aj empirické skúsenosti pedagógov vysokých škôl potvrdzujú, že:

Absolvent súčasnej ZŠ a SŠ:

- **nevláda základy metodiky samostatného štúdia, nevie si robiť poznámky, nevie pracovať s textom, nevie excerptovať, citovať, nemá vytvorenú potrebu informačného zabezpečenia úloh, nevie pracovať s informáciami, neosvojil si postupy tvorby odborného prejavu, nevie si organizovať osobný informačný systém.**

Je skutočne potrebné sa zamyslieť nad dôsledkami, ktoré z týchto zistení vyplývajú pre mladého človeka, či už v ďalšom štúdiu, alebo v pracovnom procese a v jeho celkových sociálnych možnostiach. Ale i nad celospoločenskými dôsledkami.

Ale zamýšľať sa nad dôsledkami nestačí. Predovšetkým treba nájsť príčiny a eliminovať ich potrebnými aktivitami.

Za základné príčiny informačnej negramotnosti absolventov našich škôl možno považovať:

- **nesprávne chápanie pojmu informatizácia edukačného procesu v školskej praxi** (informatizácia nie je iba implementácia informačných technológií do edukačného procesu),
- **nekoordinovanosť aktivít v školskej a knižničnej sfére** (tak v oblasti teórie ako i v oblasti praxe),
- **absenciu prípravy pedagógov na prácu s informáciami vo vyučovaní,**
- **absenciu štandardov čitateľskej a informačnej výchovy pre ZŠ a SŠ a ich začlenenie do štandardov vyučovacích predmetov,**
- **nedostatočné podmienky pre činnosť školských knižníc** (finančné, priestorové, technologické, personálne, metodické usmerňovanie),
- **nezáujem (nepochopenie) kompetentných.**

Všetky tieto faktory sú v podstate výsledkom nesystémového prístupu v školských reformách.

Ako dosiahnuť potrebné zmeny:

- **zmeny obsahu, metód a organizácie vzdelávania,**
- **spracovanie štandardov čitateľskej a informačnej gramotnosti a ich schválenie,**
- **zmeny v príprave pedagógov,**
- **informačné a dokumentové zabezpečenie edukačného procesu,**
- **zmeny v knižnično-informačnom systéme a jeho službách.**

INFORMAČNÁ GRAMOTNOSŤ

Pri definovaní informačnej gramotnosti sa zväčša vychádza z pojmu **funkčná gramotnosť**,

ktorá sa chápe ako schopnosť aktívne participovať na svete informácií. Funkčná gramotnosť zahŕňa:

- literárnu gramotnosť, t. j. schopnosť nájsť informácie v texte a porozumieť im,
- dokumentovú gramotnosť, t. j. schopnosť vyhľadávať a využívať konkrétne informačné zdroje,
- numerickú gramotnosť,
- jazykovú gramotnosť,
- mediálnu gramotnosť.

Informačná gramotnosť v súčasnom chápaní predstavuje súhrn kompetencií funkčnej gramotnosti a ICT gramotnosti a predstavuje nevyhnutné kompetencie jedinca pre prežitie v prostredí informačnej spoločnosti.

Informačná gramotnosť je komplex vedomostí, schopností a návykov, ktoré umožňujú jedincovi efektívnu prácu s informáciami.
alebo

Súhrn informačných kompetencií – t. j. poznatkov a metód, ktorých osvojenie vedie k schopnostiam, zručnostiam a návykom potrebným pre celoživotné vzdelávanie.

Na základe chápania informačnej gramotnosti, spracovanej Americkou asociáciou knižníc v roku 1989 a všeobecne rozpracúvanou a používanou v mnohých krajinách sveta

Informačne gramotný človek vie:

- rozpoznať potrebu informácií,
- lokalizovať relevantné informačné zdroje,
- nájsť v nich relevantné informácie,
- kriticky nájdené informácie zhodnotiť,
- spracovať ich potrebným spôsobom a vedieť ich využiť,
- komunikovať informácie iným v rôznych podobách.

Základom informačnej gramotnosti je čitateľská gramotnosť. Ak sa totiž pozrieme na štandardy informačnej gramotnosti pre vyššie stupne vzdelávania, ktoré nevyhnutne musia stavať na dosiahnutom stupni zo základnej školy, je evidentné, že základom je schopnosť intelektuálneho spracovania informácií do vlastného poznatkového fondu a ich následného využitia.

Základné oblasti IG:

- **IG samotná - informačné vedomosti a metódy vyhľadávania, hodnotenia, výberu a spracovania informácií.**
- **IG v súvislosti so samostatným učením - premena vedomostí na schopnosti, zručnosti a návyky.**
- **IG v súvislosti so spoločenskou zodpovednosťou - uvedomenie si potreby informácií v štúdiu a práci.**

Takéto chápanie pojmu informačná gramotnosť vyžaduje podstatnú zmenu metodológie vzdelávania. Tento fakt potvrdzuje správnosť názorov na potrebu zmien v obsahu a didaktike vzdelávania, na potrebu informačného zabezpečenia edukačných procesov a potrebu implementácie informačnej výchovy do edukačných procesov ako procesu vytvárania zodpovedajúcich kompetencií informačnej gramotnosti žiakov.

AKO DOSIAHNUŤ INFORMAČNÚ GRAMOTNOSŤ

Informačná gramotnosť je výsledkom dlhodobého formatívneho procesu - informačnej výchovy, ktorá musí byť integrálnou súčasťou vyučovacieho procesu. Potom predstavuje určitý metodický systém, komplex vyučovacích metód, ktorý vedie k autodidakcii a stáva sa obsahom vyučovania. Tým sa v podstate mení metodológia vzdelávania a žiak získava postupne kompetencie, potrebné pre život v 21. storočí.

Názory a pokusy realizovať informačnú výchovu mimo edukačného prostredia sa ukázali ako prekonané a neúspešné. Diskutabilné sú otázky implementácie informačnej výchovy do komplexu vyučovacích predmetov. Skúsenosti sú rozdielne. V niektorých štátoch sú štandardy informačnej výchovy súčasťou štandardov materinského jazyka a literatúry, v iných štátoch je informačná výchova zavedená ako osobitný vyučovací predmet. Obe riešenia majú svoje výhody aj nevýhody, na diskusiu o tom je potrebný širší priestor.

Za najdôležitejší predpoklad úspešnosti sa považuje:

- stanovenie optimálnych štandardov informačnej gramotnosti žiakov a ich včlenenie do osnov vyučovania a učebníc,
- príprava pedagógov,
- optimálne dokumentové a informačné zabezpečenie edukačného procesu – školská knižnica, ktorá spĺňa kritériá stanovené medzinárodnými odporúčaniami,
- optimálna spolupráca s knižničným systémom.

Funkciou informačnej výchovy je postupné dosahovanie štandardov informačnej gramotnosti.

Za jej čiastkové ciele možno považovať:

- poznávacie ciele – dosiahnutie informačných vedomostí,
- operačné ciele – dosahovanie informačných schopností a metód,
- hodnotové ciele – dosahovanie a upevňovanie informačných návykov ako súčasti spoločenskej zodpovednosti jedinca.

Obsah informačnej výchovy je spracovaný (Sakálová, E. – Matthaidesová, M. 1999) na podmienky vyučovacieho predmetu Slovenský jazyk a literatúra, jeho rozpracovanie do podoby štandardov závisí od rozhodnutia, či bude informačná výchova samostatným vyučovacím predmetom, alebo budú vzdelávacie štandardy platiť pre celý edukačný proces príslušného stupňa škôl, a teda ich dosahovanie bude vecou všetkých vyučovacích predmetov. Považujem za potrebné znova zdôrazniť súvislosť so štandardami čitateľskej gramotnosti, ktoré sú neodmysliteľnou bázou informačnej gramotnosti. Bez dosiahnutia potrebnej úrovne čitateľskej gramotnosti nie je možné dosahovať potrebné úrovne informačnej gramotnosti. Spracovanie oboch štandardov teda úzko súvisí.

Pedagogicko-didaktická stránka informačnej výchovy zahŕňa:

- metódy:
 - interakciu žiakov s informačnými médiami,
 - prípadové štúdie,
 - individuálne a skupinové informačné úlohy,
 - stratégie tvorivých úloh,
 - stratégiu komplexného rozvoja kognitívnych funkcií.

- formy:
 - vyučovacie hodiny v učebni, v knižnici,
 - exkurzie.

Každá forma má osobitnú štruktúru podľa stanovených cieľov (vedomostí a schopností), ktoré majú žiaci na vyučovacej jednotke dosiahnuť. Od cieľa sa odvíja i výber metód, ktoré bude učiteľ na hodine aplikovať a takisto aj výber informačných úloh pre žiakov (individuálnych, alebo skupinových).

Pri informačnej výchove je potrebné dodržiavať nasledovné princípy:

- častá periodicita informačných úloh (orientácia v informačných zdrojoch, konkrétnych textoch, tvorba citácií, výpiskov, rozličných druhov komunikátov),
- náväznosť na konkrétne učivo vyučovacieho predmetu,
- cielené precvičovanie metód samostatného učenia a štúdia.

V príprave pedagóga na vyučovanie je potrebné zdôrazniť:

- výber vhodných tematických celkov učiva vlastného predmetu,
- stanovenie konkrétnych cieľov hodiny,
- výber relevantných zdrojov pre prácu žiakov na hodine,
- štúdium dokumentov, s ktorými budú žiaci pracovať a formulovanie úloh pre žiakov,
- prípravu pomôcok.

Realizácia informačnej výchovy vo vyučovaní predpokladá:

- informačné a dokumentové zabezpečenie edukačného procesu - činnosť školskej knižnice,
- v zmysle medzinárodných odporúčaní,
- metodickú pomoc učiteľom a koordináciu medzi jednotlivými vyučovacími predmetmi,
- spoluprácu učiteľov so školskou knižnicou a ďalšími zložkami knižnično-informačného systému.

ŠTANDARDY INFORMAČNEJ GRAMOTNOSTI

Štandardy informačnej gramotnosti sú vyjadrením miery a kvality informačnej gramotnosti človeka po dosiahnutí určitého stupňa vzdelania:

- štandardy IG absolventov ZŠ,
- štandardy IG absolventov SŠ,
- štandardy IG absolventov VŠ.

Štandardy v súčasnom rozpracovaní obsahujú vedomosti (zväčša v operačnej rovine), schopnosti (rané, rozvinuté, na úrovni metód), návyky (počiatočné, rozvinuté) pre každý ročník ZŠ. Štandardy sú rozpracované pre predmet Slovenský jazyk a literatúra (Sakálová, E. – Matthaoidesová, M. 1999) s upozornením na možnosti medzipredmetových vzťahov. Pri ich spracúvaní boli východiskom učebné osnovy predmetu z roku 1997.

Vzhľadom na rozsah príspevku nie je možné zaoberať sa problematikou štandardov informačnej gramotnosti podrobnejšie. Iba samotný výpočet vedomostí a schopností pre

žiacov jedného ročníka by presiahol stanovený rozsah tohto príspevku. Jednoznačne však ide o vedomosti a schopnosti, ktorých postupné dosahovanie je možné v edukačnom procese v priebehu celej školskej dochádzky.

V najbližšom období sa v SR pripravuje nová koncepcia vzdelávania. Jej podstatou, vzhľadom na charakter potrieb súčasnej spoločnosti musí byť nový obsah vzdelania a vzdelávania, založený na zmene metodológie vzdelávania. Vzhľadom na tieto skutočnosti by bolo potrebné:

- vypracovať štandardy čitateľskej a informačnej gramotnosti žiakov ZŠ a SŠ,
- spracovať metodiku ich implementácie do edukačného procesu, spracovať elektronické pomôcky pre vyučovací proces,
- schváliť tieto štandardy ako explicitné výstupné štandardy pre absolventov základných a stredných škôl,
- zabezpečiť prípravu pedagógov na realizáciu informačnej výchovy vo vyučovaní,
- postupne zabezpečovať podmienky pre rozvoj školských knižníc.

LITERATÚRA:

Metodické pokyny MŠ SSR č. 18697 79 - 21 o práci školských knižníc a informatickej výchove žiakov a učiteľov. *Zvesti MŠ a MK SSR č. 7*, 1980.

Návrh stratégie rozvoja slovenského knihovníctva do roku 2006. In: *Knižnica*, 2001, roč.2, č.6, s. 285 – 295.

Pangráčová, H. – Sakálová, E.: Model školskej knižnice: 1.časť. In: *Knižnica*, 2004, roč. 5, č. 5, s. 215 – 219.

Pangráčová, H. – Sakálová, E.: Model školskej knižnice: 2.časť. In: *Knižnica*, 2004, roč. 5, č. 6, s. 275 – 282.

Sakálová, E.: Postavenie školských knižníc v organizačnej štruktúre škôl, vo vyučovacom procese, legislatíva a metodická koordinácia. In: *Školské knižnice*, 2000, č. 135, s. 8 – 14.

Sakálová, E.: Teoretické problémy informačnej výchovy. In: *Knižničná a informačná veda XVII. Zborník Filozofickej fakulty Univerzity Komenského*. Bratislava : UK, 1998, s. 79 – 93. ISBN 80-223-1236-3

Sakálová, E.: *Metodika knižničnej práce s deťmi a mládežou so zameraním na informačnú výchovu*. Kandidátska dizertačná práca. Bratislava : FFUK, 1992. 291 s.

Sakálová, E. – Matthaidesová, M.: Práca s informáciami vo vyučovaní na základných a stredných školách. In: *Školské knižnice*, 1999, č. 132 – 133. 127 s.

Sakálová, E. – Smetáček, V.: *Práca s informáciami na základných a stredných školách*. Príručka pre učiteľov. Bratislava: SPN, 1990. 161 s. ISBN 80-08-00441-X

Sakálová, E.: *Informatická príprava na školách I. cyklu*. Martin : Matica slovenská, 1981. 119 s.

Sakálová, E.: *Informatická príprava žiakov ZŠ*. Bratislava : SNK – MON, 1984 – 1988. AVD.

Smernice MŠ SSR z 31. júla 1979 č. 3767 1979 - 21 o školských knižniciach. In: *Zvesti MŠ a MK SSR*, č. 9, zoš.7.

Poznámka: *Príspevok bol spracovaný v rámci riešenia výskumnej úlohy VEGA 1/2481/05*

Príloha Informačná gramotnosť žiakov ZŠ

INFORMAČNÁ GRAMOTNOSŤ ŽIAKOV ZŠ

IG: 1. roč. ZŠ

- **vedomosti** – operačná rovina – kniha, časopis, film, rozhlas, TV, AVD, divadlo, výstava, rozprávka, báseň, pieseň, porekadlo, poviedka, hádanka, autor, herec, ilustrátor, názov, knižnica – domáca, školská, verejná, kníhkupectvo, novinový stánok, divadlo, kino
- **schopnosti** – rané: plynulé čítanie s porozumením, využívanie služieb knižnice, formulovanie čitateľskej (kultúrnej) potreby, hygiena čítania
- **návyky** – počiatočné: čítať a využívať kultúrne artefakty, navštevovať pravidelne knižnicu

IG: 2. roč. ZŠ

- **vedomosti** – operačná rovina – článok, text, nadpis, obsah, slovníček, orientácia v knihe a časopise, žánre umeleckého a vecného textu – rozdiely, vznik knihy a časopisu, výpožičné služby knižnice, budovanie vlastnej knižnice, funkcia abecedy, knižničný fond, beletria, náučná literatúra
- **schopnosti** – rané: orientácia v texte, knihe, slovníku, obsahu, časopise, orientácia v KF knižnice podľa abecedy, využívanie výpožičných služieb knižnice, záznam a reprodukcia prečítaného
- **návyky** – počiatočné: pravidelné čítanie a využívanie kultúrnych artefaktov

IG: 3. roč. ZŠ

- **vedomosti** – operačná rovina – povesť, bájka, román, charakteristika umeleckých a vecných žánrov, autor, názov, vydavateľské údaje, titulný list, časopis, noviny, encyklopédie, slovníky, informácie, heslo, štruktúra dokumentov, zápis o prečítanom, osnova, postavy, dej, opisy, kapitola, odsek, rubrika, anotácia, záznam o dokumente, autorský a tematický katalóg, tematicko – žánrové členenie KF počítač, CD-Rom
- **schopnosti** – rozvinuté: výber a čítanie veku primeraných dokumentov, sledovanie programov, formulovanie čitateľskej požiadavky a samostatné využívanie služieb knižnice

IG: 3. roč. ZŠ

- **schopnosti** – rané: samostatná orientácia v KF a v autorskom a tematickom katalógu, vyhľadávanie pojmov v slovníkoch a encyklopédiách, orientácia v dokumentoch, tvorba záznamu o dokumente s anotáciou, zápis do čitateľského denníka, samostatná reprodukcia prečítaného
- **návyky** – rozvinuté: pravidelná návšteva knižnice, čítanie využívanie kultúrnych artefaktov

IG: 4. roč. ZŠ

- **vedomosti** – operačná rovina, typy náučných dokumentov – slovníky, encyklopédie, mapy, atlasy, registre, historická próza, próza zo života detí, dobrodružné romány, cestopisy, počítač, základné operácie vo Worde, elektronické dokumenty, internet, e-mail, SMS - správy, MDT, systematický katalóg, bibliografia, identifikačný záznam dokumentu
- **schopnosti** – rané: orientácia vo fonde náučnej literatúry, v MDT, v registroch, v systematickom katalógu, v bibliografiách, tvorba bibliografie, používanie PC - Word, e-mail, SMS, internet

IG: 4. roč. ZŠ

- **schopnosti** – rozvinuté: orientácia v beletristickom KF v knižnici, v autorskom a tematickom katalógu, samostatný výber literatúry na čítanie, samostatné formulovanie čitateľskej požiadavky, vyhľadávanie pojmov v jazykových slovníkoch a encyklopédiách, orientácia vo vecných textoch, samostatná tvorba osnovy, zápis prečítaného, anotácie, citácie
- **návyky** – pravidelné využívanie služieb knižnice pri uspokojovaní čitateľských a iných záujmov a pri vypracúvaní školských zadaní

Štandardy IG žiaka I. stupňa ZŠ

- Má vytvorené základy čitateľskej kultúry a primeraného stupňa funkčnej gramotnosti.
- Využíva vedomostné, motivačné a činnostné dispozície svojej čitateľskej kultúry v konkrétnych učebných situáciách, pri vyhľadávaní dokumentov a informácií a práci s nimi, ako aj pri využívaní služieb knižnice.
- Prejavuje primerané schopnosti pri práci s PC a komunikácii s elektronickým prostredím.

Štandardy IG absolventa ZŠ

- Má vytvorené motivačné, vedomostné a činnostné dispozície sformovaného čitateľa intencionálnej detskej literatúry, čitateľské návyky a základné predpoklady pre formovanie celkovej čitateľskej kultúry.
- Má vytvorený vzťah k určitým typom dokumentov a literárnych žánrov, ktorý je v súlade s jeho individuálnymi záujmami a vzdelávacími potrebami.
- Má vytvorenú ucelenú sústavu základných informačných vedomostí a schopností, ktoré mu umožňujú využívanie knižničných služieb, vyhľadávanie dokumentov a informácií, samostatnú prácu s dokumentmi a ich využívanie pri učení a uspokojovaní svojich učebných potrieb.

Štandardy IG absolventa ZŠ

- Osvojil si základné metódy poznávania a učenia, ktoré mu umožňujú tvorbu osobnej študijnej dokumentácie a komunikáciu na veku primeranej úrovni.
- Má vytvorené základné schopnosti práce s PC a vie ich primerane použiť.

- Má vedomosti o organizácii KIS v mieste svojho bydliska a vie využívať jeho služby.

ADRESA A E-MAIL

PhDr. Elena Sakálová, PhD.
Katedra knižničnej a informačnej vedy
Filozofická fakulta Univerzity Komenského
Gondova 2
818 01 Bratislava 16
Slovenská republika
e-mail: sakalova@fphil.uniba.sk

IV. Vzdelávanie školských knihovníkov

PROFESIJNÝ ROZVOJ ŠKOLSKÝCH KNIHOVNÍKOV

Jozef Stanislav

Na úvod môjho vystúpenia mi dovoľte v krátkosti predstaviť našu organizáciu. Metodicko-pedagogické centrum v Prešove je priamo riadenou organizáciou MŠ SR.

Vykonávame vzdelávacie činnosti:

- I. Kvalifikačné skúšky.
- II. Kvalifikačné skúšky.
- Akreditačné skúšky.
- Uvádzanie do praxe začínajúcich pedagogických zamestnancov.
- Príprava vedúcich pedagogických zamestnancov.
- Priebežné vzdelávanie.
- Špecializačné inovačné štúdium
- Špecializačné kvalifikačné štúdium.

Taktiež naša organizácia sa podieľa na projektoch v školskom roku 2006/2007:

- Maturita 2007.
- Projekt národný plán výchovy pre ľudské práva.
- Projekt podľa nás do školy.
- EDIF – Edukácia dištančnou formou.
- Projekt „Pozorné ucho“.
- Európsky projekt Leonardo da Vinci.
- Projekt Otvorená škola.
- Edukačný portál www.

S meniacimi sa potrebami spoločnosti sa menia aj potreby škôl a učiteľov. To vyžaduje, aby sa vyrovnali s novými úlohami, na ktoré neboli pripravovaní na vysokých školách ani v systéme doterajšieho „ďalšieho vzdelávania“. Učitelia by nemali zostať osamotení v úsilí o lepšiu kvalitu školy. Je to nielen ich povinnosť a zodpovednosť ako individuálnych profesionálov, pedagogických zborov ako profesionálnych tímov škôl, ale aj verejný záujem – úloha štátu a jeho systematickej podpory na rôznych úrovniach.

Kvalita školských knihovníkov závisí od kvality systému vzdelávania, od jasnej formulácie jej funkcií, cieľov, obsahu, druhov, foriem a metód, organizácie v nadväznosti na prípravné vzdelávanie.

Školy sa v súčasnosti dostávajú do konkurenčného prostredia a viac než predtým si uvedomujú, že ich najväčším bohatstvom sú vedomosti a schopnosti učiteľov. V takejto škole sa všetci zúčastňujú na procesoch neustáleho rozširovania svojich vedomostí a zručností, s cieľom zdokonaľiť svoju vlastnú profesijnú činnosť, výkon v povolání, ide o to, aby škola pretvárala „samu seba“ (učiaca sa škola).

Identifikácia vzdelávacích potrieb školských knihovníkov:

- existencia podpory vzdelávania školských knihovníkov,
- školskí knihovníci majú motiváciu na vlastný profesijný rozvoj,

- existencia súladu programu školy a analýzy potrieb.

Vzdelávacia potreba je školskými knihovníkmi vnímaná ako napätie medzi požadovanými výsledkami práce a hodnoteným reálnym výkonom.

Metodicko-pedagogické centrum v Prešove pre potreby školských knihovníkov zabezpečuje – Špecializačné inovačné štúdium pre školských knihovníkov.

ŠPECIALIZAČNÉ INOVAČNÉ ŠTÚDIUM

Názov projektu: Školská knižnica – vzdelávacie, informačné a dokumentačné centrum školy.

Cieľ: Poskytnúť základné informácie a praktické zručnosti na výkon funkcie školského knihovníka, oboznámiť sa s funkciou a postavením školských knižníc v rámci legislatívnych noriem knižničného systému SR, rozšíriť vedomosti o nové trendy v knižnično-informačných službách v knižniciach, rozvíjať počítačovú gramotnosť o najnovšie poznatky s využitím informačných a komunikačných technológií a knihovnickeho softvérového vybavenia počítača, poskytnúť metodickú pomoc pri efektívnej komunikácii školského knihovníka a jeho klienta (žiaka, učiteľa) pri informačnej výchove jednotlivých predmetov, podporovať celoživotné vzdelávanie a sebazvdelávanie pedagogických zamestnancov škôl a školských zariadení, sprostredkovať vytvorenie rámca pre spoluprácu školských knižníc s verejnými knižnicami na národnej a miestnej úrovni, zvýšiť ponuku a realizáciu vzdelávacích programov pre školských knihovníkov, informovať o možnostiach uchádzania sa o knihovnicke granty a naučiť vytvárať školské knihovnicke projekty pre uchádzanie sa o finančné prostriedky zo spomínaných grantov, prispieť ku kvalifikovanosti a odbornej fundovanosti školských knihovníkov na školách a školských zariadeniach a tým zefektívniť činnosť školských knižníc.

Cieľová skupina: Pedagogickí zamestnanci škôl a školských zariadení s vysokoškolským pedagogickým vzdelaním a pedagogickí zamestnanci škôl a školských zariadení so stredoškolským pedagogickým vzdelaním.

Rozsah: 200 hodín.

Anotácia: Získavanie kvalifikácie a základných informácií a praktických zručností pre výkon funkcie školského knihovníka. Oboznámenie sa s funkciou a postavením školských knižníc v rámci legislatívnych noriem a knižničného systému SR a s novými trendmi v knižnično-informačných službách v knižniciach.

PRIEBEŽNÉ VZDELÁVANIE

Názov projektu: Školský knihovník.

Cieľ: Získať základné informácie a praktické zručnosti na výkon školského knihovníka. Oboznámiť sa s funkciou a postavením školských knižníc v rámci legislatívnych noriem a knižničného systému SR. Rozšíriť vedomosti o nové trendy v knižnično-informačných službách v knižniciach.

Cieľová skupina: Prihlásení pedagogickí a nepedagogickí zamestnanci škôl a školských zariadení pôsobiaci vo funkcii školského knihovníka.

Rozsah: 35 hodín.

Anotácia: Získavanie základných informácií a praktických zručností pre výkon funkcie školského knihovníka. Oboznámenie sa s funkciou a postavením školských knižníc v rámci legislatívnych noriem a knižničného systému SR a s novými trendmi v knižnično-informačných službách v knižniciach.

Domnievame sa, že nastala komplexná zmena paradigmy profesijného rozvoja školského knihovníka, podstatou ktorej bude pochopenie procesov prebiehajúcich v individuálnej profesijnej štruktúre školského knihovníka ako jedinečnej osobnosti.

Organizované vzdelávanie dospelých si kladie za cieľ pomáhať učeniu ľudí, ktorí sa stali plne zodpovednými za svoje vlastné životy a sú preto plne kompetentní riadiť svoju vlastnú budúcnosť a prijímať vlastné rozhodnutia aj o svojom učení.

ADRESA A E-MAIL

PhDr. Jozef Stanislav
Metodicko-pedagogické centrum
Tarasa Ševčenka 11
080 20 Prešov
Slovenská republika
e-mail: Stanislav@mcpo.sk; riaditel@mcpo.sk

VZDELÁVANIE ŠKOLSKÝCH KNIHOVNÍKOV V METODICKO-PEDAGOGICKOM CENTRE BANSKÁ BYSTRICA

Viera Stankovičová

Metodicko-pedagogické centrum Banská Bystrica je vzdelávacia inštitúcia pre učiteľov v regióne stredného Slovenska, ale niektoré aktivity vykonáva aj celoslovensky. Jeho zriaďovateľom je Ministerstvo školstva Slovenskej republiky. Pri svojej činnosti spolupracuje so štátnou správou, štátnou školskou inšpekciou, vzdelávacími a výskumnými inštitúciami, vysokými školami na Slovensku i v zahraničí.

Metodicko-pedagogické centrum ponúka rozvoj kompetencií učiteľov materských, základných, stredných a špeciálnych škôl a školských zariadení:

- na výkon riadiacich a pedagogických funkcií,
- na uplatňovanie inovácií z pedagogiky, psychológie, etiky, odboru, príbuzných vedných disciplín v riadení vyučovania a učenia sa žiakov,
- v tvorbe a riadení komunikačných technológií a didaktických prostriedkov vo vyučovaní,
- v tvorbe a riadení školských projektov – vrátane zahraničných projektov,
- na získanie vybraných kvalifikácií.

Ponuka jednotlivých typov vzdelávania je nasledovná:

- **1-ročné uvádzacie štúdium pre začínajúcich učiteľov**
Jeho cieľom je pomôcť pri primeranej adaptácii nových učiteľov na podmienky školy a získanie praktických pedagogických spôsobilostí;
- **Kariérne vzdelávanie**
Jeho cieľom je rozvoj kompetencií učiteľov na zastávanie pozícií v školách – riaditeľ školy (školského zariadenia), zástupca riaditeľa školy, triedny učiteľ, vedúci PK, hlavný majster OV;
- **Špecializačné kvalifikačné štúdiá pre učiteľov (ŠKŠ)**
Ich cieľom je rozšírenie pedagogickej a odbornej spôsobilosti učiteľov. Štúdium trvá 2 roky.
- **Špecializačné inovačné štúdiá pre učiteľov (ŠIŠ)**
Sú zamerané na výrazné doplnenie a prehĺbenie vedomostí a zručností učiteľov, ktoré vyplývajú z inovácií obsahu a metodiky výchovy a vzdelávania vo vyučovacích predmetoch, nových študijných a učebných odboroch. Rozsah štúdia je 1,5 – 2 roky.
Ide i certifikované formy vzdelávania, ktoré u ŠKŠ a ŠIŠ nahrádzajú 1. kvalifikačnú skúšku.
- **Priebežné vzdelávanie učiteľov**
Je zamerané na sprostredkovanie aktuálnych pedagogicko-psychologických a odbornometodických informácií, výmenu pedagogických skúseností. Časť priebežného vzdelávania je organizovaná formou cyklického vzdelávania, po ukončení ktorého účastník získa osvedčenie. Jeho rozsah je maximálne 1 rok. Vzdelávanie školských knihovníkov patrí do tejto skupiny.

VZDELÁVANIE ŠKOLSKÝCH KNIHOVNÍKOV

História vzdelávania školských knihovníkov v Metodicko-pedagogickom centre Banská Bystrica je spojená s prácou kabinetu výchovy mimo vyučovania. Tento kabinet realizoval vzdelávanie školských knihovníkov formou jednodňového priebežného vzdelávania. Konalo sa väčšinou v marci – mesiaci knihy a jeho obsahom bolo doplnenie, resp. rozšírenie vedomostí o práci v školskej knižnici. Odborným lektorom týchto stretnutí bola pracovníčka knižnice Metodicko-pedagogického centra Mgr. Viera Stankovičová.

Neskôr bol vypracovaný projekt cyklického vzdelávania pre cieľovú skupinu školských knihovníkov. Projekt cyklického vzdelávania pod názvom Práca v školskej knižnici bol zaradený do Katalógu vzdelávania Metodicko-pedagogického centra v ponuke kabinetu výchovy mimo vyučovania. Od školského roku 2002/2003 je ponúkaný ako samostatný projekt pre všetkých pedagogických resp. aj nepedagogických zamestnancov školy. Počet prihlásených učiteľov – školských knihovníkov stúpa v každom školskom roku. Najprv prebiehalo vzdelávanie len v jednej skupine. Od školského roku 2005/2006 prebieha vzdelávanie už vo dvoch skupinách.

Cieľom cyklického vzdelávania je získať kompetencie a základné zručnosti na vedenie školskej knižnice a knižničnej agendy. Cyklické vzdelávanie má 4 sústredenia, samostatnú prácu doma a ukončené je záverečným pohovorom. Podmienkou získania osvedčenia je 75 % účasť na vzdelávaní, úspešné spracovanie a prezentácia dielčích úloh zadaných lektorom a absolvovanie záverečnej prezentácie. Účastníci získajú osvedčenie o absolvovaní vzdelávania.

MATERIÁLNE ZABEZPEČENIE PROJEKTU

Odborná študijná literatúra, ktorá by bola vhodná ako podporná literatúra k projektu, nebola dostupná. Časopis Školské knižnice, ktorý vydávala Slovenská pedagogická knižnica a ktorý už zanikol, obsahoval rubriku Podnety pre činnosť školských knižníc. Jednotlivé články prinášali základné informácie o práci v školskej knižnici. Venovali sa dopĺňovaniu knižničných fondov, základnej evidencii dokumentov, revízii a a ochrane knižničných fondov, systému stavania a ukladania dokumentov v knižnici, katalógom a spracovaniu dokumentov podľa platnej normy STN 010195, resp. informačnej a informatickej výchove. Až do roku 2004 slúžili kópie týchto článkov účastníkom vzdelávania ako odborná študijná literatúra. V roku 2003 vydala Slovenská národná knižnica v Martine publikáciu Príručka knihovníka malej knižnice. Táto publikácia je v súčasnosti odbornou študijnou literatúrou k projektu. Okrem toho využívame aj internetovú stránku Slovenskej pedagogickej knižnice, na ktorej sa, v časti Školské knižnice, nachádzajú cenné informácie, ktoré dopĺňajú a aktualizujú existujúcu publikáciu.

KTO JE CIEĽOVÁ SKUPINA?

Cieľovou skupinou projektu je školský knihovník. Je to pedagogický zamestnanec – učiteľ, ktorý učí na úplný úväzok a práci v školskej knižnici sa venuje dobrovoľne. Čo sa týka kompetencií na prácu v školskej knižnici je neprofesionál. Práca v školskej knižnici je náročná na čas aj na presnosť. Jednotlivé agendy si vyžadujú odborné vedomosti. Školskí knihovníci tieto kompetencie a zručnosti nemajú, nie sú na túto prácu vôbec pripravení. Zatiaľ

málo školských knižníc má k dispozícii počítačové vybavenie, ktoré im túto zložitú prácu môže uľahčiť.

AKÉ PROBLÉMY MAJÚ ŠKOLSKÍ KNIHOVNÍCI?

- Knižničná agenda rôzneho charakteru – prírastkový zoznam so zásahmi zo strany ekonomického oddelenia, porušený sled prírastkových čísel, číslovanie kníh v nasledujúcom roku od jednotky lomené rokom, požiadavka na každoročnú inventarizáciu, aj keď sa na knižnicu vzťahuje Vyhláška MK SR č. 421/2003, ktorou sa ustanovujú pravidlá o spôsobe vedenia odbornej evidencie, vyradovaní a revízii knižničného fondu. V prípade školskej knižnice raz za 3 roky uskutočniť revíziu knižničného fondu;
- Väčšinou dva prírastkové zoznamy (jeden pre žiacku a jeden pre učiteľskú knižnicu), zlučovanie škôl a zlučovanie školských (učiteľských a žiackych) knižníc;
- Čo so zdedeným množstvom zastaralých multiplikátov, čo s viacnásobnou knižničnou evidenciou;
- Veľmi málo financií, resp. žiadne na nákup dokumentov; situácia sa však zlepšuje;
- Škola má síce učebňu vybavenú počítačmi cez projekt Infovek, ale školská knižnica je uložená v skriniach, nemá žiadne priestory na uloženie fondu ani na prezenčné štúdium literatúry a o počítači s knižničným softvérom môže len snívať. Pritom by mala byť školská knižnica informačným a dokumentačným centrom školy a slúžiť na podporu výchovno-vzdelávacieho procesu.

V súčasnosti vďaka grantovému financovaniu projektov MŠ SR môžu školské knižnice získať v škole také postavenie, ktoré im patrí. A nová Smernica o činnosti školských knižníc im poskytuje aj právnu podporu pri argumentovaní u svojich zriaďovateľov – riaditeľov škôl.

POPIS PROJEKTU

Pri vypracovaní projektu sme chceli umožniť učiteľom – školským knihovníkom získať aspoň základné poznatky o práci v knižnici, reagovali sme na priaznivé spätné väzby zo školských rokov, v ktorých bolo vzdelávanie realizované v jednorázovej forme. Ďalším podnetom bol stúpajúci význam knižnice pre celoživotné vzdelávanie; školský knihovník by mal vystupovať ako poradca pri individuálnom štúdiu kolegov – učiteľov, mal by vedieť pomôcť pri príprave na 1. a 2. kvalifikačnú skúšku pedagogických zamestnancov, resp. pri vypracovávaní záverečných prác špecializačného kvalifikačného a špecializačného inovačného štúdia, kariérneho vzdelávania pedagogických zamestnancov.

1. sústredenie

- Právne normy, ktoré sa týkajú vedenia školskej knižnice – Zákon č. 183/2000 Z. z. o knižniciach, Smernica MŠ SR č. 8/2006-R o činnosti školských knižníc, Vyhláška MK SR č. 421/2003, ktorou sa ustanovujú pravidlá o spôsobe vedenia odbornej evidencie, vyradovaní a revízii knižničného fondu, štatút školskej knižnice, knižničný a výpožičný poriadok.
- Dopĺňovanie knižničného fondu školskej knižnice: zásady dopĺňovania knižničného fondu, spôsoby získavania dokumentov do knižnice - kúpa, výmena, dar; vedenie agend týkajúcich sa dopĺňovania dokumentov do knižnice.

- Spracovanie dokumentov v školských knižniciach – adjustácia dokumentov (označenie dokumentov vlastníckou pečiatkou), vedenie prírastkového zoznamu (správnosť zápisu údajov do jednotlivých stĺpcov), vedenie zoznamu úbytkov; tieto agendy patria ku základnej odbornej evidencii v školskej knižnici; pomocná odborná evidencia – evidencia periodík, evidencia knižničných jednotiek získaných a odosielaných na výmenu.
- Domáca úloha – vypracovať štatút (ak ho knižnica nemá) a knižničný a výpožičný poriadok pre vlastnú knižnicu. Pritom môžu využiť vzorové pomôcky z publikácie Príručka knihovníka malej knižnice, alebo internetovú stránku Slovenskej pedagogickej knižnice

2. sústredenie

- Prezentácia zadanej úlohy – účastníci predstavia svojim kolegom knižničný a výpožičný poriadok svojej knižnice.
- Systém stavania a ukladania dokumentov v knižnici – základné spôsoby stavania dokumentov, tvorba signatúr; vhodné spôsoby uchovávanía dokumentov v školskej knižnici – knihy, periodiká, audiovizuálne dokumenty, digitálne dokumenty;
- Revízia knižničného fondu - pripraviť a uskutočniť revíziu knižničného fondu podľa Vyhlášky o odbornej evidencii, vyradovaní a revízii KF.
- Domáca úloha – spracovať návrh stavania dokumentov vo vlastnej knižnici, prípadne popísať existujúci. Pri spracovaní prihliadať na požiadavky knihovníka aj čitateľa.

3. sústredenie

- Prezentácia zadanej úlohy - účastníci predstavia svojim kolegom návrhy stavania dokumentov vlastnej knižnice.
- Dokumentografický fond knižnice – knižničné katalógy, bibliografie a bibliografické kartotéky, faktografický fond; charakteristika katalógu ako takeého, popis jednotlivých druhov katalógov (menný, vecný), katalógy potrebné pre školskú knižnicu.
- Základy mennej katalogizácie – norma STN 010195 Bibliografický záznam; súpisné a popisné údaje pre katalogizačný záznam, forma katalogizačného záznamu do menného katalógu školskej knižnice – praktické precvičenie mennej katalogizácie z prinesených kníh.
- Knižničné a informačné služby – charakteristika služieb, ich rozdelenie – základné a špeciálne služby; výpožičný proces – základná evidencia výpožičiek, ďalšie evidencie - denník o činnosti knižnice, zoznam používateľov, evidencia absenčných a prezenčných výpožičiek, denná štatistika.

4. sústredenie

- Metodika spracovania rešerší - základné informácie.
- Spracovanie bibliografických odkazov do rôznych typov záverečných prác - norma STN ISO 690 Dokumentácia. Bibliografické odkazy. Obsah, forma a štruktúra; zápis bibliografických odkazov konkrétnych dokumentov – monografia, kapitola zo zborníka, článok z časopisu, odkazy na elektronické dokumenty; spôsoby uvádzania citátov, parafrázovanie, odkazy výt'ahy podľa normy STN ISO 690 – precvičovanie konkrétnych príkladov.
- Záverečné prezentácie sa realizujú v pléne, nie individuálne. Účastníci v krátkych vstupoch prezentujú získané vedomosti zo vzdelávania aplikované do svojej práce v školskej knižnici. Každý účastník dostane osvedčenie o absolvovaní cyklického vzdelávania a získa základné zručnosti na prácu v školskej knižnici.

ZÁVER

Počet záujemcov, ktorí sa prihlásia na vzdelávanie je vyšší ako počet absolventov. Vyplýva to aj z toho, že niektorí na vzdelávanie vôbec nenastúpia, alebo vzdelávanie zanechajú počas štúdia.

Od roku 2000 sa nám podarilo vyškoliť spolu 179 učiteľov – školských knihovníkov. Prehľad o počte absolventov v jednotlivých školských rokoch:

- 1999/2000 – 13,
- 2000/2001 – 10,
- 2001/2002 – 13,
- 2002/2003 – 17,
- 2003/2004 – 20,
- 2004/2005 – 26,
- 2005/2006 – 28,
- 2006/2007 – 22.

V dňoch 24. a 26. apríla 2007 sa uskutočnili záverečné prezentácie tohtoročného vzdelávania. Spätná väzba od účastníkov bola priaznivá; projekt bude zaradený do ponuky vzdelávania aj na budúci školský rok. Novinkou 3. sústreduenia v tomto školskom roku bolo zaradenie prezentácie knižničného softvéru Clavius, ktoré sa stretlo s veľkým ohlasom zo strany účastníkov vzdelávania.

Medzi absolventmi vzdelávania boli úplní začiatovníci, ale aj takí, ktorí pracujú v školskej knižnici už desiatky rokov. Pre prvú skupinu to boli základné (prvotné) informácie o tom ako funguje školská knižnica, pre druhú skupinu obnovenie už známych alebo rozšírenie existujúcich vedomostí.

Školské knižnice sa stávajú neodmysliteľnou súčasťou vzdelávacieho procesu školy a môžu ovplyvňovať jeho kvalitu. Tým, že sa aj do školskej knižnice dostávajú informačné technológie, mení sa pohľad na ňu. Už nie je len obyčajnou zbierkou kníh, ale stáva sa moderným centrom, kde návštevníci môžu nájsť všetky druhy dokumentov, prostredníctvom IKT môžu vstupovať do externých databáz ostatných knižníc, komunikovať s partnerskými školami. Projekt Otvorená škola vytvára podmienky na sprístupnenie knižnice a školy všetkým potencionálnym používateľom v mieste pôsobnosti.

ADRESA A E-MAIL

Mgr. Viera Stankovičová
Metodicko-pedagogické centrum
Horná 97
975 46 Banská Bystrica
Slovenská republika
e-mail: stankovicova@mpcbb.sk

V. Premeny klasických školských knižníc na multifunkčné školské knižnice

PREMENY ŠKOLSKEJ KNIŽNICE V ZÁKLADNEJ ŠKOLE S MATERSKOU ŠKOLOU LOMNÉ

Michal Jancura

„Čítanie je radosť“ v tomto duchu sa niesol projekt Elektronizácia a revitalizácia školských knižníc 2006, vďaka ktorému došlo na našej škole k rekonštrukcii knižnice a tým sme splnili hlavný cieľ, ktorý sme si v projekte stanovili – vytvoriť školskú knižnicu, ktorá by slúžila ako moderné informačné a dokumentačné zabezpečenie výchovno-vzdelávacej činnosti a výchovno-vzdelávacieho procesu, záujmovej činnosti žiakov a v duchu otvorenej školy aj najširšej verejnosti.

Získané finančné prostriedky sme využili na modernizáciu školskej knižnice, ktorá sa uskutočnila po tridsiatich rokoch a na obohatenie knižného fondu. Zakúpili sa knihovníčky, stoličky, vynovili sa staré regály, vytvorila sa útulná knižnica, v ktorej sa realizujú hodiny literatúry žiakov druhého stupňa a hodiny čítania žiakov prvého stupňa. Pre zlepšenie služieb knižnice sme zakúpili PC zostavu s multifunkčným zariadením a príslušným knižnično-informačným softvérom (Clavius), ktorý obsahuje modul katalogizácia kníh, modul výpožičný protokol a online katalóg, ktorý vlastnime ako jediná inštitúcia v okrese Stropkov. Súčasťou vybavenia knižnice je aj ručný snímač čiarového kódu, ktorý zabezpečuje snímanie údajov o knihe, používateľovi a ďalších údajov uložených v čiarových kódoch, ktoré dokáže okamžite identifikovať.

Nemalú pozornosť sme venovali výberu kníh, pretože v nich možno nájsť obdivuhodné a nepoznané hodnoty, jedinečný, a predsa všeplatný príbeh, napätia plný a emotívne pôsobiaci dej, prirodzenú vzrušivosť, svojrázny jazyk a jedinečný štýl. Knižný fond bol doplnený beletriou, náučnou a odbornou literatúrou, čo bolo veľkým pozitívom, pretože návštevnosť knižnice sa zvýšila o 50 %. Najväčší záujem návštevníci knižnice prejavili o tituly: Harry Potter, Pán prsteňov, Kronika ľudstva, encyklopédie - Zviera, Človek, Vesmír. Knižný fond je rozdelený na dve časti: 1. časť **odborná literatúra**, ktorá sa člení na všeobecné encyklopédie, náučné, jazykové, výkladové slovníky a príručky, publikácie z oblastí psychológie, pedagogiky, zdravotvedy, jazykovedy, dejín, geografie, matematiky, umenia a športu; 2. časť **slovenská a svetová literatúra pre deti, mládež a dospelých**, člení sa na poéziu a prózu. Pre sprístupnenie knižného fondu je dôležitý systém riadenia dokumentov. Každý dokument má svoju signatúru, na základe ktorej ho nájdeme na určenom mieste rýchlo a jednoducho. Sprístupnenie informácií o fonde formou katalógov a kartoték, čiže v klasickej lístkovej podobe sme nahradili katalógom v elektronickej podobe, čo je oveľa rýchlejšie a praktickejšie z hľadiska orientácie a vyhľadávania informácií.

Priestory knižnice sú sprístupnené žiakom, zamestnancom školy, redakčnej rade školského časopisu a verejnosti vo vyhradených hodinách. Tiež sa v nich realizujú besedy, kvízy, súťaže zamerané na prezentáciu vedomostí, schopností, zručností i talentu žiakov.

V mesiaci október sme v rámci Medzinárodného dňa školských knižníc zorganizovali podujatie, ktorým sme sa zapojili do „Súťaže o najzaujímavejšie podujatie školskej knižnice“ k Medzinárodnému dňu školských knižníc.

Tento deň bol na našej škole veľmi zaujímavý. Najsamprv sme navštívili obecnú knižnicu, v ktorej sme si prezreli expozície historických kníh. Potom sme sa presunuli do bibliobusu („knižnice na kolesách“), ktorý navštevuje našu obec jedenkrát týždenne, v ktorom prebiehala súťaž Poznáš diela slovenskej a svetovej literatúry? Deň sme zavŕšili v našej školskej knižnici, v ktorej sme pre žiakov pripravili viacero podujatí. Najväčší úspech mala dramatizácia rozprávky Červená čiapočka, v ktorej hlavné úlohy stvárnil pedagógickí a nepedagogickí zamestnanci školy. Do rozprávkového sveta nás vtiahol rozprávač – učiteľka slovenského jazyka a literatúry, ktorej čítanie sprevádzalo herecké umenie zamestnancov školy – starú mamu hrala „fyzikárka“, vlka učiteľ prírodopisu a dejepisu, poľovníka školník. Hlavnou postavou a pre žiakov najzábavnejšou bola Červená čiapočka, ktorú stvárnil náš pán riaditeľ (ja). Dramatizácia rozprávky bola síce krátka, ale dokázala nielen zaujať, ale aj 100 % vtiahnuť do víru rozprávkového sveta. Po dramatizácii nasledovala súťaž v rýchlom čítaní našej rozprávky a Miss Červená čiapočka, v ktorej sa predstavilo štrnásť finalistiek. Súťažili v týchto disciplínach: predstavenie, voľná disciplína (recitácia, spev, tanec), chôdza v kostýme Červenej čiapočky. Ich výkony hodnotila porota pozostávajúca z učiteľov – hercov. Záver podujatia patril žiakom 6. ročníka, ktorí sa predstavili v moderne prepracovanej rozprávke Červená čiapočka – Červená šiltovka. Hlavnými postavami už neboli Červená čiapočka, vlk a poľovník, ale Červená šiltovka – dievča moderne oblečené, s červenou šiltovkou a volkmenom na ušiach, bezdomovec, ktorého za lúpež chytil policajt. Po tejto mimoriadne úspešnej akcii bola radosť v očiach žiakov znásobená aj radosťou v očiach pedagógov, keď sme sa dozvedeli, že sme v tejto celoslovenskej súťaži základných a stredných škôl obsadili 3. miesto a budeme ocenení okrem finančnej dotácie na nákup kníh aj pozvaním osobne si prevziať cenu Ministerstva školstva Slovenskej republiky. Najkrajší darček v histórii školy sme dostali 7. 12. 2006, keď sme z rúk štátnej tajomníčky Ministerstva školstva Slovenskej republiky Bibiány Obrimčákovovej prevzali pamätný diplom podpísaný ministrom školstva.

Školská knižnica má aj dnes nezastupiteľné miesto pri formovaní detí a mládeže, pri saturovaní potrieb žiakov nielen informáciami, ale aj oddychovou literatúrou, pri zabezpečovaní celoživotného vzdelávania. Stáva sa neodmysliteľnou súčasťou edukačného procesu a pozitívne vplýva na jeho kvalitu.

ADRESA A E-MAIL

Ing. Michal Jancura
Základná škola s materskou školou
090 33 Lomné
Slovenská republika
e-mail: jancura@zslomne.sk; skola@lomne.sk

VYUŽITIE MULTIMEDIÁLNEJ KNIŽNICE V ZÁKLADNEJ ŠKOLE ŠKULTÉTYHO V TOPOĽČANOCH

Daniela Vystrčilová

Svet detí, to je svet fantázie, túžob a snov, svet neskutočných i skutočných príbehov. Pre niekoho je romantický, pre iného dobrodružný. Ale jedno majú spoločné. Hru, poznanie a hlavne túžbu po poznaní. Každý učiteľ vie, že čo zaseje, bude žať. A tak sa snažíme v tom dnešnom unáhlenom svete vytvárať čo najoptimálnejšie podmienky pre našich zverencov. Vytvoriť pre deti v škole zónu oddychu, poučenia a poznania bol nápad, s ktorým sa naša pani riaditeľka pohrávala už dlhšiu dobu. Elektronizovať a sprístupniť školskú knižnicu všetkým deťom však bolo len jej snom, pretože podmienky v škole nám neposkytovali možnosť realizácie tohto zámeru.

Mali sme typickú školskú knižnicu – štyri oddelenia regálov s knihami, často obsahovo nevyhovujúcimi, umiestnenými v rôznych kabinetoch. Žiaci nemali možnosť voľného prístupu a výberu. Ich túžby po čítaní často končili odporúčením nejakého titulu učiteľkou, ktorá mala na starosti v kabinete okrem kníh aj inventár toho-ktorého predmetu. Nie div, že deti chodili po knihy len vtedy, keď učitelia slovenského jazyka a literatúry rozhodli, že budú kontrolovať čitateľské denníky. A tak sa z políc pohli nejaké tie verše od Ráfusa či Hviezdoslava, Starec a more od Hemingwaya či Zúbekova Jar Adely Ostrolúckej. Mnohé, často čitateľsky pútavé knihy zapadali prachom a pomaly sa na ne zabúdalo.

Prvým krokom k zmene bol projekt *Elektronizácia a revitalizácia školských knižníc 2006*. To bola pre nás výzva, na ktorú sme čakali. Vypracovali sme podrobný návrh, v ktorom sme pôvodne počítali len s novou knižnicou, v ktorej spojíme všetky oddelenia pod správu jedného školského knihovníka. Keďže sme uspeli, náš projekt bol schválený, získali sme od Ministerstva školstva SR finančnú podporu 100 000 korún. Naša predstava čitateľského kútika v škole sa rozrástla o školskú čítareň. Začala sa namáhavá, ale krásna práca. Do bývalej chemickej učebne, ktorá sa nachádza v menej rušnej zóne školy, sme umiestnili práve čítareň. Veľké chemické stoly po rokoch opustili svoju pôvodnú miestnosť a my sme získali neuveriteľné priestory, ktoré samozrejme potrebovali poriadnu rekonštrukciu. Výhodou je, že trieda je dverami prepojená s kabinetom, pôvodne chemickým. Dnes, po vyčistení, vymalovaní a výmene podlahy a nábytku, je to práve priestor novej knižnice vybavenej počítačom s pripojením na internet, tlačiarňou, skenerom a knižničným softvérom. Tu sú sústredené knihy zo všetkých pôvodných oddelení. Usporiadané sú podľa predmetov, aby boli čo najprístupnejšie učiteľom jednotlivých odborov. V prostrednej časti knižnice je vyhradený priestor pre našich najčastejších a najvzácnejších čitateľov, pre žiakov. Celých 40 000 korún zo získanej sumy sme vyčlenili na nákup nových kníh, predovšetkým hlavne pre deti. Väčšiu časť týchto novozakúpených kníh sme umiestnili v čitárni. Tú nám žiaci strednej umeleckej školy okrášlili veľkou freskou na čelnej stene miestnosti. Výjavy z napínavých príbehov Julesa Verna upútajú pozornosť každého návštevníka. A práve táto kresba pomohla z polovice miestnosti vytvoriť čitateľskú, oddychovú zónu, ktorá je zariadená novým nábytkom, kobercom, televíziou, stojanmi s rôznymi časopismi, dvojsedačkou s taburetami a vankúšikmi. Okolo sú v policiach knihy, ktoré sme nakúpili, ale aj tie, ktoré sme dostali ako dar od rodičov a známych. Tu sme sústredili aj mnohé cennejšie encyklopédie, školské lexikóny, náučné i populárne knihy a vytvorili sme tak miesto verejného prístupu k informáciám, pretože mnohé knihy nie sú bežne dostupné všetkým deťom a nemajú

možnosť stretnúť sa s nimi. Potom strácajú záujem o čítanie kníh, čo má za následok pokles úrovne čítania a vyjadrovania sa.

Druhá časť čítárne je okrem nábytku zariadená farebnými školskými lavicami so stoličkami, počítačom s pripojením na internet, dataprojektorom a veľkoplošným projekčným plátnom. Takže čítáreň je využívaná v dopoludňajších hodinách na výučbu hlavne etickej, občianskej výchovy, ale aj vlastivedy, čítania, literatúry, chémie a podobne. Vďaka využitiu počítača a dataprojektoru je vyučovanie pre žiakov pútavé. Príjemne farebne zladené prostredie je veľmi vítanou zmenou v rámci vyučovacieho procesu.

Pre vyučujúcich je knižnica s čítárňou miestom príprav na vyučovanie, štúdia odbornej literatúry či dennej tlače. Súčasne je využívaná na relax počas voľného času učiteľa a tiež na neformálne stretnutia so svojimi žiakmi. Možnosťou využitia našej elektronizovanej knižnice sa učiteľovi otvára nový a lákavejší priestor na realizáciu vyučovacieho procesu, vytvárajú sa lepšie podmienky na prácu záujmových krúžkov. Žiaci zdravotného krúžku pravidelne pracujú s počítačovými prezentáciami a dataprojektorom, a tak sa teoreticky i prakticky pripravujú na súťaž zdravotníkov. Čítáreň im poskytuje priestor na názorné postupy pri poskytovaní prvej pomoci. Na krúžku anglického jazyka využívajú žiaci možnosť čítania anglických kníh, počúvania rozprávok i sledovania filmov v anglickom jazyku a pod. Čítáreň slúži ako zasadacia miestnosť pre členov jednotlivých metodických združení a predmetových komisií, ktorí rozoberajú aktuálne problémy. Aktivity v knižnici sú teda kolektívnou prácou, ktorú koordinuje školský knihovník. V mimovyučovacom čase súčasne plní funkciu pedagogického dozoru nad žiakmi v týchto priestoroch. To oceňujú hlavne rodičia detí, pretože sa môžu spoľahnúť, že o ich dieťa je vo voľnom čase primerane postarané.

Dôležitým krokom v počiatkoch novodobej histórie našej školskej knižnice bola akcia pripravená 23. októbra 2006 na *Medzinárodný deň školských knižníc*. Zapojili sme sa do súťaže vyhlásenej Slovenskou pedagogickou knižnicou v Bratislave. Keďže čítáreň bola v tom čase ešte v rekonštrukcii, väčšia časť podujatia sa odohrávala v knižnici, v meste a v triedach.

Celá akcia pod názvom *Po stopách knihy* bola zameraná na oboznámenie žiakov s prácou v školskej knižnici, na poukázanie možností jej využívania. Hlavná činnosť dňa bola orientovaná predovšetkým na žiakov prvého stupňa, a to štvrtákov a ich rodičov, ktorí už vo väčšine prípadov mali možnosť poznať knihu Tajuplné príbehy z nášho mesta, s ktorou sme v ten deň pracovali. Kniha je prácou bývalých siedmakov vedených triednou učiteľkou. Vyšla v roku 2004 a bola slávnostne pokrstená na našej mestskej radnici. Jej krstným otcom bol primátor mesta Topoľčany.

Cieľom oboznámenia sa s ňou bola motivácia detí k písaniu vlastných príbehov, rozprávok alebo básní, ktoré môžu byť ich prvými krôčikmi k napísaniu takejto, ba i lepšej knihy. Súčasne sme chceli v deťoch vzbudiť záujem o knihy ako také. Prehliadkou školskej knižnice získali prehľad o tom, kto vlastne je knihovník, čo je náplňou jeho práce. Tak isto mali možnosť prezrieť si knihy určené ich vekovej kategórii, pričom sa stretli s mnohými známymi knižnými hrdinami. S radosťou prijímali možnosť stať sa stálymi čitateľmi školskej knižnice. Po prečítaní príbehov, porovnaní knihy s ozajstnou knihou o našom meste, sme sa vybrali poznávať miesta, kde sa príbehy vo fantázii autorov odohrali. Súčasne sme deťom počas prechádzky po stopách knihy o meste poskytli námety na uvažovanie o erbe mesta, historických pamiatkach a podobne. Pri každom pamätnom mieste spomínanom v knihe siedmakov sme si pripomenuli príbeh, ktorý sme čítali v knižnici. Pred radnicou sme si

pozreli mestský erb a spoločne rozmyšľali o jeho vzniku, o postavení hviezdčky na ňom. Pri mestskej studni sme spoločne vyriekli odklínaciu formulku, aby sme oslobodili žabku z večného prekliatia. Na brehu rieky Nitry sme najprv jednotlivo, potom spoločne vyvolávali vodníka na breh, priniesli sme mu bábiku-nevestu, ktorá mu pred rokmi ušla pred oltára. Návštevou tlačiarne sme deťom priblížili prostredie, v ktorom knihy, časopisy a iné písomnosti uzrú svetlo sveta, viedli sme ich k pochopeniu, že cesta knihy od jej autora až k čitateľovi je veľmi zložitá a náročná.

Po návrate do školy kresbou deti vytvorili obraz vlastného sveta predstáv, fantázie, túžob a priání. Kreslili zážitky z celého dňa, z pobytu v knižnici, v meste, pri rieke i v tlačiarne. Celú činnosť sme zdokumentovali formou fotografií, aby deti mali pekné spomienky a mohli si vytvoriť vlastnú knihu z tejto akcie. Akcia bola veľmi kladne prijatá žiakmi, rodičmi aj učiteľmi. Vďaka takto príjemne strávenému dňu sme získali v celoslovenskej súťaži druhé miesto a ďalších 20 tisíc korún na nákup nových kníh.

Slávnostné otvorenie knižnice a čítárne sa konalo 8. decembra 2006 za prítomnosti pani Rozálie Cenigovej, metodičky pre školské knižnice. Vďaka dobrej spolupráci a metodickým radám Slovenskej pedagogickej knižnice v Bratislave máme dnes plne funkčnú knižnicu s čítárňou vybavenú knižničným softvérom, knihami zodpovedajúcimi čitateľským potrebám našich žiakov a učiteľov.

V súčasnosti naša školská knižnica plní základné knižnično-informačné služby, hlavne výpožičky a ich presnú evidenciu, poskytovanie ústnych bibliografických a faktografických informácií. Zo špecifických služieb knižnice poskytujeme prístup na internet, skenovanie materiálov, zoznam zaujímavých internetových stránok, pomoc žiakom pri tvorbe referátov, odborných prezentácií, konzultácie a rady pri orientácii sa v literatúre a pod. Naša školská knižnica je plne otvorená aj širšej verejnosti. Jej čitateľmi sú učitelia a žiaci iných škôl, rodičia našich žiakov i naši bývalí učitelia, ktorí sú už na dôchodku. Práve knižnicu sme v predvianočnom čase využili na stretnutie s nimi. Nemenej dôležitý je fakt, že umiestnenie knižnice v tichom prostredí učí žiakov kultúrnemu a primeranému správaniu sa. Už v prístupovej chodbe sú rozmiestnené stojany s časopismi a čalúnené stoličky, ktoré žiaci môžu počas veľkých prestávok a po vyučovaní využívať na získavanie informácií z tlače.

V priestoroch knižnice a čítárne organizujeme besedy pre žiakov, a tak sa tu za tú krátku dobu stretli s humoristom Robom Kajzerom, lekárkou Miladou Harinekovou v diskusii o zdravej výžive, s kurátkou odboru sociálnych vecí a rodiny, so spisovateľkou Evou Siegelovou. Zaujímavá bola pre starších žiakov séria prednášok v rámci *Týždňa boja proti rasizmu* s PhDr. Jarmilou Pilkovou, ktorá využila tiché prostredie čítárne na rozhovory so žiakmi o výchove a tolerancii, o problémoch v medziľudských vzťahoch, o sebazpoznávaní a citovej zrelosti detí.

Čítareň poslúžila ako oddychová zóna a miesto vyhodnotenia okresných olympiád v nemeckom, anglickom jazyku, chemickej i fyzikálnej, okresného kola súťaže Európa v škole. Samozrejmosťou sú tu školské kolá súťaží ako *Šalianský Matko Jozefa Cígera-Hronského*, *Hviezdoslavov Kubín* či školské matematické a šachové súťaže. Elektronické vybavenie knižnice s čítárňou poskytlo možnosť pre inú základnú školu pripraviť tu v rámci svojho projektu *Spoločne zájdeme ďalej* akciu pre našich žiakov deviateho ročníka. Aj školitelia knižničného softvéru z Čiech ocenili príjemné prostredie, ktoré sme im tu poskytli na preškolenie školských knihovníkov z príslušného regiónu.

Priestory knižnice 15. marca 2007 navštívila vládna delegácia s podpredsedníčkou NR SR pani Annou Belousovovou, ktorá zavítala do priestorov našej školy v rámci návštevy mesta Topoľčany.

K stálym užívateľom knižnice s čítárňou patria žiaci Školského klubu detí, ktorí tu v poludňajších hodinách realizujú oddychovú, alebo spoločenskovednú činnosť.

Utorok a štvrtky sú každý týždeň vyhradené na hodiny etickej výchovy s využitím počítača, dataprojektora, internetu a počítačových prezentácií. Prijemné prostredie slúži aj školskému parlamentu na jeho pravidelné zasadnutia, rovnako ako Rade rodičov.

Rušné dva týždne zažila naša školská knižnica koncom marca a začiatkom apríla 2007.

V rámci *Týždňa slovenských knižníc* sme pre žiakov a ich rodičov u nás pripravili viacero zaujímavých podujatí. Hneď v pondelok, 26. marca 2007, sme v čítárni otvorili školské kolo recitačnej súťaže *Hviezdoslavov Kubín*. Prednesu poézie a prózy sa ako diváci zúčastnili niektorí rodičia, ktorí prišli povzbudiť svoje súťažiaci deti.

V utorok, 27.3.2007, sa pri počítači a dataprojektore stretli žiaci siedmeho ročníka a spolu so školským knihovníkom spracovali vopred zozbieraný materiál do prezentácie *So Žochárikom z Topoľčian do Nitry*. Pomocou programu Power Point sme pripravili cestu vlakom po obciach spájajúcich naše okresné mesto s mestom krajským, a tak čítárňou zneli príbehy, veršičky a zaujímavosti, ktorých autormi boli deti plné fantázie a kreativity. Súčasne sme chceli touto vlastivednou vychádzkou priblížiť Nitriansky región všetkým žiakom. Spoločnými silami sme v priebehu niekoľkých nasledujúcich dní svoje putovanie ukončili a prezentáciu ozvučili hovoreným slovom.

Vo štvrtok, 29. marca 2007, sme pozvali na besedu pre žiakov siedmeho ročníka spisovateľku Evu Siegelovú, členku Spolku slovenských spisovateľov. Pani Siegelová priblížila deťom svoju tvorbu, porozprávala im o svojich začiatkoch, o vzniku povestí o Prievidzi, Bojniciach i Kremnici, o aforizmoch i fejtónoch, ktorým sa tiež venuje. Žiaci boli s jej tvorbou a povestami vopred oboznámení, preto beseda prebiehala v príjemnej atmosfére. Dozvedeli sa mnoho tajomstiev a záhad o známych miestach, ktoré pani Siegelová pútavo rozprávala.

V piatok, 30. marca 2007, sa knižnica a čítáreň premenili na výstavné priestory, pretože sme tu inštalovali výstavu žiackych ilustrácií obľúbených kníh a knižných hrdinov. Porota zložená zo žiakov, rodičov i učiteľov ohodnotila a ocenila najlepšie práce detí.

Druhým aprílom začal v knižnici a v celej škole *Týždeň hlasného čítania*. Celé dni boli priestory školskej knižnice vyhradené čítaniu a práci s knihou. Tento rok deti poznávali hviezdy a vesmír, putovali oblohou. V popoludňajších hodinách školský knihovník pravidelne čítal rozprávky rôznych národov, a tak deti prenikli do sveta swahilskej, arménskej, nemeckej i filipínskej fantázie a zistili, že na celom svete dobro víťazí nad zlom. Deti počúvali, robili si poznámky, kreslili a ani sa nenazdali a zmenili sa sami na malých spisovateľov. Najzaujímavejšou časťou bola dramatizácia prečítaného a my sme mohli len s radosťou skonštatovať, že naši žiaci majú talent a chuť pracovať, keď im na to vytvoríme vhodné podmienky.

Pútavým záverom Týždňa hlasného čítania a celých dvoch týždňov v knižnici plných aktivít bola návšteva hviezdára, pána Vladimíra Meštera z Hornonitrianskej hviezdárne, v našej školskej knižnici. Jeho návšteva bola o to zaujímavejšia, že sa uskutočnila v noci. 17. apríla

žiaci dvoch štvrtých tried prišli podvečer aj s rodičmi na školský dvor, kde pán školník slávnostne zapálil oheň v ohnisku. Nasledovalo opekanie, prírodovedný kvíz o vesmíre i hľadanie strateného pokladu v mesačnom kráteri. Po krátkej zábave na dvore sme sa presunuli do školskej čítárne, kde už bol pripravený hviezdár, ktorý vďaka nášmu elektronickému vybaveniu priblížil deťom virtuálny svet oblohy, porozprával o hviezdach a planétach, premietol rozprávky o vesmírnych cestovateľoch a na dvore ukázal priamo na oblohe jednotlivé súhvezdia. Potom po zábavnom programe učiteľov sa deti uložili do spacích vakov a prenocovali vo svojich triedach. Tíško zaspávali pri Hevierových buvirozprávkach. Ráno, po rozcvičke s pani riaditeľkou, nasledovali raňajky v školskej jedálni a nový vyučovací deň. Deti boli plné sily a radostných dojmov z celého podujatia, ktoré im pomohlo nadobudnúť nové vedomosti i lepšie sa navzájom spoznať.

Každá akcia v našej školskej knižnici s čítárňou je vopred dôkladne pripravená, medzi deťmi a rodičmi spropagovaná prostredníctvom násteniek, rozhlasových relácií a školského časopisu, ktorého redakčná rada má už svoje stále miesto zasadnutí práve v knižnici. Sme radi, že priestory našej školskej knižnice a čítárne sú plne využívané a umožňujú deťom relaxovať i vzdelávať sa v príjemnom, tichom, farebne zladenom prostredí. Dnešná elektronizovaná multimedialná knižnica pomáha realizovať zmeny v kvalite a charaktere súčasného školstva, podporuje samostatnosť a tvorivosť žiakov pri získavaní a utvrdzovaní poznatkov, formuje ich vzťah k vzdelávaniu a samoštúdiu. Veríme, že dlho bude pre žiakov i širšiu verejnosť dobrým informačným centrom, pretože sa neustále snažíme modernizovať knižničný fond a postupne formovať čitateľský vkus našich návštevníkov.

Činnosť našej školskej knižnice je výsledkom dobrej spolupráce vedenia školy, Slovenskej pedagogickej knižnice v Bratislave, rodičov, učiteľov a v neposlednom rade žiakov. Je dobré, že v dnešnom modernom svete je medzi pedagogickými pracovníkmi stále dosť takých, ktorým záleží na deťoch, ktoré ich školu navštevujú.

ADRESA A E-MAIL

Mgr. Daniela Vystrčilová
Základná škola
Škultétyho 2326/11
955 01 Topoľčany
Slovenská republika
e-mail: vystrcilova@centrum.sk

ČINNOSŤ ŠKOLSKEJ KNIŽNICE V ZÁKLADNEJ ŠKOLE V TURZOVKE – BUKOVINE

Danica Janišová

Každá škola má určite školskú knižnicu, ktorá slúži žiakom a učiteľom. Možno sú to len skrine v kabinete plné kníh, alebo samostatná miestnosť, kde sa v určité dni a hodiny požičiavajú knihy. Pred tromi rokmi tomu nebolo inak ani na našej škole. Školská knižnica fungovala dva dni v týždni po dve hodiny. V septembri 2004 však nastal obrat. Z časti školských dielní bola vybudovaná počítačová učebňa a ostal tu priestor aj na samostatnú knižnicu s čítárňou pre 30 žiakov. Knihy sa zo skriň dostali do políc, spojila sa žiacka a učiteľská knižnica. O rok neskôr pribudol televízor, video, DVD a v roku 2006 sme dobudovali premietacie plátno, nainštalovali dataprojektor a notebook. Pretože školu navštevuje 863 žiakov v 31 triedach, bolo potrebné činnosť knižnice naplánovať aj na projektové vyučovanie. Celý tento komplex funguje v škole pod názvom Infocentrum.

Školská knižnica je otvorená denne, má svoj štatút, knižničný a výpožičný poriadok a vedie predpísanú dokumentáciu. Knihy sa požičiavajú na jeden mesiac bezplatne. Používateľmi našej školskej knižnice sú nielen súčasní, ale aj bývalí žiaci, ktorým požičiavame knihy za tých istých podmienok.

Knižný fond bol dosť obmedzený, mnoho kníh bolo vyradených buď pre svoje opotrebovanie, alebo nevhodný obsah a na nové knihy nebolo v škole dosť finančných prostriedkov. Knihy boli nakupované sporadicky v malom množstve. Veľmi nám pomohla „Súťaž o najzaujímavejšie podujatie školskej knižnice“ k Medzinárodnému dňu školských knižníc, kde sme mali to šťastie a dva roky po sebe sme sa umiestnili na 2. mieste, získali sme peniaze na nákup nových kníh, najmä odborných na vyučovacie predmety a na mimočítankové čítanie.

Už som spomínala, že knižnica sa využíva aj na vyučovanie. Vďaka didaktickej technike tu nájdú žiaci a učitelia priestor na vyučovanie jazykov, etickej výchovy, náboženskej výchovy, dejepisu, zemepisu, prírodopisu, matematiky a výtvarnej výchovy buď pozeraním videa, prípadne DVD k danému predmetu, využitím multimedialných CD, alebo pripravenou prezentáciou v Power Pointe.

Okrem toho sa v knižnici organizujú aj príležitostné aktivity ako sú semináre (výchovných poradcov, technická hračka, burza stredných škôl na výber povolania), kurzy pre učiteľov (etickej výchova, škola budúcnosti s projektovým vyučovaním, partneri vo vzdelávaní), menšie výstavy (vtáčie búdky, výrobky detí), tvorivé dielne (vianočné, veľkonočné, valentínske), besedy (so spisovateľom, bezpečné mesto, kriminalita mládeže), súťaže (poézia a próza, cudzie jazyky).

Pravidelne jedenkrát do týždňa nás navštevuje aj 84 päť až šesťročných detí z materskej školy v troch skupinách v rámci projektu Infoveku Otvorená škola, ktorým s pomocou multimedialných CD pre predškolákov pomáhame od októbra 2006 pripravovať sa na vstup do prvej triedy. Pretože je tu priame prepojenie knižnice s počítačovou učebňou, tieto deti sme už naučili aj samostatnej práci na počítačoch formou hry z CD, detskej webovej stránky, kreslení v skicári a momentálne pripravujeme výstavu ich prác.

Samozrejme, že toto je len časť nášho programu. Môžeme obrazne povedať, že dvere na školskej knižnici sa päť dní v týždni nezatvoria. Nezabúdame ani na naše hlavné poslanie, a tým je čítanie kníh, rozprávanie o knihách a zábava s knihou.

Pravidelne v marci – mesiaci knihy organizujeme niekoľko podujatí. Tento rok to bol mesiac hlasného čítania, dve besedy pre 3. – 4. ročník so spisovateľom Antonom Pajonkom, autorom rozprávkových kníh a podujatie Z rozprávky do rozprávky. Už pred týmto podujatím mali deti vytvoriť obaly na rozprávkové knihy s vlastnými ilustráciami, ktoré boli v knižnici vystavené a najlepšie práce odmenené. Čítali sme rozprávku o zvieratkách ako motiváciu pred súťažou v kŕmení tigra, v trojčlenných družstvách žiaci vyhľadávali z pripravených obrázkov rozprávkové postavičky, ktoré patria k sebe a v poslednej časti doplňovali písmená a hádali názvy rozprávok.

Samozrejme, že v práci školskej knižnice sa neobmedzujeme len na tento jeden mesiac ale so žiakmi pracujem pravidelne celý rok. Pravidelne sa tu schádzajú dva záujmové krúžky Mladí reportéri a Digitálny fotoklub, ktoré okrem svojho plánu činnosti spojili svoje sily a začali vydávať školský časopis – dvojmesačník Čítanie pod lavicou, kde reportéri zabezpečujú text a fotografisti obrazovú dokumentáciu. Je to vlastne časopis žiakov pre žiakov so stálymi rubrikami: pranostika, mladý šéfkuchár, urob si sám, povedali slávni, súťaž, hlavolamy, humor, zo života školy a pozvánky na akcie školy.

Veľmi dobrú spoluprácu máme aj s mestskou knižnicou v Turzovke. Počas roka organizujeme niektoré spoločné podujatia, zúčastňujeme sa ich vyhlásených súťaží a aktivít a úzko spolupracujeme v rámci poskytovania odborných rád pri vedení školskej knižnice.

V roku 2005 Slovenská pedagogická knižnica v Bratislave vyhlásila 1. ročník „Súťaže o najzaujímavejšie podujatie školskej knižnice“ k Medzinárodnému dňu školských knižníc, ktorej hlavnou témou bolo Dobrodružstvo.

Nič podobné sme doposiaľ neorganizovali a premýšľali sme ako do súťaže zapojiť čo najväčší počet žiakov. V tom roku navštevovalo školu 878 žiakov. Pokúsili sme sa usporiadať aktivity aspoň pre vybrané ročníky. Vyžadovalo to veľa rôznorodých nápadov. Aktívne sa zapojilo 256 žiakov. 24. októbra 2005 sme začali o 8 hodine a v hodinových blokoch sme striedali v nepretržitej činnosti jednotlivé aktivity. Vo väčšine prípadov sme si vystačili s priestormi školskej knižnice.

Dovoľte, aby som sa s vami podelila o to, čo sme vymysleli, možno vás to inšpiruje:

1. Relácia v školskom rozhlase:

- Medzinárodný deň školských knižníc, význam čítania,
- 190. výročie narodenia Ľudovíta Štúra..

2. Tvorivá dielňa – darčekové pohľadnice, záložka do knihy.

3. Maľujeme dobrodružný román – vymaľovanky pre deti podľa románu Jaroslava Foglara Chlapci od Bobrej rieky – život skautov.

4. Z našej prírody – rozprávanie s deťmi o ochrane prírody, prezeranie kníh, zážitky detí:

- príbehy o zvieratách,
- kreslenie zvierat,
- práca s prírodným materiálom.

5. Ilustrácia rozprávkovej knihy na základe prečítanej ľudovej rozprávky – obal na rozprávkovú knihu.

6. Zahrajme sa na rozprávku - deti hrali bábkové divadlo na motívy rozprávky O psíčkovi a mačičke.

7. Čítame rozprávky z webovej stránky v počítačovej učebni.
8. Vlastná tvorba – žiaci 6. – 9. ročníka sa predstavili s vlastnou tvorbou poézie a prózy.
9. Hráme sa – drobné súťaže v knižnici.
10. Hľadanie miest na mape Slovenska.

Každý zúčastnený žiak dostal účastnícky list. Pre organizátorov to bol veľmi náročný deň, no napriek tomu sme neverili, že s našimi aktivitami uspejeme. Na naše veľké prekvapenie sme sa umiestnili v rámci Slovenska na 2.mieste. Každý úspech poteší a povzbudí do ďalšej práce.

Do 2. ročníka súťaže , ktorý sa uskutočnil 23. októbra 2006, sme vstupovali už s určitými skúsenosťami. Témou bolo Čítanie. Poznávanie. Konanie. Toto už vyžadovalo rozsiahlejšie prípravy a zapojenie ďalších spoluorganizátorov, aby sme mohli na činnosť využiť ich priestory. V tomto školskom roku navštevuje školu 863 žiakov. Veľké školy boli vždy v nevýhode pri organizovaní akcií podobného typu, vždy sa bralo do úvahy percentuálne zapojenie a nie počet žiakov. V tomto ročníku sa 516 žiakov, rodičov a verejnosť aktívne zúčastnili „Súťaže o najzaujímavejšie podujatie školskej knižnice“, čo môžeme porovnať s účasťou 2 - 3 menších škôl, ktorým stačia dve až tri aktivity a zapoja celú školu, my sme ich potrebovali vymyslieť 16, aby sme zapojili aspoň polovicu žiakov školy. Na propagáciu sme využili plagátky, vysielanie v mestskom rozhlase a celý deň nás sprevádzala Turzovská televízia, ktorá vo svojom vysielaní sprostredkovala naše aktivity aj ostatným občanom nášho mesta.

Súčasne prebiehalo niekoľko aktivít, s ktorými si dovoľím vás oboznámiť bližšie:

Téma Čítanie:

1. Čítanie rozprávky Drotárska palica pre žiakov 1. ročníka. Pretože žijeme v kraji drotárstva, po vypočutí rozprávky deti rozprávali o jej obsahu a o živote ľudí pred dávnymi časmi.
2. Hra na písmenká – na stôl sme rozložili písmenká, čísla a domáce zvieratká, ktoré už prváci poznali a mali ich správne určiť.
3. Samostatné čítanie Kysuckých rozprávok so žiakmi 2. – 4. ročníka ako príprava na besedu so spisovateľom.
4. Čítanie a ilustrácia – na činnosť so žiakmi v Školskom klube detí.

Téma Poznávanie:

1. Drotári – žiaci 1. ročníka voľne nadviazali na čítanie vychádzkou v meste, kde pokračovali v rozprávaní a navštívili súsošie Drotár s džarkom.
2. Beseda so spisovateľom sa uskutočnila v spolupráci s Mestskou knižnicou pre žiakov 2. – 4. ročníka v jej priestoroch.
3. Žiaci 7. ročníkov sa postupne vystriedali v školskej knižnici, kde rozprávali o živote a diele nášho rodáka Rudolfa Jašíka a následne sa odobrali do Medzinárodného informačného centra, kde je expozícia o živote a tvorbe spisovateľa, tiež sa poklonili pri jeho pamätnej tabuli.
4. Literárny kvíz sme usporiadali pre žiakov 8. ročníkov.
5. Ako vzniká kniha – táto aktivita bola venovaná deťom z materskej školy.
6. Rozprávanie o knihe – digitálna rozprávka pre žiakov 3. ročníkov. Aktivita sa uskutočnila v priestoroch mestskej i školskej knižnice a v počítačovej učebni.
7. Inscenovanú rozprávku Dedko a repa predviedli deti zo Školského klubu žiakom 2. ročníkov.

Téma Konanie:

Deň otvorených dverí:

1. Spoločné čítanie kníh podľa vlastného výberu.
2. Prehliadka vlastnej literárnej tvorby žiakov 5. – 9. ročníka.
3. Zapisovanie do školskej knižnice, vypožičiavanie kníh.
4. Návšteva rodičov a žiakov.
5. Premietanie digitálnej rozprávky.

Po tomto dni sme mali dobrý pocit, že sme žiakom zábavnou formou ukázali ďalšie možnosti práce s knihou. Samozrejme, že nás mimoriadne potešilo opätovné umiestnenie na 2. mieste v rámci celoslovenskej súťaže. Už teraz sa tešíme na 3. ročník súťaže a sme radi, že Slovenská pedagogická knižnica takouto formou podnietila školské knižnice k netradičným formám aktivít.

Na záver by som ešte spomenula niekoľko údajov o súčasnom stave školskej knižnice. Máme zaevidovaných 5294 knižničných jednotiek, 63 výukových videokaziet a DVD. V tomto školskom roku máme registrovaných 257 používateľov. Nemáme samostatný knižničný softvér, ale dokúpením úplnej verzie aScAgendy evidujeme knihy cez program knižnica. Po dokončení evidencie sa všetky knihy objavia aj na webovej stránke našej školy.

ADRESA A E-MAIL

Mgr. Danica Janišová
Základná škola
023 54 Turzovka – Bukovina č. p. 305
Slovenská republika
e-mail: Zsturzovka305@zoznam.sk

Príloha č. 1 Smernica Ministerstva školstva Slovenskej republiky č. 8/2006-R
o činnosti školských knižníc

Smernica č. 8/2006-R
z 20. apríla 2006
o činnosti školských knižníc

Gestorský útvar: Sekcia regionálneho školstva, tel.: 02/593 74 489

č. CD-2006-3511/7700-1:099

Ministerstvo školstva Slovenskej republiky (ďalej len „ministerstvo“) v súlade s ustanovením § 14 odsek 1 zákona č. 596/2003 Z. z. o štátnej správe v školstve a školskej samospráve a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov ustanovuje:

Čl. 1
Základné ustanovenie

- (1) Táto smernica upravuje podrobnosti o zriaďovaní, zrušovaní, zlučovaní, činnosti a prevádzke školských knižníc (ďalej len „knižnica“).
- (2) Súčasťou základnej školy alebo strednej školy¹⁾ (ďalej len „škola“) môže byť knižnica, ktorá je odborným, študijným, informačným, internetovým a čitateľským centrom najmä pre žiakov, pedagogických zamestnancov a nepedagogických zamestnancov školy (ďalej len „zamestnanci“).

Čl. 2
Zriadenie a zrušenie knižnice

- (1) Knižnicu môže zriadiť alebo zrušiť škola. Školu riadi riaditeľ školy a zodpovedá za jej činnosť.
- (2) Škola so súhlasom zriaďovateľa školy, ktorým môže byť obec, samosprávny kraj, krajský školský úrad, štátom uznaná cirkev alebo náboženská spoločnosť, iná právnická osoba alebo fyzická osoba (ďalej len „zriaďovateľ“) môže zabezpečovať činnosti knižnice v súlade s osobitným predpisom.²⁾
- (3) Pri zriadení knižnice škola vydá štatút knižnice, ktorý obsahuje najmä
 - a) názov, adresu a identifikačné číslo školy,
 - b) názov, adresu a identifikačné číslo zriaďovateľa,
 - c) názov a adresu knižnice,
 - d) označenie štatutárneho orgánu,

¹⁾ § 10 ods. 1 zákona č. 183/2000 Z. z. o knižniciach, o doplnení zákona Slovenskej národnej rady č. 27/1987 Zb. o štátnej pamiatkovej starostlivosti a o zmene a doplnení zákona č. 68/1997 Z. z. o Matici slovenskej v znení zákona č. 416/2001 Z. z. o prechode niektorých pôsobností z orgánov štátnej správy na obce a na vyššie územné celky.

²⁾ § 10 ods. 3 zákona č. 183/2000 Z. z. v znení neskorších predpisov.

- e) dátum zriadenia knižnice,
- f) vymedzenie poslania knižnice,
- g) vymedzenie kompetencií odborného zamestnanca knižnice (ďalej len „školský knihovník“).

(4) Škola do 60 dní od zriadenia alebo zrušenia knižnice písomne oznámi túto skutočnosť Ministerstvu kultúry Slovenskej republiky.³⁾ V prípade zrušenia knižnice škola ponúkne vyradené knižničné dokumenty alebo knižničný fond iným knižniciam.⁴⁾

Čl. 3 Úlohy knižnice

(1) Knižnica poskytovaním knižnično-informačných služieb z vlastného knižničného fondu a sprístupňovaním vonkajších informačných zdrojov zabezpečuje najmä

- a) slobodný prístup k informáciám šírených na všetkých druhoch nosičov,
- b) uspokojovanie kultúrnych, informačných, čitateľských a vzdelávacích potrieb,
- c) celoživotné vzdelávanie a duchovný rozvoj.

(2) Knižnica v rámci zabezpečovania ďalších úloh

- a) utvára knižničný fond, ktorý využíva na prípravu, riadenie a uskutočňovanie výchovno-vzdelávacej činnosti,
- b) poskytuje knižnično-informačné služby najmä žiakom a zamestnancom,
- c) vedie základnú odbornú evidenciu dokumentov, pomocnú odbornú evidenciu periodík,⁵⁾
- d) vedie evidenciu používateľov knižnice v súlade s osobitným predpisom⁶⁾ a evidenciu výpožičiek,
- e) realizuje aktivity zamerané na podporu a rozvoj čitateľskej kultúry žiakov,
- f) spolupracuje pri individuálnej príprave žiakov na vyučovanie,
- g) koordinuje a metodicky usmerňuje informačnú výchovu, ktorá predstavuje proces nadobúdania vedomostí, schopností a návykov zameraných na využívanie informácií v celoživotnom vzdelávaní,
- h) pripravuje učebné pomôcky a programy pre informačnú výchovu v rámci jednotlivých vyučovacích predmetov,
- i) spolupracuje so školou, kultúrными, záujmovými a inými vzdelávacími inštitúciami v regióne,
- j) zabezpečuje propagáciu služieb a plánovaných aktivít,
- k) vypracúva koncepčný zámer rozvoja knižnice.

³⁾ § 12 ods. 2 písm. b) zákona č. 183/2000 Z. z. v znení neskorších predpisov.

⁴⁾ § 12 ods. 2 písm. i) zákona č. 183/2000 Z. z. v znení neskorších predpisov.

⁵⁾ Vyhláška Ministerstva kultúry Slovenskej republiky č. 421/2003 Z. z., ktorou sa ustanovujú podrobnosti o spôsobe vedenia odbornej evidencie, vyradovaní a revízií knižničného fondu v knižniciach.

⁶⁾ Zákon č. 428/2002 Z. z. o ochrane osobných údajov v znení neskorších predpisov.

Čl. 4

Riadenie a personálne zabezpečenie knižnice

- (1) Knižnicu riadi riaditeľ školy, ktorý
 - a) zodpovedá za plnenie úloh knižnice podľa čl. 3,
 - b) poveruje vedením knižnice školského knihovníka,
 - c) na návrh školského knihovníka schvaľuje a vydáva knižničný a výpožičný poriadok,
 - d) vytvára vhodné priestorové, finančné, personálne, materiálne, technické a technologické podmienky knižnice,
 - e) podporuje spoluprácu knižnice s inými knižnicami a jej integráciu do knižničného systému Slovenskej republiky,
 - f) nariaďuje revíziu knižničného fondu a pri zmene školského knihovníka zabezpečuje protokolárne odovzdanie knižničného fondu a kontrolnú inventúru hmotného majetku knižnice,
 - g) vykonáva kontrolu činnosti knižnice.
- (2) Odbornú činnosť knižnice zabezpečuje školský knihovník, ktorý spĺňa kvalifikačné požiadavky v súlade s osobitným predpisom.⁷⁾
- (3) Školský knihovník v rámci zabezpečovania odborných činností vykonáva najmä
 - a) budovanie, uchovávanie, ochranu a sprístupňovanie knižničného fondu,
 - b) vedenie odbornej evidencie, vyradovanie a revíziu knižničného fondu,
 - c) tvorbu a využívanie informačných zdrojov,
 - d) sprostredkovanie a poskytovanie informácií,
 - e) poznávanie a uspokojovanie kultúrnych, informačných, čitateľských a vzdelávacích potrieb žiakov, zamestnancov alebo obyvateľov miestnej komunity,
 - f) poskytovanie špeciálnych knižnično-informačných služieb,
 - g) plánovanie a realizáciu informačnej výchovy,
 - h) vypracúvanie koncepčného zámeru rozvoja knižnice.
- (4) Školský knihovník zabezpečuje v rámci odbornej činnosti vyhodnocovanie a vykazovanie štatistických ukazovateľov o stave a činnosti knižnice podľa osobitného predpisu⁸⁾ a v súlade s požiadavkami ministerstva.

Čl. 5

Financovanie knižnice

- (1) Financovanie knižnice sa realizuje v súlade s osobitným predpisom.⁹⁾
- (2) Objem finančných prostriedkov pre činnosť knižnice sa odporúča vyčleniť v rozpočte školy z pridelených finančných prostriedkov v takom rozsahu, aby bolo možné koncepčne a systematicky zabezpečovať úlohy knižnice podľa čl. 3.

⁷⁾ § 16 zákona č. 183/2000 Z. z. v znení neskorších predpisov.

⁸⁾ Zákon č. 540/2001 Z. z. o štátnej štatistike.

⁹⁾ § 2 zákona č. 597/2003 Z. z. o financovaní základných škôl, stredných škôl a školských zariadení v znení neskorších predpisov.

- (3) Pri zabezpečovaní úloh knižnice sa odporúča prerozdeliť finančné prostriedky na
- a) dopĺňovanie fondu knižnice, prístup k vonkajším databázam a na internet,
 - b) mzdové náklady školských knihovníkov,
 - c) priestorové, technické a technologické zabezpečenie knižnice.

Čl. 6
Knižničný fond

- (1) Knižničný fond tvorí
- a) dokumentový fond, ktorý predstavuje súbor primárnych dokumentov, medzi ktoré patria knihy, periodiká, audiovizuálne a elektronické dokumenty,
 - b) dokumentografický fond, ktorý predstavuje súbor sekundárnych dokumentov budovaných vo forme lístkových katalógov alebo online katalógov a kartoték,
 - c) faktografický fond, ktorý predstavuje súbor faktov a údajov o predmetoch a javoch reálneho sveta spracovaných vo forme prehľadov, tabuliek, diagramov a iné.
- (2) Knižničný fond podľa ods. 1 je zameraný na
- a) systematické podporovanie výchovno-vzdelávacej činnosti a učenie sa žiakov,
 - b) rozvoj návykov a radosti z čítania a učenia sa žiakov,
 - c) vytváranie optimálnych podmienok pre celoživotné vzdelávanie najmä žiakov a zamestnancov.

Čl. 7
Dokumentový fond

- (1) Dokumentový fond podľa čl. 6 ods. 1 písm. a) sa člení na
- a) umelecké dokumenty, ktoré tvorí najmä beletria, poézia, dráma a hudba,
 - b) náučné dokumenty zo všetkých odborov ľudského poznania, ktoré sa členia na
 1. všeobecné,
 2. popularizačné,
 3. odborné.
- (2) Z jazykového hľadiska dokumentový fond obsahuje primárne dokumenty
- a) v štátnom jazyku,
 - b) vo výchovnom a vyučovacom jazyku školy,
 - c) v jazyku príslušnej národnostnej menšiny,
 - d) v inom cudzom jazyku.
- (3) Dokumentový fond školský knihovník eviduje, spracúva a vyraduje v súlade s osobitným predpisom.¹⁰⁾

¹⁰⁾ Vyhláška Ministerstva kultúry Slovenskej republiky č. 421/2003 Z. z.

Čl. 8

Dokumentografický fond

- (1) Dokumentografický fond podľa čl. 6 ods. 1 písm. b) sa člení na
- a) lístkové katalógy, ktoré sa môžu budovať a členiť podľa spôsobu spracovania na
 1. menný, ktorý predstavuje autorský a názvový katalóg,
 2. vecný, ktorý predstavuje predmetový a systematický katalóg,
 - b) online katalógy, ktorých záznamy o primárnych dokumentoch sú uložené v elektronickej forme,
 - c) kartotéky, ktoré sa môžu budovať a členiť podľa tematiky na
 1. zemepisné,
 2. osobností,
 3. povolání a iné.

Čl. 9

Faktografický fond

- (1) Faktografický fond podľa čl. 6 ods. 1 písm. c) sa člení na
- a) faktografické kartotéky, ktoré obsahujú faktografické záznamy údajov prevzatých z primárnych dokumentov alebo údaje získané zberom,
 - b) faktografické databázy, ktoré obsahujú súbory faktografických údajov uložených v elektronickej forme,
 - c) faktografické publikácie, ktoré sa podľa obsahu členia na
 1. univerzálne, medzi ktoré patria všeobecné publikácie, cestovné poriadky, katalógy výrobkov a iné,
 2. odborné publikácie, medzi ktoré patria encyklopédie, atlasy a iné.

Čl. 10

Knižnično-informačné služby knižnice

- (1) Knižnično-informačné služby knižnice sa členia na
- a) základné,
 - b) špeciálne.
- (2) Základné knižnično-informačné služby predstavujú absenčné výpožičky, prezenčné výpožičky, poskytovanie ústnych bibliografických a faktografických informácií, konzultačné služby, informačná výchova, príprava pomôcok pre potreby výchovno-vzdelávacej činnosti. Základné knižnično-informačné služby sa poskytujú bezplatne.¹¹⁾
- (3) Špeciálne služby knižnice predstavujú rešerše, medziknižničné výpožičné služby, prístup k vonkajším informačným zdrojom, prístup do internetu, kopírovacie služby a iné. Za špeciálne knižnično-informačné služby knižnice môže riaditeľ stanoviť primerané poplatky.¹²⁾

¹¹⁾ § 15 ods. 2 zákona č. 183/2000 Z. z. v znení neskorších predpisov.

¹²⁾ § 15 ods. 3 zákona č. 183/2000 Z. z. v znení neskorších predpisov.

Cenník služieb a poplatkov je uvedený v prílohe knižničného a výpožičného poriadku, ktorý je umiestnený v knižnici na dostupnom a viditeľnom mieste.

(4) Rozsah poskytovaných knižnično-informačných služieb a podmienky využívania knižnice žiakmi, zamestnancami alebo obyvateľmi miestnej komunity sa stanovujú v knižničnom a výpožičnom poriadku, ktorý obsahuje zásady a základné pravidlá využívania knižničného fondu a služieb knižnice.

Čl. 11

Priestorové, technické a technologické vybavenie knižnice

(1) Priestory knižnice majú vytvárať vhodné podmienky pre výkon odbornej činnosti, poskytovanie knižnično-informačných služieb žiakom, zamestnancom alebo obyvateľom miestnej komunity, samostatné štúdium žiakov a na organizovanie podujatí a záujmovej činnosti.

(2) Vnútročné vybavenie knižnice nábytkom má vyhovovať viacerým hľadiskám, najmä účelnosti, estetike, ľahkej manipulácii s jednotlivými časťami, špecifickým potrebám žiakov, zamestnancov alebo obyvateľov miestnej komunity, podmienkam pre uchovávanie knižničného fondu a potrebám všetkých kultúrno-vzdelávacích aktivít, ktoré sa budú v knižnici realizovať.

(3) Technické vybavenie knižnice má zodpovedať štruktúre knižničného fondu z hľadiska typológie nosičov informácií, požiadavkám na procesy a technológie knižničnej práce a musí zároveň vytvárať podmienky pre vstup do vnútorných a vonkajších databáz. Technologické vybavenie knižnice by malo byť koordinované a prepojené s informačným a komunikačným systémom školy a jej okolia, predovšetkým s vybavením počítačovej učebne.

Čl. 12

Metodické riadenie knižnice

(1) Metodickým riadením knižníc je v oblasti tvorby metodických materiálov a odborného poradenstva poverená priamo riadená organizácia ministerstva, Slovenská pedagogická knižnica v Bratislave.

(2) Metodické a odborné poradenstvo môžu poskytovať knižniciam

- a) metodicko-pedagogické centrá Slovenskej republiky v oblasti ďalšieho vzdelávania školských knihovníkov,
- b) verejné knižnice v oblasti poskytovania poradenských služieb a výkonu knižničných činností.

Čl. 13

Spoločné ustanovenie

Pri zlučovaní knižnice a obecnej knižnice sa postupuje podľa usmernenia Ministerstva kultúry Slovenskej republiky k zlučovaniu školských a obecných knižníc č. MK-1790/2004-400 zo dňa 17. februára 2004.

Čl. 14
Zrušovacie ustanovenia

Zrušujú sa:

1. Smernice Ministerstva školstva Slovenskej socialistickej republiky z 31. júla 1979 č. 3767/1979-21 o školských knižniciach.
2. Metodické pokyny Ministerstva školstva Slovenskej socialistickej republiky z 12. mája 1980 č. 18697/1979-21 o práci školských knižníc a informatickej výchove žiakov a učiteľov.

Čl. 15
Účinnosť

Táto smernica nadobúda účinnosť 1. mája 2006.

minister

Obsah

SMERNICA Č. 8/2006-R Z 20. APRÍLA 2006 O ČINNOSTI ŠKOLSKÝCH KNIŽNÍC
..... **91**

Čl. 1 Základné ustanovenie 91

Čl. 2 Zriadenie a zrušenie knižnice 91

Čl. 3 Úlohy knižnice 92

Čl. 4 Riadenie a personálne zabezpečenie knižnice 93

Čl. 5 Financovanie knižnice 93

Čl. 6 Knižničný fond 94

Čl. 7 Dokumentový fond 94

Čl. 8 Dokumentografický fond 95

Čl. 9 Faktografický fond 95

Čl. 10 Knižnično-informačné služby knižnice 95

Čl. 11 Priestorové, technické a technologické vybavenie knižnice 96

Čl. 12 Metodické riadenie knižnice 96

Čl. 13 Spoločné ustanovenie 96

Čl. 14 Zrušovacie ustanovenia 97

Čl. 15 Účinnosť 97

Obsah **98**

Príloha č. 2 Štatút školskej knižnice (Vzor štatútu školskej knižnice sa týka školy, ktorá má právnu subjektivitu a neposkytuje knižnično-informačné služby verejnosti)

Š T A T Ú T

školskej knižnice

V súlade s ustanovením § 14 odsek 1 zákona č. 596/2003 Z. z. o štátnej správe v školstve a školskej samospráve a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov a v nadväznosti na ustanovenie § 12 ods. 2 písm. a) zákona č. 183/2000 Z. z. o knižniciach, o doplnení zákona Slovenskej národnej rady č. 27/1987 Zb. o pamiatkovej starostlivosti a o zmene a doplnení zákona č. 68/1997 Z. z. o Matici slovenskej (ďalej len „zákon o knižniciach“) vydávam tento Štatút školskej knižnice v Ábelovej.

Článok 1

Základné ustanovenia

- (1) Školská knižnica v Ábelovej (ďalej len „knižnica“) je školskou knižnicou v zmysle zákona o knižniciach.
- (2) Knižnica je odborným, študijným, informačným, internetovým a čitateľským centrom pre žiakov, pedagogických zamestnancov a nepedagogických zamestnancov (ďalej len „používatelia knižnice“) Základnej školy v Ábelovej (ďalej len „škola“).

Článok 2

Názov, adresa a identifikačné číslo školy

- (1) Názov školy znie „Základná škola“
- (2) Adresa školy: Školská 1, 985 13 Ábelová
- (3) Identifikačné číslo školy: 11111111

Článok 3

Názov a adresa knižnice

- (1) Názov knižnice znie „Školská knižnica v Ábelovej“
- (2) Adresa knižnice: Školská 1, 985 13 Ábelová

Článok 4

Právne postavenie a riadenie knižnice

- (1) Knižnica sa zriaďuje ako súčasť Základnej školy v Ábelovej. Knižnica nemá právnu subjektivitu. V právnych vzťahoch zastupuje knižnicu riaditeľ školy.
- (2) Činnosť knižnice v zmysle jej poslania riadi a kontroluje riaditeľ školy.
- (3) Riaditeľ školy poveruje vedením knižnice školského knihovníka.
- (4) Na podporu činnosti knižnice môže riaditeľ školy zriadiť knižničnú radu.

Článok 5

Dátum zriadenia knižnice

Knižnica bola zriadená dňa 10. mája 2006.

Článok 6

Poslanie a úlohy knižnice

- (1) Knižnica poskytovaním knižnično-informačných služieb z vlastného knižničného fondu a sprístupňovaním vonkajších informačných zdrojov zabezpečuje
 - a) slobodný prístup k informáciám šírených na všetkých druhoch nosičov,
 - b) uspokojovanie kultúrnych, informačných, čitateľských a vzdelávacích potrieb,
 - c) celoživotné vzdelávanie a duchovný rozvoj.
- (2) Knižnica v rámci zabezpečovania ďalších úloh
 - a) utvára knižničný fond, ktorý využíva na prípravu, riadenie a uskutočňovanie výchovno-vzdelávacej činnosti,
 - b) poskytuje knižnično-informačné služby používateľom knižnice,
 - c) vedie základnú odbornú evidenciu dokumentov a pomocnú odbornú evidenciu periodík,
 - d) vedie evidenciu používateľov knižnice a evidenciu výpožičiek,
 - e) realizuje aktivity zamerané na podporu a rozvoj čitateľskej kultúry používateľov knižnice,
 - f) spolupracuje pri individuálnej príprave žiakov na vyučovanie,
 - g) koordinuje a metodicky usmerňuje informačnú výchovu,
 - h) pripravuje učebné pomôcky a programy na informačnú výchovu v rámci jednotlivých vyučovacích predmetov,
 - i) spolupracuje so školou, kultúrnymi, záujmovými a inými vzdelávacími inštitúciami v regióne,
 - j) zabezpečuje propagáciu služieb a plánovaných aktivít.

Článok 6

Poskytovanie knižnično-informačných služieb

- (1) Knižnica poskytuje základné a špeciálne knižnično-informačné služby používateľom knižnice.
- (2) V súlade s ustanovením § 13 ods. 2 písm. d) zákona o knižniciach spôsob a rozsah knižnično-informačných služieb upravuje knižnica v Knižničnom a výpožičnom poriadku Školskej knižnice v Ábelovej.

Článok 7

Financovanie knižnice

- (1) Objem finančných prostriedkov pre činnosť knižnice sa každoročne vyčleňuje v rozpočte školy z pridelených finančných prostriedkov v takom rozsahu, aby bolo možné koncepčne a systematicky zabezpečovať úlohy knižnice podľa článku 6.
- (2) Finančné prostriedky sa prerozdeľujú na

- a) doplňovanie knižničného fondu knižnice, prístup k vonkajším databázam a na internet,
 - b) mzdové náklady na školského knihovníka,
 - c) priestorové, technické a technologické zabezpečenie knižnice.
- (3) Financovanie knižnice sa môže realizovať aj prostredníctvom doplnkových zdrojov.

Článok 8 **Kompetencie školského knihovníka**

- (1) Školský knihovník v rámci zabezpečenia odborných činností vykonáva najmä
- a) budovanie, uchovávanie, ochranu a sprístupňovanie knižničného fondu,
 - b) vedenie odbornej evidencie, vyrad'ovanie a revíziu knižničného fondu,
 - c) tvorbu a využívanie informačných zdrojov,
 - d) sprostredkovanie a poskytovanie informácií,
 - e) poznávanie a uspokojovanie kultúrnych, informačných, čitateľských a vzdelávacích potrieb používateľov knižnice,
 - f) poskytovanie špeciálnych knižnično-informačných služieb,
 - g) plánovanie a realizáciu informačnej výchovy,
 - h) vypracúvanie koncepčného zámeru rozvoja knižnice.
- (2) Školský knihovník zabezpečuje v rámci odbornej činnosti vyhodnocovanie a vykazovanie štatistických ukazovateľov o stave a činnosti knižnice v súlade so zákonom č. 540/2001 Z. z. o štátnej štatistike a s požiadavkami Ministerstva školstva Slovenskej republiky. Na schválenie ich predkladá riaditeľovi školy.

Článok 9 **Záverečné ustanovenia**

- (1) Zmeny údajov v štatúte sa vykonávajú jeho dodatkom.
- (2) Tento štatút nadobúda účinnosť dňom 10. mája 2006.

V Ábelovej dňa 10. mája 2006

PaedDr. Ján Stano
riaditeľ

Príloha č. 3 Činnosť školských knižníc v roku 2006 na stredných školách v Bratislave

Činnosť školských knižníc v roku 2006 na stredných školách v Bratislave (štatistické vyhodnotenie dotazníka)

Slovenská pedagogická knižnica v rámci tvorby návrhov metodických materiálov, poradenstva a ďalšieho vzdelávania školských knihovníkov vypracovala dotazník, ktorého úlohou bolo zistiť stav činnosti školských knižníc v roku 2006 na 78 stredných školách v Bratislave. Štatistické údaje o činnosti školských knižníc síce každoročne spracúva Ústav informácií a prognóz školstva v Bratislave a zasiela ich Slovenskej pedagogickej knižnici vo forme celkového sumáru za všetky školské knižnice v Slovenskej republike, vo forme čiastkových sumárov za školské knižnice rozdelené podľa typu zriaďovateľa a druhu školy v Slovenskej republike a v rámci jej jednotlivých krajov, ale predmetom štatistického zisťovania sú len kvantitatívne údaje o činnosti školských knižníc. Dotazníkový prieskum sa uskutočnil v spolupráci s Katedrou knižničnej a informačnej vedy Filozofickej fakulty Univerzity Komenského v Bratislave počas mesiacov marec až apríl 2006 (tabuľka č. 1). Dotazníkový prieskum realizovali študenti vo forme štruktúrovaného rozhovoru len v 60 školských knižniciach na stredných školách. Riaditelia zvyšných 18 škôl nesúhlasili s uvedeným prieskumom.

Cieľom dotazníka bolo vykonať čiastočnú analýzu **kvalitatívnych ukazovateľov činnosti školských knižníc a poukázať na najzákladnejšie potreby školských knihovníkov pri riešení otázok skvalitnenia ich knižničnej práce**. Otázky uvedené v dotazníku o činnosti školských knižníc boli navrhnuté v zhode s metodickým odporúčaním Model školskej knižnice a rozdelené do nasledujúcich deviatich oblastí sčasti podľa štatistického formulára Výkaz o školskej knižnici:

- knižničný fond,
- knižnično-informačné služby,
- informačná výchova,
- informačné technológie,
- technické zabezpečenie,
- priestorové vybavenie,
- kvalifikácia školského knihovníka,
- financovanie,
- rôzne.

Tabuľka č. 1 Zoznam škôl a počet dotazníkov

Názov školy	Počet predložených dotazníkov	Počet zamietnutých dotazníkov	Počet vyplnených dotazníkov
Gymnázia	36	14	22
Stredné odborné školy	32	3	29
Združené stredné školy	10	1	9
Spolu	78	18	60

K vyplneným dotazníkom mali školskí knihovníci priložiť kópiu Výkazu o školskej knižnici, v ktorom predkladali Ústavu informácií a prognóz školstva štatistické údaje o činnosti svojej knižnice k 31. 12. 2005. Na základe uvedených štatistických údajov sme chceli získať kvantitatívny obraz o činnosti školských knižníc. Kvantitatívne ukazovatele sme chceli následne porovnať s kvalitatívnymi ukazovateľmi a tak dosiahnuť ucelenejší prehľad o stave činnosti skúmaných školských knižníc. Zo šesťdesiatich školských knižníc priložilo kópiu Výkazu o školskej knižnici k dotazníku päťdesiatpäť školských knižníc, z toho tridsaťosem školských knižníc vyplnilo všetky požadované položky a sedemnášť školských knižníc nevyplnilo väčšinu dôležitých požadovaných položiek. Päť školských knižníc nielen nepriložilo kópiu Výkazu o školskej knižnici, ale dokonca odmietlo nahliadnuť do tohto formulára. Z dôvodu nedostatočného vyplnenia štatistických formulárov sme nakoniec odstúpili od zistenia kvantitatívnej hodnoty činnosti školských knižníc.

Vyhodnotenie dotazníka

Knižničný fond

Cieľom otázok týkajúcich sa budovania katalógov a kartoték bolo zistiť, v akej forme školské knižnice sprístupňujú svojim používateľom informácie o tom, ktoré diela, ktorých autorov vlastnia, z akých odborov sústreďujú dokumenty, aké publikácie z určitých odborov alebo na určitú tému sprístupňujú (tabuľka č. 2).

Tabuľka č. 2 Knižničný fond

		Áno	Nie
1.	Dokumentografický fond (súbor sekundárnych dokumentov) tvoríte vo forme:		
a)	lístkových katalógov	28	32
b)	online katalógu	4	56
c)	kartoték	1	59
2.	Ak tvoríte kartotéky, uveďte ich názvy:		

Záznamy o dokumentovom fonde vo forme lístkových katalógov buduje 46,6 % školských knižníc, z toho v jednom prípade jedna školská knižnica má spracovanú len časť knižničného fondu. V elektronickej forme buduje záznamy len 6,6 % školských knižníc. Je potrebné uviesť, že online katalóg využívajú len školskí knihovníci, ani v jednom prípade nebol k dispozícii používateľom. Žiadne záznamy o dokumentovom fonde netvorí 56,7 % školských knižníc. Dve školské knižnice uviedli, že vedú zoznam kníh v zošite, ktorý majú k dispozícii žiaci. Dve ďalšie školské knižnice uviedli, že majú knižničný fond usporiadaný na regáloch abecedne podľa autorov, a tým naznačili, že nepovažujú za potrebné budovať katalóg buď v klasickej forme, alebo elektronickej forme.

Len jedna školská knižnica buduje kartotéku, a to kartotéku nových kníh. Niektorí školskí knihovníci si mylne zamieňali menný a vecný katalóg s kartotékou. Dokonca jeden školský knihovník na otázku „Ak tvoríte kartotéky, uveďte ich názvy.“ odpovedal: „Každý učiteľ vedie svoj zoznam vypožičaných kníh.“

Knižnično-informačné služby

Cieľom otázok týkajúcich sa knižnično-informačných služieb bolo zistiť škálu poskytovaných knižnično-informačných služieb a rozsah výpožičných hodín (tabuľka č. 3).

Tabuľka č. 3 Knižnično-informačné služby

		Áno	Nie
1.	Okrem výpožičných služieb poskytujete:		
a)	konzultačné služby	37	23
b)	referenčné služby	9	51
c)	kopírovacie služby	16	44
d)	rešeršné služby	5	55
e)	medziknižničnú výpožičnú službu	4	56
f)	prístup k vonkajším databázam	0	60
2.	Ak poskytujete prístup k vonkajším databázam, uveďte ich názvy:		
3.	Uveďte výpožičné hodiny:	Od:	Do:
a)	pondelok		
b)	utorok		
c)	streda		
d)	štvrtok		
e)	piatok		
4.	Uveďte celkový počet výpožičných hodín v týždni:		

Zo sledovaných školských knižníc 61,6 % poskytuje konzultačné služby; 14,9 % poskytuje referenčné služby; 26,6 % poskytuje kopírovacie služby; 8,3 % poskytuje rešeršné služby; 6,6 % poskytuje medziknižničné výpožičné služby. Stretli sme sa s jedným paradoxom, keď školská knižnica uviedla, že poskytuje rešeršné služby, pričom školská knižnica nevyužívala počítač s knižničným softvérom a nebola ani pripojená na internet.

Prístup k vonkajším databázam neposkytuje žiadna knižnica, a to ani v prípade, ak je školská knižnica pripojená na internet.

Kvôli nepresným údajom ohľadom výpožičných hodín sa nám nepodarilo zistiť priemerný výpožičný čas v jednotlivých dňoch v týždni. Len dvadsaťjeden školských knižníc uviedlo výpožičné hodiny, čo predstavuje 34,9 % z celkovej sledovanej vzorky školských knižníc. Z nich má šesť školských knižníc otvorené každý deň v týždni. Výpožičné hodiny v pondelok až piatok od 7.00 hodiny do 15.00 hodiny uviedla jedna školská knižnica, od 7.30 hodiny do 16.00 hodiny uviedli dve školské knižnice, od 8.00 hodiny do 16.00 hodiny uviedli ďalšie dve školské knižnice. Výpožičné hodiny v pondelok až štvrtok od 8.00 hodiny do 15.00 hodiny a v piatok od 8.00 hodiny do 11.30 hodiny uviedla jedna školská knižnica. Ďalších šesť školských knižníc má otvorenú školskú knižnicu každý deň v týždni, a to v priemere 3 hodiny 20 minút. Dvakrát do týždňa v priemere 1 hodiny má otvorenú školskú knižnicu päť školských knižníc. Dve školské knižnice majú otvorenú školskú knižnicu len v stredu, a to buď doobeda od 10.30 hodiny do 15.50 hodiny, alebo poobede od 12.00 hodiny do 16.30 hodiny. Zvyšné dve školské knižnice uviedli, že majú otvorenú školskú knižnicu raz do týždňa na 1 hodinu. Tridsaťdeväť školských knižníc najčastejšie uvádzalo, že majú otvorenú školskú knižnicu cez prestávky a v prípade potreby.

Z dôvodu uvádzania nepresných odpovedí sčasti na tretiu a štvrtú otázku, nemohli sme vypočítať ani priemerný počet výpožičných hodín v týždni. Na ilustráciu uvádzame zaznamenaný maximálny počet výpožičných hodín v týždni, a to 47 hodín 30 minút a minimálny počet výpožičných hodín v týždni, a to 45 minút.

Informačná výchova

Cieľom otázok týkajúcich sa informačnej výchovy bolo zistiť, v akej forme ju realizujú školskí knihovníci, v rámci ktorých vyučujúcich predmetov, či spolupracujú pri jej realizácii s pedagógmi a či majú vypracovaný program (plán) informačnej výchovy pre jednotlivé ročníky, prípadne jednotlivé vyučovacie predmety a či je schválený vedením školy (tabuľka č. 4).

Tabuľka č. 4 Informačná výchova

		Áno	Nie
1.	Informačnú výchovu realizujete:		
a)	v spolupráci s pedagógom vo vyučovaní jednotlivých predmetov	28	32
b)	v spolupráci s pedagógom v rámci vyučovacej hodiny v knižnici	16	44
c)	vo forme exkurzie žiakov a študentov v školskej knižnici	22	38
d)	vo forme exkurzie žiakov a študentov v inom type knižnice:		
	Univerzitná knižnica v Bratislave	16	44
	vedecké knižnice	3	57
	verejné knižnice	9	51
2.	Ak realizujete informačnú výchovu v spolupráci s pedagógom vo vyučovaní jednotlivých predmetov, uveďte názvy jednotlivých predmetov:		
3.	Ak realizujete informačnú výchovu v spolupráci s pedagógom v rámci vyučovacej hodiny v knižnici, uveďte názvy jednotlivých predmetov:		
4.	Máte vypracovaný program (plán) informačnej výchovy pre jednotlivé ročníky, prípadne jednotlivé predmety:	8	52
5.	Ak máte vypracovaný program (plán) informačnej výchovy je schválený vedením školy:	8	52

Informačnú výchovu v spolupráci s pedagógom vo vyučovaní jednotlivých predmetov realizuje len 46,6 % školských knižníc. Ešte menší počet školských knižníc (26,6 %) realizuje informačnú výchovu v spolupráci s pedagógom v rámci vyučovacej hodiny v knižnici. Zvlášť znepokojujúce je zistenie, že len 36,6 % školských knižníc realizuje informačnú výchovu vo forme exkurzie žiakov a študentov v školskej knižnici. Takisto sme na základe kvantitatívnych ukazovateľov zistili, že školské knižnice v minimálnej miere realizujú informačnú výchovu vo forme exkurzie žiakov a študentov v inom type knižnice. Exkurziu v Univerzitnej knižnici zorganizovalo 26,6 % školských knižníc, vo vedeckých knižniciach 4,9 % školských knižníc a vo verejných knižniciach 14,9 % školských knižníc.

Školské knižnice realizovali informačnú výchovu v spolupráci s pedagógom vo vyučovaní nasledujúcich predmetov: slovenský jazyk a literatúra (dvadsaťjeden školských knižníc), informatika (päť školských knižníc), anglický jazyk (štyri školské knižnice),

spoločenskovedné predmety (štyri školské knižnice), odborné predmety (tri školské knižnice) a maďarský jazyk (jedna školská knižnica).

Informačnú výchovu v spolupráci s pedagógom v rámci vyučovacej hodiny v školskej knižnici realizovali v predmete slovenský jazyk a literatúra (päť školských knižníc), anglický jazyk (jedna školská knižnica) a dejepis (jedna školská knižnica).

13,3 % školských knižníc uviedlo, že má vypracovaný program (plán) informačnej výchovy pre jednotlivé ročníky, prípadne jednotlivé predmety.

Ten istý počet školských knižníc (13,3 %) uviedol, že vypracovaný program (plán) informačnej výchovy má schválený vedením školy.

Pri spracovávaní výsledkov sme zistili, že dve školské knižnice, ktoré uviedli, že majú vypracovaný a zároveň aj schválený vedením školy program (plán) informačnej výchovy, v ročnom Výkaze o knižnici vykazovali len jednu akciu informačnej výchovy. Otázkou zostáva, do akej miery majú vypracovaný program (plán) informačnej výchovy a či ich kladné odpovede sú pravdivé.

Informačné technológie

Cieľom otázok týkajúcich sa informačných technológií bolo zistiť stupeň informatizácie v školských knižniciach. Otázky boli zamerané na zistenie informatizácie konkrétnych vnútorných knižničných procesov, získanie prehľadu o aplikácii jednotlivých knižničných softvérov, pripojení do siete internet a zabezpečení čo najúplnejšieho informovania o činnosti školskej knižnice prostredníctvom webových stránok školy (tabuľka č. 5).

Tabuľka č. 5 Informačné technológie

		Áno	Nie
1.	Realizujete informatizáciu vnútorných knižničných procesov:	8	52
2.	Ak realizujete informatizáciu knižnice, označte konkrétne moduly:		
a)	akvizícia	5	55
b)	katalogizácia	8	52
c)	výpožičky	6	54
d)	správa seriálov	1	59
e)	revízia	3	57
f)	medziknižničná výpožičná služba	0	60
g)	OPAC (verejne prístupný online katalóg)	1	59
3.	Uveďte názov knižničného softvéru:		
4.	Je pripojená školská knižnica na internet školy:	10	50
5.	Sú informácie o školskej knižnici (stručná charakteristika knižnice, knižničného fondu, knižnično-informačných služieb, online katalóg, výpožičné hodiny a podobne) umiestnené na webovej stránke školy:	18	42

Na základe spracovaných údajov sme zistili, že len 13,3 % školských knižníc realizuje informatizáciu knižničných procesov. Modul akvizícia využíva 8,3 % školských knižníc, modul katalogizácia 13,3 % školských knižníc, modul výpožičky 9,9 % školských knižníc, modul správa seriálov 1,6 % školských knižníc, modul revízia 4,9 % školských knižníc,

modul medziknižničná výpožičná služba 0 % školských knižníc a modul OPAC (verejne prístupný online katalóg) 1,6 % školských knižníc.

Všetkých osem školských knižníc, ktoré kladne odpovedali na otázku, či realizujú informatizáciu vnútorných knižničných procesov, využívalo rôznorodé knižničné softvéry alebo „kancelárske“ softvéry. Uviedli názvy týchto softvérov: Libris, CDS ISIS, GJH Library, Dawinci, WINNEBAGO SPECTRUM 5, PeKo – Doklady, aScAgenda.

Na internet školy je pripojených 16,6 % školských knižníc a z nich len 8,3 % poskytuje v skutočnosti rešeršné služby.

29,9 % školských knižníc uviedlo, že informácie o školskej knižnici sú umiestnené na webovej stránke školy. Pri samotnom spracovaní uvedených údajov sme si dodatočne overili ich pravdivosť. Zistili sme, že v skutočnosti len štyri školské knižnice (6,6 %) majú umiestnené informácie o svojej školskej knižnici na webovej stránke školy. Z týchto štyroch školských knižníc majú dve školské knižnice uvedené informácie pod linkom Školská knižnica. Prvá z nich má uvedený profil literatúry a zoznam odoberaných časopisov, druhá z nich má uvedený knižničný a výpožičný poriadok. Ďalšie dve školské knižnice síce majú umiestnený na webovej stránke link Knižnica, ale po kliknutí naň sa objaví len veta: „V programe aScAgenda v module Knižnica nemáte zatiaľ zadané žiadne knihy. Keď ich zadáte, objavia sa na tejto stránke.“ Predpokladáme, že školské knižnice sa pripravujú na katalogizáciu, prípadne rekatalogizáciu a považovali za dôležité oboznámiť svojich používateľov s touto skutočnosťou. Nepravdivý údaj, že informácie o školskej knižnici sú súčasťou webovej stránky školy, uviedlo štrnásť školských knižníc (23,3 %). Zo spomínaných školských knižníc neuviedli webovú stránku tri školské knižnice. Oveľa zarážajúce je, že **šesť školských knižníc** zo štyridsiatich dvoch školských knižníc **nevedelo, či má umiestnené informácie o školskej knižnici na webovej stránke školy.**

Technické zabezpečenie

Cieľom otázok týkajúcich sa technického zabezpečenia bolo zistiť vybavenie školských knižníc prístrojmi, využívanie ktorých je predpokladom poskytovania kvalitnejších a úplnejších knižnično-informačných služieb (tabuľka č. 6).

Tabuľka č. 6 Technické zabezpečenie

	Knižnica vlastní:	Áno	Nie
a)	kopírovací stroj	15	45
b)	dataprojektor	8	52
c)	cédeprehrávač	6	54
d)	dévedéprehrávač	5	55
e)	skener	3	57
f)	televízor	6	54
g)	videotechniku	6	54
h)	premietacie plátno	4	56
i)	iné technické zariadenie (uveďte názov):		

Kopírovací stroj vlastní 24,9 % školských knižníc. Dataprojektor vlastní 12,8 % školských knižníc. Cédeprehrávač vlastní 9,6 % školských knižníc. Dévedéprehrávač vlastní 8,3 % školských knižníc. Skener vlastní 4,8 % školských knižníc. Televízor vlastní 9,6 % školských knižníc. Videotechniku vlastní takisto 9,6 % školských knižníc. Premietacie plátno vlastní 6,4 % školských knižníc. Z iných technických zariadení vlastní počítač 12,8 % školských knižníc, tlačiareň 3,2 % školských knižníc, meotar a kameru 1,6 % školských knižníc, laminovací stroj 3,2 %. Najlepšie technické zabezpečenie mali dve školské knižnice na súkromných stredných školách. Až na dataprojektor, ktorý nevlastnila jedna školská knižnica, mali zakúpené všetky uvedené prístroje.

Priestorové vybavenie

Cieľom otázok týkajúcich sa priestorového vybavenia bolo zistiť umiestnenie školských knižníc v priestoroch školy a ich začlenenie do orientačného systému školy (tabuľka č. 7).

Tabuľka č. 7 Priestorové vybavenie

		Áno	Nie
1.	Knižnica je umiestnená:		
a)	v priestoroch pre ňu osobitne určených	42	18
b)	ako súčasť triedy bežnej výučby	6	54
c)	ako súčasť kabinetu	14	46
d)	v iných priestoroch (uveďte názov priestorov):		
2.	Informácie o školskej knižnici sú súčasťou orientačného systému školy (tabuľka pri vstupe, šípka a podobne):	24	36

Len 67,2 % školských knižníc je umiestnených v priestoroch pre ňu osobitne určených. Ešte 9,6 % školských knižníc je umiestnených v triedach bežnej výučby. Priam ohromujúce bolo zistenie, že až 22,4 % školských knižníc je umiestnených v kabinetoch. Zaujímavé bolo zistenie, že síce jedna školská knižnica je umiestnená v sklade, ale informácie o školskej knižnici sú súčasťou orientačného systému školy.

38,4 % školských knižníc uviedlo, že informácie o školskej knižnici sú súčasťou orientačného systému školy.

Kvalifikácia školského knihovníka

Cieľom otázok týkajúcich sa kvalifikácie školských knihovníkov bolo zistiť stupeň odborného vzdelania školských knihovníkov, ich záujem o ďalšie formy vzdelávania a dĺžku ich funkčného zaradenia ako školského knihovníka (tabuľka č. 8).

Tabuľka č. 8 Kvalifikácia školského knihovníka

		Áno	Nie
1.	Funkciu školského knihovníka vykonávate ako:		
a)	zamestnanec so stredoškolským odborným knihovníckym vzdelaním	2	58
b)	zamestnanec s vysokoškolským odborným knihovníckym vzdelaním	1	59
c)	zamestnanec školy so stredoškolským vzdelaním, ktorý absolvoval základný knihovnícky kurz	2	58
d)	zamestnanec školy s vysokoškolským vzdelaním, ktorý absolvoval nejakú formu odborného knihovníckeho vzdelávania (kurz, priebežne vzdelávanie, špecializačné inovačné štúdium a podobne)	5	55
e)	zamestnanec školy so stredoškolským vzdelaním (bez odborného knihovníckeho vzdelania)	6	54
f)	zamestnanec školy len s vysokoškolským vzdelaním (bez odborného knihovníckeho vzdelania)	44	16
2.	Máte záujem o základný knihovnícky kurz:	22	38
3.	Máte záujem o odborné knihovnícke vzdelávanie vo forme:		
a)	priebežného vzdelávania	20	40
b)	špecializačného inovačného štúdia	4	56
4.	Uved'te, ako dlho vykonávate funkciu školského knihovníka:		

Funkciu školského knihovníka so stredoškolským odborným knihovníckym vzdelaním vykonáva 3,2 % školských knihovníkov. Len jeden školský knihovník (1,6 %) má vysokoškolské odborné knihovnícke vzdelanie. 3,2 % školských knihovníkov so stredoškolským vzdelaním absolvovalo základný knihovnícky kurz. 8,3 % školských knihovníkov s vysokoškolským vzdelaním absolvovalo nejakú formu odborného knihovníckeho vzdelávania (kurz, priebežne vzdelávanie, špecializačné inovačné štúdium a podobne). 9,6 % školských knihovníkov so stredoškolským vzdelaním je bez odborného knihovníckeho vzdelania. Až 70,4 % školských knihovníkov s vysokoškolským vzdelaním neabsolvovalo žiadnu formu odborného knihovníckeho vzdelávania.

Zo šesťdesiatich školských knihovníkov 35,2 % prejavilo záujem o základný knihovnícky kurz.

O niečo menší záujem prejavili školskí knihovníci o odborné vzdelávanie vo forme priebežného vzdelávania, a to 33,3 % školských knihovníkov. Najmenší záujem prejavili o formu špecializačného inovačného štúdia, len 6,4 % školských knihovníkov. Pri spracovávaní údajov v tejto časti sme postrehli niekoľko paradoxov v súvislosti so záujmom o zvyšovanie odbornej knihovníckej kvalifikácie a počtom rokov vo funkcii školského knihovníka. Čím kratšie školský knihovník vykonával funkciu školského knihovníka, tým viac prejavoval záujem o zvyšovanie odbornej knihovníckej kvalifikácie. Zvlášť zarážajúce bolo zistenie, že zo štyridsiatich štyroch školských knihovníkov s vysokoškolským vzdelaním, bez odborného knihovníckeho vzdelania, až štrnásť školských knihovníkov neprejavilo záujem ani o absolvovanie základného knihovníckeho kurzu a ani o odborné knihovnícke vzdelávanie vo forme priebežného vzdelávania či špecializačného vzdelávania.

Funkciu školského knihovníka vykonávajú v priemere päť rokov a dvoch mesiacov. Minimálne ju vykonáva jeden školský knihovník, a to šesť mesiacov. Maximálne ju vykonáva tiež jeden školský knihovník, a to v dĺžke dvadsiatich rokov.

Financovanie

Cieľom otázok týkajúcich sa financovania školských knižníc bolo zistiť spôsob ich financovania a lehoty poskytovania finančných prostriedkov z rozpočtu školy na ich činnosť (tabuľka č. 9).

Tabuľka č. 9 Financovanie

		Áno	Nie
1.	Financovanie knižnice sa realizuje:		
a)	z rozpočtu školy	43	17
b)	z doplnkových zdrojov:		
	prostriedky získané vlastnou činnosťou (napríklad poplatky za špeciálne služby)	2	58
	dobrovoľné príspevky rodičov	27	33
	príspevky sponzorov	25	35
	príspevky z grantov	4	56
2.	Finančné prostriedky dostávajú:		
a)	pravidelne na začiatku kalendárneho roka	8	52
b)	nepravidelne (uved'te časový limit):		

Z rozpočtu školy dostáva finančné prostriedky na svoju činnosť len 68,8 % školských knižníc. Financovanie z doplnkových zdrojov vo forme finančných prostriedkov získaných vlastnou činnosťou realizuje 3,2 % školských knižníc. Dobrovoľné finančné príspevky od rodičov využíva na financovanie svojej činnosti 43,2 % školských knižníc. Pomocou finančných príspevkov od sponzorov realizuje financovanie školskej knižnice 41,6 % školských knižníc. Pričom ako sponzori vystupujú komerčné firmy pôsobiace v odbore, na aký je zameraná daná škola. 6,4 % školských knižníc využilo na financovanie svojej činnosti finančné príspevky z grantov.

Finančné prostriedky dostáva pravidelne na začiatku kalendárneho roka len 12,8 % školských knižníc. Zvyšných 87,2 % školských knižníc dostáva peniaze nepravidelne. Pováčšine všetky uvádzali, že ich dostávajú: „*keď sú peniaze, podľa potreby, podľa požiadavky*“. Na konci kalendárneho roka alebo na začiatku školského roka dostávajú finančné prostriedky dve školské knižnice. Len jedna školská knižnica dostáva finančné prostriedky raz za mesiac.

Rôzne

Prvým cieľom otázok uvedených v tejto oblasti bolo zistiť využívanie prístupu školských knihovníkov na webovú stránku Slovenskej pedagogickej knižnice v časti Školské knižnice a ich oboznamovanie sa so zverejnenými metodickými materiálmi (tabuľka č. 10). Druhým cieľom bolo oboznámiť sa s ich konkrétnymi problémami a návrhmi na skvalitnenie ich knižničnej práce.

Tabuľka č. 10 Rôzne

		Áno	Nie
1.	Navštevujete webovú stránku Slovenskej pedagogickej knižnice v časti Školské knižnice:	10	50
2.	Oboznamujete sa so znením všetkých dokumentov, ktoré sú uvedené v časti Školské knižnice:	7	53
3.	Využívate pri svojej práci metodický materiál Model školskej knižnice, ktorý schválilo Ministerstvo školstva Slovenskej republiky:	6	54
4.	Uved'te konkrétne problémy vo Vašej knižničnej práci:		
5.	Uved'te konkrétne návrhy na skvalitnenie Vašej knižničnej práce:		

Len 16,6 % školských knihovníkov navštevuje webovú stránku Slovenskej pedagogickej knižnice.

So znením umiestnených dokumentov sa oboznamuje 11,6 % školských knihovníkov, to znamená, že zo šesťdesiatich školských knihovníkov len sedem školských knihovníkov študuje umiestnené texty.

Priam zarážajúce je ďalšie zistenie, že pri svojej práci využíva metodický materiál Model školskej knižnice šesť školských knihovníkov (9,9 %).

Školskí knihovníci ako konkrétne problémy uvádzali: „nedostatok financií, priestorové vybavenie, technické vybavenie, chýba knižničný softvér, zastaraná literatúra, nedostatok nových kníh, problémy so spracovaním odbornej literatúry, problém s vyradovaním kníh, chýba pripojenie školskej knižnice na internet, žiaden odber periodík, výpožičné hodiny, chýba knihovnícke vzdelanie, chýba odborná prax, nedostatok času na prácu v knižnici, slabé finančné ohodnotenie práce školského knihovníka, potreba profesionálneho knihovníka“.

Školskí knihovníci uviedli nasledujúce návrhy na skvalitnenie ich knižničnej práce: „dostávať viac finančných prostriedkov na činnosť školskej knižnice, nákup novej literatúry, uskutočniť revíziu knižničného fondu, rozšíriť výpožičné hodiny, vybaviť školskú knižnicu technickým zariadením, zakúpiť knižničný softvér, pripojiť knižnicu na internet, získať nové priestory pre knižnicu, vytvoriť študovňu, mať viac času na prácu v knižnici, môcť sa odborne vzdelávať, prijať profesionálneho knihovníka do školskej knižnice, finančne ohodnotiť prácu školského knihovníka, môcť realizovať vyučovacie hodiny v školskej knižnici“.

Niektorí školskí knihovníci uviedli len problémy vo svojej práci, neuviedli už návrhy na ich odstránenie alebo skvalitnenie svojej knižničnej práce. Trinásť školských knihovníkov neuviedlo ani problémy ani návrhy.

Záver

Táto čiastočná analýza kvalitatívnych ukazovateľov činnosti školských knižníc, vytvorená na základe vyplnených dotazníkov, poskytuje prvý kvalitatívne komplexnejší obraz o stave školských knižníc a poukazuje na najzákladnejšie potreby školských knihovníkov pri riešení otázok skvalitnenia ich knižničnej práce. Aj keď skúmanú vzorku tvorilo len 60 školských

knižníc na stredných školách v Bratislave, môžeme predpokladať, že tieto kvalitatívne ukazovatele sú dostatočné pre určenie súčasnej úrovne činnosti školských knižníc v Slovenskej republike.

Približne pre 46 % školských knižníc nepredstavuje budovanie ich dokumentografického fondu kľúčovú hodnotu pre informovanie svojich používateľov o evidencii primárnych dokumentov zaradených do ich knižničných fondov a sprostredkovanie im prístupu k informáciám v nich obsiahnutých. Vzhľadom na skutočnosť, že školské knižnice neplnia jednu zo základných knižnično-informačných služieb, a to poskytovanie relevantných informácií, odporúčame školským knižniciam, aby pristúpili k budovaniu buď klasických katalógov, alebo elektronických katalógov.

Až 65 % školských knižníc nemá pevne stanovené výpožičné hodiny. Knižnično-informačné služby poskytujú nepravidelne. Z dôvodu systematického poskytovania knižnično-informačných služieb, odporúčame školským knižniciam, aby čo najskôr určili výpožičné hodiny v konkrétne dni v týždni a zároveň, aby túto informáciu umiestnili na dverách svojich školských knižníc a webových stránkach svojich škôl.

Všeobecne môžeme konštatovať, že školské knižnice neprejavujú veľkú aktivitu pri realizácii informačnej výchovy, či už v spolupráci s pedagógmi, alebo ako samotní organizátori. Približne 63 % školských knižníc nezorganizovalo ani jednu exkurziu pre žiakov svojich škôl. Je potrebné, aby si školské knižnice uvedomili, že realizovanie informačnej výchovy im ukladá článok 3 odsek 2 Smernice č. 8/2006-R o činnosti školských knižníc. Navrhujeme školským knižniciam, aby pri realizácii informačnej výchovy využívali metodickú príručku (SAKÁLOVÁ, Elena – MATTHAEIDESOVÁ, Marta: Práca s informáciami vo vyučovaní na základných a stredných školách. In: *Školské knižnice*, 1997, č. 132 – 133, s. 20 – 117.), ktorú vydal Ústav informácií a prognóz školstva spolu so Slovenskou pedagogickou knižnicou.

Oblasť technologického, technického, priestorového a finančného zabezpečenia školských knižníc je na nízkej úrovni. Dôvodom skutkového stavu je nedostatok finančných prostriedkov vyčlenených z rozpočtov škôl na činnosť školských knižníc a takisto aj slabá angažovanosť školských knižníc pri získavaní finančných prostriedkov z doplnkových zdrojov. Napríklad len 10 % školských knižníc sa zapojilo do programu pre financovanie rozvojových projektov školských knižníc „Elektronizácia a revitalizácia školských knižníc 2006“, ktorý realizovalo Ministerstvo školstva Slovenskej republiky v mesiacoch máj až september 2006. Odporúčame väčšiu zaangažovanosť školských knihovníkov a získanie pre spoluprácu riaditeľov škôl, ktorí v zmysle platnej legislatívy zodpovedajú za technologické, technické, priestorové a finančné zabezpečenie školských knižníc. Bolo by potrebné, aby školskí knihovníci predkladali riaditeľom škôl koncepčné zámery rozvoja školských knižníc a aby im riaditelia škôl pravidelne na začiatku kalendárneho roka vyčlenili dostatočné množstvo finančných prostriedkov na realizáciu spomínaného koncepčného zámeru.

Približne 83 % zamestnancov bez odborného knihovníckeho vzdelania, so stredoškolským alebo s vysokoškolským vzdelaním, vykonáva funkciu školského knihovníka. Školskí knihovníci nie sú motivovaní zvyšovať si odbornú kvalifikáciu, pretože dosiahnutý stupeň odborného knihovníckeho vzdelania sa pri ich finančnom ohodnotení neberie do úvahy. Vzhľadom na túto skutočnosť odporúčame riaditeľom škôl, aby úsilie školských knihovníkov získať odborné knihovnícke vzdelanie bolo finančne ohodnotené.

Na základe oboznámenia sa s návrhmi školských knihovníkov na skvalitnenie ich knižničnej práce môžeme skonštatovať, že niektoré svoje návrhy sú schopní zrealizovať bez pomoci druhých ľudí či organizácií. Napríklad uskutočniť revíziu knižničného fondu, rozšíriť výpožičné hodiny, realizovať vyučovacie hodiny v školskej knižnici. Ďalšie návrhy odporúčame prerokovať s riaditeľmi škôl na základe vypracovaného koncepčného zámeru rozvoja školských knižníc. Takisto odporúčame školským knihovníkom vo väčšej miere využívať prístup na webovú stránku Slovenskej pedagogickej knižnice v časti Školské knižnice, oboznamovať sa so znením metodických materiálov, žiadať o odborné poradenstvo, prípadne požadovať metodickú návštevu. Ostatné návrhy, ako napríklad finančne ohodnotiť prácu školského knihovníka, navrátiť mu profesijný status, sa môžu realizovať až na úrovni Ministerstva školstva Slovenskej republiky. Samotné ministerstvo má záujem riešiť aj problémy školských knihovníkov, pamätá na nich v rozpracovanej koncepcii profesijného rozvoja učiteľov v kariérnom systéme, ako aj v iných aktivitách na podporu rozvoja školských knižníc.

Príloha č. 4 Vyhodnotenie 2. ročníka „Súťaže o najzaujímavejšie podujatie školskej knižnice“ k Medzinárodnému dňu školských knižníc
23. októbra 2006

**Vyhodnotenie 2. ročníka
„Súťaže o najzaujímavejšie podujatie školskej knižnice“
k Medzinárodnému dňu školských knižníc
23. októbra 2006**

Dňa 6. októbra 2006 vyhlásila Slovenská pedagogická knižnica v Bratislave 2. ročník „Súťaže o najzaujímavejšie podujatie školskej knižnice“ k Medzinárodnému dňu školských knižníc 23. októbra 2006 na tému **Čítanie. Poznávanie. Konanie.**

Osobnú záštitu nad súťažou prevzal podpredseda vlády a minister školstva Slovenskej republiky Ján Mikolaj. Súťaž podporila aj Slovenská asociácia knižníc.

Propagácia súťaže

Súťaž propagovali Ministerstvo školstva Slovenskej republiky a Slovenská pedagogická knižnica prostredníctvom webových stránok. Na žiadosť Slovenskej pedagogickej knižnice ju propagovali aj krajské školské úrady, metodicko-pedagogické centrá, printové a elektronické médiá.

Priebeh súťaže

Cieľom súťaže bolo, aby **školská knižnica zorganizovala podujatie k Medzinárodnému dňu školských knižníc dňa 23. októbra 2006.** Stručný popis tohto podujatia mala zaslať poštou najneskoršie do 31. októbra 2006 na adresu Slovenskej pedagogickej knižnice, Hálova 6, 851 01 Bratislava 5 (stačila poštová pečiatka z 31. októbra 2006) spolu s údajmi (názov a sídlo školy, meno školského knihovníka, počet účastníkov, hodnotenie podujatia vedením školy a žiakmi školy).

Vyhodnotenie súťaže

Do súťaže sa prihlásilo **201 školských knižníc**, z toho **162** školských knižníc na základných školách a **39** školských knižníc na stredných školách.

Odborná komisia **nehodnotila podujatie** 22 školským knižniciam, z toho 17 školským knižniciam na základných školách a 5 školským knižniciam na stredných školách. Dôvodom vyradenia z hodnotiaceho kola boli formálne chyby (odoslanie popisu podujatia po uzatvorení súťaže, nezaslanie popisu podujatia v tlačenej forme, nedodržanie termínu podujatia – 23. október 2006, nezrovnalosť v uvedení dátumu uskutočneného podujatia).

Do hodnotiaceho kola súťaže postúpilo **179 školských knižníc**, z toho **145** školských knižníc na základných školách a **34** školských knižníc na stredných školách.

Odborná komisia, zložená zo zástupcu Ministerstva školstva Slovenskej republiky, zástupcu Slovenskej asociácie knižníc, zo zástupcov vyhlasovateľa súťaže a knižníc, hodnotila každé podujatie v troch kategóriách.

V kategórií A sa hodnotilo, či bolo **podujatie v súlade s témou Čítanie. Poznávanie. Konanie**, a to hodnotiacimi známkami v škále od 10 bodov po 0 bodov.

V kategórií B sa hodnotila **originalita a vtipnosť realizovaného podujatia**, a to hodnotiacimi známami v škále od 10 bodov po 0 bodov.

V kategórií C sa hodnotila **úroveň popisu podujatia po formálnej stránke – úplnosť údajov** (názov a sídlo školy, meno školského knihovníka, počet účastníkov, hodnotenie podujatia vedením školy a žiakmi školy), a to hodnotiacimi známami v škále od 10 bodov po 0 bodov.

Po sčítaní bodov udelených jednotlivými členmi odbornej komisie bolo určené výsledné poradie.

Cena súťaže

Odborná komisia udelila **jedno prvé miesto** s finančnou odmenou **30 000 Sk**, **dve druhé miesta** s finančnou odmenou po **20 000 Sk**, **štyri tretie miesta** s finančnou odmenou po **15 000 Sk** a **jedno štvrté miesto** s finančnou odmenou **10 000 Sk**.

Vítazi súťaže

1. miesto – Základná škola, Skýcov – 150 bodov

(Zorganizovali medzinárodný chat a videochat medzi žiakmi 2. stupňa svojej školy a žiakmi College Paula Eluarda Paris pod názvom „Kniha bez hraníc“. Pre žiakov 1. a 2. ročníka zorganizovali podujatie pod názvom „Leporelo“, pre žiakov 2. stupňa pripravili podujatie „Mladí autori“ a sprístupnili školskú knižnicu aj pre občanov svojej komunity.)

2. miesto – Základná škola, Turzovka – Bukovina – 148 bodov

(Zorganizovali viacero aktivít, napríklad „Hrá na písničkách“, „Čítanie a ilustrácia“, „Drotári“, „Beseda so spisovateľom – Antonom Pajonkom“, „Inscenovaná rozprávka“, „Deň otvorených dverí“ a iné.)

2. miesto – Základná škola, Topoľčany – 147 bodov

(Zorganizovali podujatie pod názvom „Po stopách knihy“, v rámci ktorého si napríklad urobili vychádzku po stopách topoľčianskych knižných hrdinov, navštívili tlačiareň Tristanpress a žiaci kreslili vlastné zážitky z celého dňa.)

3. miesto – Základná škola, Kežmarok – 146 bodov

(Zorganizovali integrované vyučovanie na tému „Kniha“ pre žiakov školy a ich rodičov.)

3. miesto – Základná škola s materskou školou, Lomné – 143 bodov

(Zorganizovali podujatie pod názvom „Čítanie je radosť“, v rámci ktorého navštívili obecnú knižnicu, putovnú knižnicu – bibliobus a v školskej knižnici okrem iného pripravili dramatizáciu rozprávky „Červená čiapočka“ a súťaž v rýchlom čítaní.)

3. miesto – Základná škola s materskou školou, Vrbovce – 140 bodov

(Zorganizovali celodenné podujatie pod názvom „Malí a veľkí, poďte si s knihou splniť sen. Čítať si, poznávať a zistiť, že kniha najlepším priateľom je.“, v rámci ktorého pripravili aktivity pre žiakov školy a ich rodičov, napríklad prezentácia rozprávok v kostýmoch rozprávkových bytostí, ilustrovanie rozprávok, hra na básnikov a iné.)

3. miesto – Základná škola, Čaklov – 140 bodov

(Zorganizovali podujatie s názvom „Deň v rozprávke“ pre žiakov školy a ich rodičov, v rámci ktorého napríklad besedovali so spisovateľkou Ruženou Anďalovou, pripravili dramatizáciu rozprávky Šípková Ruženka, zhotovili leporelo a zúčastnili sa súťaže v rétorike.)

4. miesto – Základná škola s materskou školou, Kolačkov – 137 bodov

(Zorganizovali podujatie pod názvom „Kľúčikom otvárame ríšu detských kníh“, v rámci ktorého si žiaci vyskúšali rolu spisovateľa, ilustrátora, či predajcu kníh.)

Zvláštne ocenenie

Pri vyhlásení súťaže venovala Slovenská asociácia knižníc víťazom súťaže **knihy** podľa vlastného výberu **v hodnote 10 000 korún**.

Po vyhodnení súťaže Slovenská asociácia knižníc zvláštne ocenenie venovala **Základnej škole z Dolnej Súče** za zorganizovanie podujatia pod názvom „Popoludnie s kamarátkou knižkou“ pre žiakov školy a ich rodičov.

Hodnotiaca tabuľka

Poradové číslo	Číslo podujatia	Názov a sídlo školy	Počet bodov	Poznámka
1.	52.	Základná škola Školská 299 951 85 Skýcov	150	
2.	55.	Základná škola 023 54 Turzovka - Bukovina č. p. 305	148	
2.	17.	Základná škola Škultétyho 11 955 01 Topoľčany	147	
3.	19.	Základná škola Ul. Dr. Daniela Fischera 2 060 01 Kežmarok	146	
3.	130.	Základná škola s materskou školou 090 33 Lomné 74	143	
3.	13.	Základná škola s materskou školou Hurbanov rad 147 906 06 Vrbovce	140	
3.	181.	Základná škola 094 35 Čaklov 495	140	
4.	18.	Základná škola s materskou školou 065 11 Kolačkov	137	
5.	188.	Základná škola 913 32 Dolná Súča 252	136	
6.	60.	Základná škola Rozkvet 2047 017 01 Považská Bystrica	132	
7.	186.	Základná škola 018 57 Mikušovce 16	131	

Poradové číslo	Číslo podujatia	Názov a sídlo školy	Počet bodov	Poznámka
8.	78.	Základná škola M. R. Štefánika 2007 022 01 Čadca - Žarec	130	
9.	53.	Základná škola s materskou školou Vitanová 027 12 Liesek	129	
9.	161.	Základná škola s materskou školou Vývojová 228 851 10 Bratislava	129	
10.	182.	Základná škola s materskou školou 072 03 Rakovec nad Ondavou	128	
10.	189.	Základná škola Pribinova 1 953 01 Zlaté Moravce	128	
11.	3.	Základná škola a Gymnázium Tilgnerova 14 841 05 Bratislava IV	127	
11.	129.	Základná škola E. A. Cernana 023 55 Vysoká nad Kysucou	127	
12.	57.	Základná škola Meďnanská 514/5 019 01 Ilava	124	
13.	43.	Základná škola Bernolákova 1061 093 80 Vranov nad Topľou	123	
14.	117.	Základná škola Námestie sv. Ignáca 31 920 41 Leopoldov	122	
14.	141.	Základná škola Školská 2 908 51 Holíč	122	
14.	178.	Spojená škola s org. zl. Stredná poľnohospodárska škola a Obchodná akadémia Stojan 1 052 01 Spišská Nová Ves	122	
15.	48.	Obchodná akadémia Kukučínova 2 917 29 Trnava	121	
16.	165.	Základná škola Mukačevská 1 080 01 Prešov	120	
17.	16.	Stredná priemyselná škola strojnícka Duklianska 1 081 04 Prešov	119	
18.	152.	Základná škola 065 11 Nová Ľubovňa 493	118	

Poradové číslo	Číslo podujatia	Názov a sídlo školy	Počet bodov	Poznámka
19.	162.	Základná škola 941 32 Semerovo 110	117	
19.	193.	Základná škola 935 85 Demandice 131	117	
20.	185.	Gymnázium Dukelská 30 087 20 Giraltovce	115	
20.	192.	Základná škola 951 14 Poľný Kesov 70	115	
21.	27.	Základná škola Ul. T. J. Moussona 4 071 01 Michalovce	113	
21.	42.	Gymnázium Školská 7 052 01 Spišská Nová Ves	113	
22.	85.	Základná škola 020 62 Horovce 79	112	
22.	133.	Združená stredná škola poľnohospod. 018 52 Pruské	112	
22.	169.	Základná škola Kráľovohoľská 413 976 71 Šumiac	112	
22.	191.	Základná škola Školská 558/1 094 14 Sečovská Polianka	112	
23.	171.	Základná škola Rázusova 2260 022 01 Čadca	111	
23.	198.	Základná škola s materskou školou 065 48 Šarišské Jastrabie	111	
24.	47.	Základná škola Tatranská ul. 10 974 11 Banská Bystrica	110	
24.	69.	Základná škola Hlavná 191 951 23 Lukačovce	110	
24.	74.	Základná škola Kornela Mahra 11 917 08 Trnava	110	
24.	79.	Základná škola Mlynská 697/7 091 01 Stropkov	110	
25.	15.	Mestská základná škola Lipová ul. 2 015 01 Rajec	109	
25.	38.	Odborné učilište, Praktická škola Nábrežie J. Kalinčiaka 4 971 01 Prievidza	109	

Poradové číslo	Číslo podujatia	Názov a sídlo školy	Počet bodov	Poznámka
25.	135.	Špeciálna základná škola Tehelná 3 082 71 Lipany	109	
25.	139.	Základná škola Malonecpalská 37 971 01 Prievidza	109	
25.	156.	Základná škola s materskou školou 913 05 Ivanovce	109	
26.	140.	Základná škola Komenského 21 946 51 Nesvady	108	
26.	164.	Základná škola Československej armády 15 045 01 Moldava nad Bodvou	108	
27.	143.	Špeciálna základná škola 082 22 Ostrovany 11	107	
27.	151.	Základná škola Sitnianska 32 974 11 Banská Bystrica	107	
27.	172.	Základná škola sv. Vincenta 934 05 Levice	107	
28.	28.	Základná škola Štefana Závodníka 018 22 Pružina 408	106	
28.	56.	Základná škola J. G. Tajovského 1 903 01 Senec	106	
29.	68.	Základná škola s materskou školou 919 01 Suchá nad Parnou 55	105	
30.	122.	Základná škola Rudolfa Dilonga Hviezdoslavova 823/7 028 01 Trstená	104	
30.	153.	Základná škola Komenského 7 050 01 Revúca	104	
31.	14.	Základná škola Hviezdoslavova 822/8 028 01 Trstená	103	
31	45.	Základná škola s materskou školou 919 33 Trakovice 10	103	
32.	4.	Základná škola Farská lúka 64/A 986 01 Fiľakovo	102	
32.	150.	Stredné odborné učilište pôšt a telekomunikácií Trieda SNP 104 040 01 Košice	102	

Poradové číslo	Číslo podujatia	Názov a sídlo školy	Počet bodov	Poznámka
33.	54.	Základná škola Vajanského 47 984 01 Lučenec	101	
33.	158.	Základná škola Pankúchova 4 851 04 Bratislava	101	
34.	49.	Gymnázium Jána Hollého 9 917 01 Trnava	100	
34.	87.	SOU pre zrakovo postihnutú mládež internátne Nám. Štefana Kluberta 1 054 01 Levoča	100	
34.	123.	Základná škola s materskou školou 067 11 Nižné Ladičkovce 107	100	
34.	131.	Základná škola Eduarda Schreiberera Schreiberova 372 020 61 Lednické Rovne	100	
34.	159.	Stredné odborné učilište Jarmočná 108 064 01 Stará Ľubovňa	100	
34.	183.	Základná škola Kúpeľná 2 080 01 Prešov	100	
34.	184.	Základná škola Ul. Dargovských hrdinov 19 066 68 Humenné	100	
35.	24.	Základná škola J. A. Komenského Nová cesta 9 941 10 Tvrdošovce	99	
35.	59.	Základná škola Lachova 1 851 03 Bratislava	99	
35.	197.	Základná škola Štúrova 231 061 01 Spišská Nová Ves	99	
36.	33.	Základná škola Školská 389 094 13 Sačurov	97	
37.	75.	Základná škola s materskou školou Cádrova 23 811 02 Bratislava	96	
38.	44.	Základná škola sv. Dominika Savia Školská ulica 386 018 41 Dubnica nad Váhom	95	
38.	58.	Základná škola 935 57 Jur nad Hronom 284	95	

Poradové číslo	Číslo podujatia	Názov a sídlo školy	Počet bodov	Poznámka
38.	86.	Základná škola 900 68 Plavecký Štvrtok 351	95	
38.	102.	Základná škola Komenského 2 053 02 Spišský Hrhov	95	
38.	119.	Základná škola s materskou školou – Grundschule mit Kindergarten Školská 370/19 972 13 Nitrianske Pravno	95	
38.	148.	Základná škola s materskou školou 065 22 Mníšek nad Popradom 136	95	
38.	195.	Gymnázium Pavla Horova Masarykova 1 071 79 Michalovce	95	
39.	22.	Základná škola s materskou školou 053 21 Markušovce	94	
39.	26.	Základná škola Šrobárova ul. 080 01 Prešov	94	
39.	63.	Gymnázium Námestie slobody 3 909 01 Skalica	94	
39.	154.	Základná škola Partizánska 6 957 01 Bánovce nad Bebravou	94	
40.	20.	Základná škola Rozmarínová 1 945 01 Komárno	92	
41.	144.	Základná škola 976 64 Beňuš 250	91	
42.	46.	Základná škola Horný Kelčov č. p. 658 023 55 Vysoká nad Kysucou	90	
42.	99.	Základná škola Kláštorná 4 931 01 Šamorín	90	
42.	120.	Základná škola 991 09 Veľká Čalomija	90	
42.	136.	Základná škola Školská 4 922 03 Vrbové	90	
42.	177.	Základná škola s materskou školou Osloboditeľská 1 831 07 Bratislava	90	
42.	170.	Základná škola Sídliisko SNP, Bystrická cesta 14 034 01 Ružomberok	90	

Poradové číslo	Číslo podujatia	Názov a sídlo školy	Počet bodov	Poznámka
43.	101.	Základná škola s materskou školou Školská 28 082 33 Chminianska Nová Ves	89	
44.	37.	Základná škola 913 26 Neporadza 132	88	
45.	61.	Základná škola L. Novomeského 11 911 08 Trenčín	87	
45.	67.	Základná škola s materskou školou Mierové nám. 10 925 51 Šintava	87	
46.	95.	Základná škola SNP 307 055 62 Prakovce	86	
47.	93.	Základná škola Ruskov 32 044 19 Košice	85	
47.	127.	I. Základná škola Ul. Sama Chalupku 14 971 01 Prievidza	85	
47.	157.	Základná škola 935 68 Čaka 364	85	
47.	163.	Základná škola Janka Palu 2 914 41 Nemšová	85	
47.	187.	Základná škola M. R. Štefánika 910/51 075 01 Trebišov	85	
47.	190.	Základná škola 044 11 Ždaňa	85	
48.	51.	Základná škola s materskou školou 985 22 Cinobaňa 60	84	
48.	96.	Základná škola 913 24 Svinná 131	84	
48.	179.	Dievčenská odborná škola a Stredné odborné učilište obchodné Sídliisko duklianskych hrdinov 3 080 01 Prešov	84	
49.	23.	Základná škola Školská 281 908 85 Brodské	83	
49.	168.	Základná škola Mariánska 19 971 01 Prievidza	83	
50.	106.	Základná škola 919 53 Dechtice	80	

Poradové číslo	Číslo podujatia	Názov a sídlo školy	Počet bodov	Poznámka
50.	128.	Gymnázium Študentská 4 069 01 Snina	80	
50.	138.	Základná škola Jozefa Horáka Pavla Dobšinského 17 969 22 Banská Štiavnica	80	
51.	11.	Gymnázium Malacky Ul. 1. mája 8 901 01 Malacky	79	
51.	113.	Špeciálna základná škola 082 63 Jarovce	79	
52.	8.	Základná škola J. A. Komenského Komenského 50 020 01 Púchov	77	
52.	39.	Gymnázium Angely Merici Hviezdoslavova 10 917 00 Trnava	77	
52.	66.	Základná škola nár. um. Ľ. Podjavorinskej s materskou školou 916 11 Bzince pod Javorinou	77	
53.	6.	Základná škola s materskou školou 029 63 Mútne 224	75	
53.	91.	Gymnázium sv. Andreja Námestie A. Hlinku 5 034 50 Ružomberok	75	
53.	92.	Gymnázium Štefánikova 219/4 014 44 Bytča	75	
53.	160.	Základná škola s materskou školou Pionierska 697 908 45 Gbely	75	
53.	180.	Základná škola Staničná 13 040 01 Košice	75	
54.	12.	Stredné odborné učilište Majstra Pavla Kukučínova 9 054 01 Levoča	73	
55.	25.	Základná škola s materskou školou SNP 239 049 24 Vlachovo	71	
56.	100.	Základná škola Ul. Gogoľova 955 01 Topoľčany	70	
56.	103.	Základná škola s vyučovacím jazykom maďarským Hlavná 41 930 10 Dolný Štál	70	

Poradové číslo	Číslo projekt	Názov a sídlo školy	Počet bodov	Poznámka
56.	107.	Základná škola Mládežnícka ul. 1434/16 020 11 Púchov	70	
56.	146.	Základná škola Považská Teplá 181 017 05 Považská Bystrica 5	70	
57.	70.	Základná škola Odborárska ul. 915 01 Nové Mesto nad Váhom	69	
58.	29.	Základná škola Komenského 2 922 03 Vrbové	68	
58.	41.	Základná škola 900 63 Jakubov 276	68	
59.	125.	Stredná zdravotnícka škola Lipová 32 066 83 Humenné	65	
59.	167.	Základná škola Jánošovka, Školská 511/2 976 52 Čierny Balog	65	
60.	7.	Základná škola s materskou školou 034 72 Liptovská Lúžna 569	64	
60.	94.	Základná škola 020 54 Lysá pod Makytou	64	
61.	90.	Základná škola na Uhlisku Golianova 8 974 01 Banská Bystrica	63	
62.	76.	Gymnázium Alberta Einsteina Einsteinova 35 852 03 Bratislava	62	
63.	21.	Základná škola 044 65 Košická Belá 235	61	
64.	40.	Základná škola Ul. E. Štúra 71/1 972 23 Dolné Vestenice	60	
64.	111.	Základná škola s materskou školou 925 54 Zemianske Sady	60	
64.	132.	Základná škola Lesnícka 1 080 05 Prešov - Solivár	60	
64.	134.	Združená stredná škola služieb Košická 20 080 01 Prešov	60	
64.	149.	Základná škola 044 14 Čaňa	60	

Poradové číslo	Číslo podujatia	Názov a sídlo školy	Počet bodov	Poznámka
65.	32.	Základná škola s materskou školou Samuela Štúra 916 12 Lubina 1	56	
66.	1.	Odborné učilište internátne 915 15 Mojmírovce	55	
66.	105.	Základná škola s materskou školou V. Mitúcha 914 42 Horné Srnie	55	
66.	137.	Základná škola Hutnícka 16 052 01 Spišská Nová Ves	55	
67.	72.	Združená stredná škola M. R. Štefánika Cesta SNP 1 906 13 Brezová pod Bradlom	52	
68.	10.	Základná škola Hlavná 27 925 09 Košúty	51	
69.	34.	Špeciálna základná škola Za parkom 966 990 01 Veľký Krtíš	50	
69.	83.	Základná škola 966 11 Trnavá Hora 233	50	
69.	97.	Základná škola s materskou školou 941 46 Trávnica	50	
69.	108.	Základná škola Gorazdova 957 04 Bánovce nad Bebravou	50	
69.	114.	Základná škola 976 73 Telgárt	50	
69.	126.	Základná škola Jána Pavla II. 831 07 Vajnory	50	
69.	145.	Stredná priemyselná škola a Obchodná akadémia s VJM Grešákova 1 040 01 Košice	50	
69.	147.	Gymnázium Mikuláša Kováča Mládežnícka 51 974 04 Banská Bystrica	50	
70.	84.	Základná škola s materskou školou Plickova 9 831 06 Bratislava	49	
71.	2.	SPŠ elektrotechnická Partizánska 1 071 01 Michalovce	47	
72.	110.	Gymnázium Senecká 2 902 01 Pezinok	46	

Poradové číslo	Číslo podujatia	Názov a sídlo školy	Počet bodov	Poznámka
73.	112.	Základná škola s materskou školou 072 13 Palín 104	45	
73.	115.	Základná škola s materskou školou 090 22 Bukovce	45	
73.	166.	Základná škola s materskou školou 010 04 Hôrky	45	
74.	82.	Špeciálna základná škola Třebíčska 16 066 01 Humenné	44	
75.	9.	Základná škola 913 26 Motešice 77	43	
76.	80.	Základná škola s materskou školou Istvána Széchenyiho s VJM 925 03 Horné Saliby 299	40	
76.	81.	Základná škola Slovanská 1415/7 017 07 Považská Bystrica	40	
77.	35.	Základná škola Moskovská 2 974 01 Banská Bystrica	35	
77.	109.	Základná škola Školská 235/10 017 01 Považská Bystrica	35	
78.	121.	Základná škola s materskou školou Centrum III, Pod hájom 967/29 018 41 Dubnica nad Váhom	34	
79.	73.	Obchodná akadémia s VJS a s VJM Gymnázium s VJM 932 12 Veľký Meder	29	
80.	62.	Gymnázium Rastislavova 332 972 71 Nováky	27	
81.	104.	Základná škola Hlavná 2 935 37 Dolný Pial	25	
81.	124.	Združená stredná škola Sládkovičova 2723/120 069 27 Snina	25	
81.	142.	Stredná priemyselná škola 069 01 Snina 1	25	
82.	71.	Základná škola s materskou školou Školská 3 909 25 Šúrovce	22	
83.	88.	Gymnázium a základná škola sv. Mikuláša Duklianska 16 080 01 Prešov	20	

Poradové číslo	Číslo podujatia	Názov a sídlo školy	Počet bodov	Poznámka
	5.	Základná škola Lichardova 24 010 01 Žilina	0	nehodnotené
	30.	Združená stredná škola Štefánikova 64 085 14 Bardejov	0	nehodnotené
	31.	Evanjelické lýceum Evanjelická základná škola Palisády 57 811 06 Bratislava	0	nehodnotené
	36.	Základná škola Dominika Tatarku 018 26 Plevník - Drienové	0	nehodnotené
	50.	Základná škola Jozefa Hanulu 034 84 Liptovské Sliače	0	nehodnotené
	64.	Základná škola s materskou školou 925 42 Trstice	0	nehodnotené
	65.	Základná škola s materskou školou Školská 447/3 962 61 Dobrá Niva	0	nehodnotené
	77.	Základná škola Nádražná 955 958 01 Partizánske	0	nehodnotené
	89.	Gymnázium Pankúchova 6 851 04 Bratislava	0	nehodnotené
	98.	Základná škola 082 04 Drienov	0	nehodnotené
	116.	Základná škola, materská škola pri Martinskej fakultnej nemocnici Kollárova 2 036 01 Martin	0	nehodnotené
	118.	Základná škola Pribinova 123/9 972 71 Nováky	0	nehodnotené
	155.	Gymnázium Trebišovská 12 040 11 Košice	0	nehodnotené
	173.	Základná škola Márie Medveckej Medvedzie 155 027 44 Tvrdošín	0	nehodnotené
	174.	Základná škola s materskou školou 094 01 Tovarné 173	0	nehodnotené
	175.	Základná škola Matky Alexie Palackého 1 811 02 Bratislava	0	nehodnotené

Poradové číslo	Číslo podujatia	Názov a sídlo školy	Počet bodov	Poznámka
	176.	Základná škola Štefana Moyses Školská 608 951 76 Tesárske Mlyňany	0	nehodnotené
	194.	Základná škola Železničná 14 821 07 Bratislava II	0	nehodnotené
	196.	Špeciálna základná škola pre telesne postihnutých Rekreačná 393 968 01 Nová Baňa	0	nehodnotené
	199.	Piaristické gymnázium Jozefa Braneckého 911 01 Trenčín	0	nehodnotené
	200.	Základná škola s materskou školou 919 08 Boleráz	0	nehodnotené
	201.	Základná škola s materskou školou Komenského 133 952 52 Šoporňa	0	nehodnotené

Školské knižnice ako informačné a kultúrne centrá škôl

1. Medzinárodná konferencia

Zborník príspevkov 16. máj 2007

Zostavila Mgr. Rozália Cenigová
Jazyková úprava Mgr. Eva Zacharová
Typografická úprava Rozália Cenigová

Vydala Slovenská pedagogická knižnica v Bratislave
s finančnou podporou Ministerstva školstva Slovenskej republiky

1. vydanie

Náklad 150 výtlačkov

Nepredajné

ISBN 978 – 80 – 969716 – 6 – 4

EAN 9788096971664